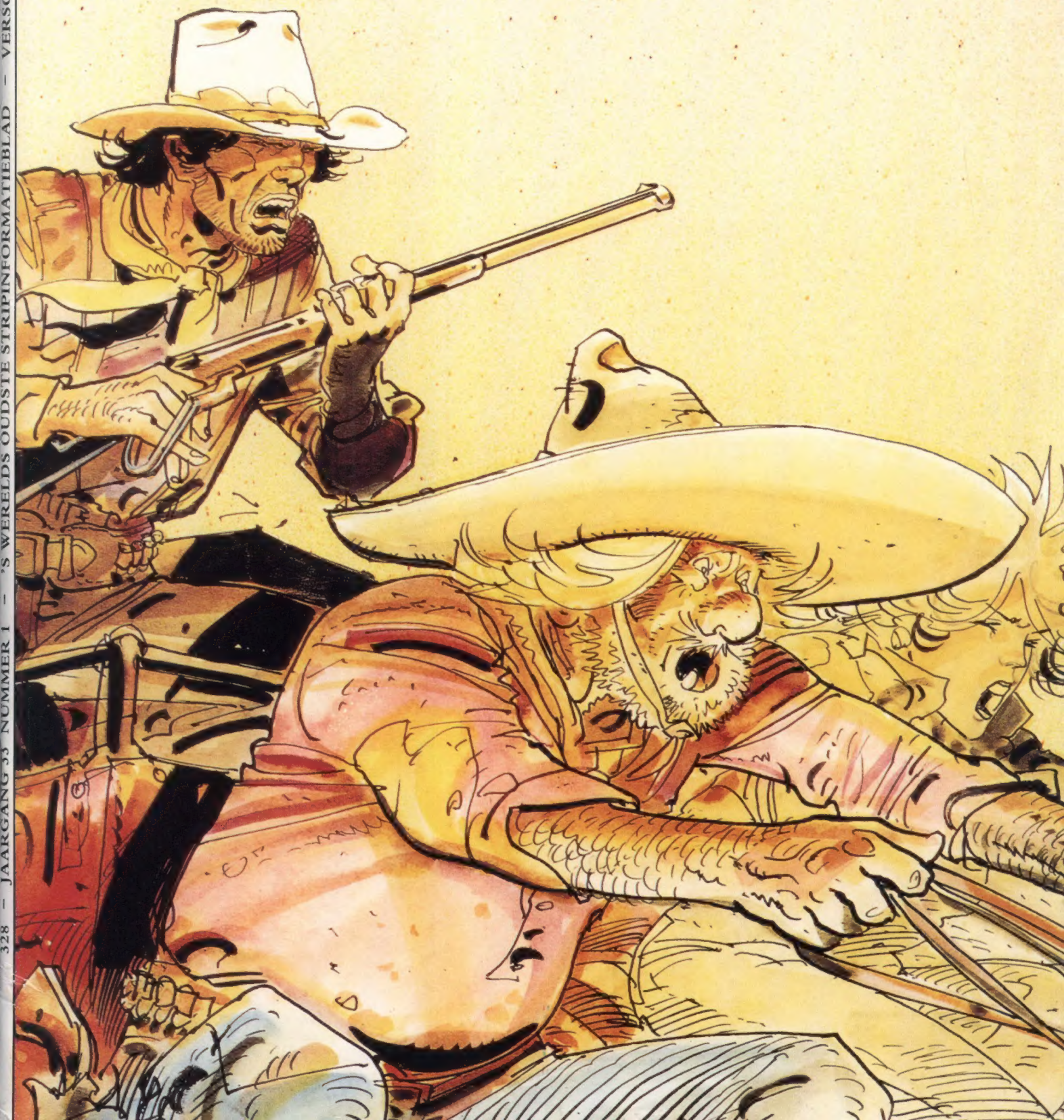

Prijs f 15,95
Bfr.319

STRIP
SCHRIFT

BLUEBERRY

328 - JAARGANG 33 NUMMER 1 - 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD - VERSCHIJNT 10x PER JAAR

STRIPSCHRIFT JAARGANG 32 door Arco van Os

N.B. Overal waar twee getallen door een 'slash' worden gescheiden staat het eerste getal voor het nummer van Stripschrift binnen de 32^e jaargang en het tweede voor de pagina in dat nummer waarop het artikel/de recensie een aanvang neemt. Diverse rubrieken - zoals 'Actualiteiten', 'En verder ...' en Olav Beemers 'Stars & Strips' - zijn niet in deze index opgenomen.

ARTIKELN/INTERVIEWS

Actus Tragicus (Meesters)	03/32
Adolf: zie Moers, Walter	
Agent 327: zie Lodewijk, Martin	
Ambrosius (Van der Nal)	10/27
Antz en A bug's life (Bakker)	08/16
Asterix (Van Royen/Van der Vegt)	04/12
Asterix-expo (Van der Hoeven)	09/27
Balm, Harry (Van der Nal)	02/04
Batman: Animated (Van Cleef)	03/20
Bauer (ps): zie Dubbe, Berend	
Bechdel, Alidon (Limburg)	02/20
Beeldstorm (Meesters)	05/32
België (Dierck)	01/23
Berberian, Charles (Mirck)	05/04
Big Brother (Verwer)	08/22
Bill (Meesters)	02/32
Blake en Mortimer (Landuyt)	07/04
Boon, Louis-Paul (Mons)	06/22
Boon, Mario: zie Gezelle, Guido	
Branca, Daniel (Van Cleef)	03/14
Brazilië (Bibe Luyten)	02/13
Cartoonistes Dangereux, Les (Meesters)	01/32
Cartoon Network (Van Cleef)	02/10
Charles, Jean-François (Van Oudheusden)	01/11
Cinquième couche, La (Meesters)	04/32
Comix 2000 (Meesters)	08/32
Davodeau, Edoenne (Meesters)	06/32
Denemarken (Madsen)	09/13
Disney, Walt (Van Cleef)	08/24
Donald Duck: zie Branca, Daniel en Jippes, Daan en Milton, Freddy en Rota, Marco en Vicar Dubbe, Berend: zie Lodewijk, Martin	
Duck-denken, Het (Verwer)	07/24
Duitsland (Sackmann)	05/17
Dupuy, Philippe (Mirck)	05/04
Ego Comme X (Meesters)	09/32
Ersel (ps): zie Sels, Erwin	
Fantasia 2000 (Van Cleef)	09/24
Finland (Hänninen)	04/11
Forging a new medium (Van Cleef)	04/22
Frankrijk (Filippini)	03/24
Futurama (Bakker)	03/08
Gay-comics (Van Cleef)	02/18
Gezelle, Guido (Mons)	06/18
Goethe, Wolfgang: zie Gezelle, Guido	
Govert Suurbier (Mirck)	07/22
Groening, Matt: zie Futurama	
Hergé, De avonturen van (Van der Hoeven)	06/12
Heuvel, Cees: zie Subsidies voor stripmakers	
Hondius, Gerrie: zie Subsidies voor stripmakers	
Indonesië (Berman)	10/23
Indonesisch dossier (Captain)	05/22
Inkspotprijs 1999 (Sonders)	09/14
Jippes, Daan (Van Cleef)	07/10
Kresse, Hans G.: zie Indonesisch dossier	
Kuifje (Van der Hoeven)	09/16
Kuifje (Van der Hoeven)	02/14
Lodewijk, Martin (Van Oudheusden)	10/04
Manga (Kerkhof)	08/18
Meneer Johan: zie Berberian, Charles en Dupuy, Philippe	
Mezzomo, Gilles (Mirck)	03/04
Milton, Freddy (Van Cleef)	09/04
Moers, Walter (Rutten)	05/20
Nagelkerke, Mathieu: zie Cartoon Network	
Nederland (Kousemaker)	07/13
Ong, Lian: zie Subsidies voor stripmakers	
Pennetier, Yann le: zie Govert Suurbier	
Pincetrees, De: zie Wit, Peter de	
Proust, Marcel: zie Gezelle, Guido	
Rommeldam (Sonders)	01/20
Roos, Orion: zie Ambrosius	
Rota, Marco (Van Cleef)	01/14
Schulz, Charles (Gerler)	08/04
Sels, Erwin (Van Oudheusden)	01/04
Slab-O-Concrete (Meesters)	10/36
Smeets, Mark (Mirck)	04/33
Stok, Barbara: zie Subsidies voor stripmakers	

Stripdagen Den Bosch	05/18
Strips als kunst (Velje)	05/10
Strips en animatie (Monix Bakker)	08/12
Subsidies voor stripmakers (Mirck)	10/24
Swarte, Joost (Mirck)	08/13
Tarzan (Van der Zouw)	06/14
Toonder, Marten (Tillekens)	07/14
Trondheim, Lewis (Meesters)	07/32
Verne, Jules: zie Kuifje	
Verron, Laurent: zie Govert Suurbier	
Yerwey, Stefan: zie Inkspotprijs 1999	
Vicar (Van Cleef)	03/14
Vlottes, Dick (Van der Nal)	09/20
Voges, Carol (Van der Nal)	06/04
Wesseling, Jan (Van der Nal)	02/29
Wit, Peter de (Wibier)	04/04
Yann (ps): zie Pennetier, Yann le	
Zuid-Afrika (Kruiger)	08/21
Zweden (Strömberg)	06/11

STRIPS/ILLUSTRATIES

Agent 327 ('84, 4 blz.) (Martin Lodewijk)	10/19
Archief van... Gazet van Antwerpen, Het ('99, 4 blz.) (Diverse auteurs)	04/16
Archief van... Martin Lodewijk, Het (5 blz.) (Martin Lodewijk)	10/14
Archief van... Theo van den Boogaard, Het (41/4 blz.) (Theo van den Boogaard)	03/16
Gleever dagboek: De hechting ('99, 2 blz.) (Gerard Leever)	01/18
Gleever dagboek: Jan Panlat ('99, 2 blz.) (Gerard Leever)	07/20
Klein leed... Groot nieuws! 1: Huwelijksfeest in het hospitaal (1 blz.) (Lorenzo Mattotti)	01/36
Klein leed... Groot nieuws! 2: Rouwdienst (1 blz.) (Lorenzo Mattotti)	02/36
Klein leed... Groot nieuws! 3: Kamer met uitzicht (1 blz.) (Lorenzo Mattotti)	05/36
Klein leed... Groot nieuws! 4: Kerstdruk (1 blz.) (Lorenzo Mattotti)	06/36
Klein leed... Groot nieuws! 5: Bari (1 blz.) (Lorenzo Mattotti)	09/36
Sjchhriepstchnapprijs! ('99, 1 blz.) (Peter de Wit)	04/36
Kweibel en Wauwel (4 blz.) (Freddy Milton/Søren Waast)	09/09

RECENSIES: BOEKEN

Alvin Norge 1: @hell.Zcom (Lamquet, Lombard) (Mirck)	08/27
Azrayen' 1 (Lax/Giroud, Dupuis) (Mirck)	02/22
Azrayen' 2 (Lax/Giroud, Dupuis) (Mirck)	02/22
Baas 1: Wie is de baas? (O'Hare, Big Balloon) (Van Cleef)	01/25
Batman: Animated (Dini/Kidd, Harper Entertainment) (Van Cleef)	03/23
Bijverschijnselen (Stevenhagen, Van der Wees) (Van Cleef)	07/26
Blake en Mortimer 1: Het Voronov-complot (Juillard/Sente, Blake en Mortimer) (Sonders)	08/25
Bloedbruiloft, De (Hermann/Van Hamme, Dupuis) (Bagchus)	08/26
Boek was beter, Het (Verwey, Harmonie/Carus) (Mirck)	01/25
Caroline Baldwin 1: Bloed in het zwembad (Taymans, Casterman) (De Leeuwe)	09/28
Caroline Baldwin 2: De laatste dans (Taymans, Casterman) (De Leeuwe)	09/28
Caroline Baldwin 3: Absurdia (Taymans, Casterman) (De Leeuwe)	09/28
Charly 8: Vuurogen (Magda/Lapière, Dupuis) (Van der Hoeven)	03/26
Collectionneur, De verzamelde (Van Broekhoven/Damen, Leidse Stripshop) (Van Cleef)	01/25
Dames van de Horizon, De (Christin/Goetzinger, Dargaud) (De Leeuwe)	03/27
Duistere steden, De: De schaduw van een man (Schuiten/Peeeters, Casterman) (Mirck)	08/26
Durham Red 1: Spiegels (Harrison/Hogan, Arboris) (Van Rijpsing)	05/27
Farao 8: De verzwolgen reus (Hulet/Duchâteau, Glénat) (Vincent Mirck)	09/29
Gilles de Geus 8: De 7 provincien (Kolk/De Wit, Silvester) (Mirck)	10/28
Govert Suurbier 4: Adolf (Verron/Yann, Lombard) (Mirck)	05/25
Harde muziek en doffe ellende (Zep, Dupuis) (Mirck)	06/25
Hel van de Pelgrims, De 1: Wie loopt er op mijn graf? (Bertail/Smolderen, Arboris) (Mirck)	08/25
I.R.S. 1: De mazen van de wet (Vrancken/Desberg, Lombard) (Van Cleef)	03/27
Keizer Karel en de Elegast (Fies, Van de Berg) (Sijpestijn)	04/24
Killer, De 1: Schot in het duister (Matz/Jacamon, Casterman) (Van Wolputte)	10/28
Kruis van Cazenac, Het 1: De code (Stalner/Boisserie, Dargaud) (Bagchus)	07/27
Lance Crow Dog 1: Mesties (Sejourne/Perrotin/Verney, Vinci) (Hodenpiff)	02/24
Ludo 2: Ondergronds avontuur (Lapière/Bailly/Mathy, Dupuis) (Van Cleef)	02/23
Luka 4: Verloren levens, verloren zielen (Mezzomo/Lapière, Dupuis) (Mirck)	03/07
Max Fridman 3: No pasarin (Giardino, Glénat) (Mirck)	08/25
Meccano 3: Schlager (Kolk, Harmonie) (Mirck)	06/24
Meneer Johan 1: M'n innig geliefde conciërge (Dupuy/Berberian, Oog & Blik) (Mirck)	01/24
Meneer Johan 2: Slapeloze nachten (Dupuy/Berberian, Oog & Blik) (Mirck)	01/24
Meneer Johan 3: Vrouwen en kinderen eerst (Dupuy/Berberian, Oog & Blik) (Mirck)	01/24
Meneer Johan 4: Stil geluk (Dupuy/Berberian, Oog & Blik) (Mirck)	01/24
Metabaronnen, De 4: Oda, de overgrootmoeder (Jodorowsky/ Giménez, Arboris) (Mirck)	02/23
Mooiste vak ter wereld, Het (De Wit, Meppelink) (Van der Zouw)	03/26
Mutts 1 (McDonnell, Big Balloon) (Van Cleef)	04/24
Nachtegaal in de stad, Een (Janssen/Van Oudheusden, Wonderland Half Vier) (Mirck)	09/28
Nikdo Koda 1: Achterin de berlines (Grenson/Dufaux, Lombard) (Booms)	08/26
Old 1: Aan het einde is de dood (Juszczak/Godard, Arboris) (Van Rijpsing)	06/26

Olle Kapoen 1: En de spookel-schat (Dick, Boumaar) (Tillekens)	10/30
Op zoek naar Venus 1 (Dethorey/Autheman/Bergelder, Dupuis) (Mirck)	01/24
Pithecanthrop in de koffer, De 2: Franse filmpjes (Lamquet, Glénat) (Mirck)	07/26
Professor Palmboom 3: London labyrinth (Briel, Arboris) (Pois)	04/23
Pukkels 1 (Borgman/Scott, Big Balloon) (Rutten)	10/29
Pyreneë 1 (Loisel/Sternis, Talent) (Mirck)	04/25
Red Road 4: Wakan (Derib, Lombard) (Pois)	01/22
Sabels en galjoenen 1: Het geheim van de janitsaar (Ayroles/Masbou, Arboris) (Van Cleef)	06/25
Simpsons, The 1: De verschrikkelijke Homer-kolos+Cool Bart (Vance/Morrisson, Infotex) (Jasper Bakker)	01/24

Simpsons, The 2: Het mysterie van de Springfield-puma+Kaarten op tafel (Vance/Morrisson, Infotex) (Jasper Bakker)	01/24
Snelheidsbegrenzer, De (Blain, Dupuis) (Sonders)	05/25
Soda 10: God mag het weten (Gazzotti/Tome, Dupuis) (Vincent Mirck)	03/26
Spoon & White 1: Dood aan alle honden (Léturgie/Yann/Léturgie, Dupuis) (Van Cleef)	03/27
Sprookjestijd (Bermer, Querido) (Van Cleef)	04/23
Star Wars Episode 1: The phantom menace 1 (Damaggio/Williamson, VNU) (Bakker)	05/26
Star Wars Episode 2: The phantom menace 2 (Damaggio/Williamson, VNU) (Bakker)	05/26
Sterrenjagers, De 1: Zoia (Wozniak/Yann, Dupuis) (Van Cleef)	03/25
Tatjana K. 1: De doos van Pandora (Correggiani/Meynet, Dargaud) (De Leeuwe)	06/23
Technovaders, De 1: De lagere Pan-technoschool (Jodorowsky/Janjetow/Beltran, Arboris) (Mirck)	02/23

Thérèse (Stassen, Dupuis) (Mirck)	01/24
Tomoyo 4: Hong Kong love story (Hendriks, Oog & Blik/Harmonie) (Mirck)	06/24
Trogodytes (Ruiters, Oog & Blik) (Mirck)	06/26
Unne & andere vingerkrampen (Duchâteau, Unne) (Mirck)	04/24
Verdwaald in het verleden 1: Het juweel van Thor (Broeckx/Grossey, Standaard) (Van der Zouw)	07/26
Vlooiendaal 1: Supermama (De Brab/Falzar/Zidrou, Dupuis) (Van Cleef)	03/28
Wereld zonder kwaad, Een (Sibrani/Lepage, Dupuis) (Wibier)	03/25
Werkweek (Pothuis, VNG) (Mirck)	10/28
Wild Bill is vermoord (Hermann, Dupuis) (Mirck)	03/25
Windkracht 10 1: De hemel in de hel (Roelens/Snaauwaert/Bergmans/ Van de Velde, Stripuitgeverij) (Wibier)	02/23

Windkracht 10 2: Gevaar onder water (Roelens/Snaauwaert/Bergmans/ Van de Velde, Stripuitgeverij) (Wibier)	02/23
Wyoming Doll (Franz, Dargaud) (Bosch)	05/26
Zeke vertelt... (Cossey, Dupuis) (Deekman)	10/30
Zentak 1: Het pad van de Argonauten (Pécau/Del, Arboris) (Booms)	06/24

RECENSIES: VIDEO'S

Antz (DreamWorks) (Bakker)	08/16
Babes in Toyland (MGM/UA) (Lefevere)	01/26
Belle's wonderlijke verhalen (Buena Vista) (Mirck)	04/26
Danny, de dansende kat (Columbia TriStar) (Van Cleef)	02/26
Geheim van NIMH, Het 2: Timmy brengt redding (MGM) (Van Cleef)	02/25
Iron Giant, The (Warner) (Van Cleef)	10/31
Kiki's vliegende koeriersdienst (Buena Vista) (Mirck)	04/26
Luizenleven, Een (Buena Vista) (Bakker)	08/17
Melody Time (Buena Vista) (Van Cleef)	04/26
Mulan (Buena Vista) (Van Cleef)	06/27
Phantom, The (Paramount/CIC) (Bakker)	01/27
Pokémon: Het geheim van de maanberg! (Arcade) (Van Cleef)	07/28
Pokémon: Ik kies jou! Pikachu! (Arcade) (Van Cleef)	07/28

RECENSIES: CD-ROMS

Blake & Mortimer: De valstrik (Spectrum) (Mirck)	05/27
Monster Mix (Sugah) (Van Cleef)	01/27

COVERS

Op die van de nummers 3, 5, 6, 9 en 10 na, werden alle covers speciaal voor Stripschrift gemaakt. De cover van nummer 3 is ook als zeefdruk beschikbaar via Silvester Strips in 's-Hertogenbosch. De tekening op nummer 10 werd eerder gedeeltelijk gebruikt voor Sjors en Simmie Stripblad, maar werd niet eerder in z'n geheel afgedrukt.	
01 Ersel	
02 Co Loerakker	
03 Gilles Mezzomo	
04 Rudy Vrooman	
05 Dupuy & Berberian	
06 Carol Voges	
07 Gerard Leever	
08 Peter de Wit	
09 Freddy Milton & Frank Madsen	
10 Martin Lodewijk	

COLUMNS

01 tim 10 Ben Bits

Jaargang 33 - augustus 2000 - nummer 1 (328)

Versijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een
onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie

Pieter van Cleef, Jeroen Mirck,
Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkenden

Jasper Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Kees Bosch, Michel
Clessens, Erik van der Hoeven, Yasco Horsman,
Just de Leeuwe, Hans Moors, Rinie van Rijsingen,
Gerard Suurmeijer, Erik Svane, Rudy Vrooman,
Harry Wibier, Stijn van Wolputte, Hennie van der Zouw

Koeriersdiensten

Willem Hulleman

Redactie-adres

Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: redactie@stripschrift.nl
Website: www.stripschrift.nl

Uitgever

Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen

Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 026 - 339 20 85, telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: administratie@stripschrift.nl
Abonnementsprijs f71,95 / Bfr. 1480
Leden van Het Stripschap f2,50 / Bfr. 50 korting
Nederland: Giro 209948 of Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alleen schriftelijk en uiterlijk twee
maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht

Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van
artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na
schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties

Voor de opgave van advertenties en het opvragen van
de tarieven kunt u contact opnemen met:
Pieter van Cleef
Springendallaan 23
1333 WN Almere
Telefoon: 06 - 25 16 87 20
E-mail: adverteren@stripschrift.nl

Druk

Drukpartners, Amsterdam

Distributie

Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag

Jean Giraud
© Giraud & Stardom

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Een mijlpaal voor het beeldverhaal: tijdens de komende 52^e Frankfurter Buchmesse (18-23 oktober) vormen strips een speciaal thema. Vanwege de uitdijende diversiteit van het medium - dat varieert van kinderstrips, superheldenverhalen, manga, auteursstrips, graphic novels, maatschappijkritisch werk, multimediale toepassingen tot virtuele cyber-personages - heeft het beeldverhaal haar momentum bereikt, aldus de Buchmesse. Deze speerpuntfunctie tijdens een toonaangevende evenement is een uitgelezen kans voor Nederlandse stripmakers en -uitgevers om belangrijke internationale contacten te leggen, al waren de voortekenen beroerd: Angoulême (doorgaans toch het internationale stripnetwerk) wordt al enige jaren door Nederlanders gemeden als de pest. In Frankfurt zal dat straks echter anders zijn. Een groep jonge Nederlandse stripmakers en -liefhebbers zal er acte de présence geven onder de groepsnaam NuKomix.

Op www.buchmesse.de valt te lezen dat de NuKomix'ers 'den neuen niederländischen Comic mehr in das Bewußtsein der Öffentlichkeit rücken wollen'. Dat klinkt heel ambitieus. NuKomix moet gelezen worden als 'New (Dutch) Comics' of 'Nu kom ik!' Zelf noemt het collectief de hedendaagse vaderlandse strips 'poëtisch, literair, interactief, autobiografisch of grensverleggend humoristisch'. Op de eigen website www.nukomix.nl (gelinkt aan de beurssite) zal tot aan de Buchmesse een wekelijks wisselende strip te zien zijn van telkens een andere participerende Nederlandse stripmaker. Deelnemers zijn onder meer Albo Helm (zelf één der initiatiefnemers), Marcel Ruijters, Jean-Marc van Tol, Maaïke Hartjes en Marc van der Holst. Een lovenswaardig initiatief, waarmee deze nieuwe generatie stripmakers op brutale wijze veel internationale aandacht naar zich toe trekt. Hopelijk vertalen de NuKomix-activiteiten zich tijdens de Buchmesse in de zo felbegeerde internationale (uitgevers)contacten.

Zelf trakteren wij de lezer nu op een dubbelnummer dat voor een groot deel is gewijd aan een reeds lang erkende internationale superstar: Jean Giraud, alias Moebius. Deze Franse meester werkt harder dan ooit en heeft momenteel de nodige pijlen op zijn boog, waaronder een nieuwe Blueberry-subreeks met François Boucq. Reden genoeg voor een uitgebreid interview, aangevuld met een analyse van de mysteries omtrent de onder wordende Mister Blueberry. Overigens treft men aan de andere zijde van deze Stripschrift nog tal van andere lezenswaardige onderwerpen, die qua diversiteit het gelijk van Frankfurt bewijzen.

Inhoud

- 2 INDEX JAARGANG 32 Arco van Os
- 4 JEAN GIRAUD Erik Svane
- 22 HET MYSTERIE BLUEBERRY Erik Svane
- 25 BITS & PIECES Ben Bits
- 26 BOEKEN
- 32 VIDEO/DVD
- 34 STARS & STRIPS Olav Beemer

Jean Giraud (1938) - alias Moebius, alias Gir - heeft grote successen achter zich liggen, maar tijd om op zijn lauweren te rusten gunt hij zichzelf niet. Als tekenaar dan wel scenarist werkt hij momenteel aan een achttal series tegelijk, waaronder verschillende *spin-offs* van *Blueberry* en een nieuwe *Incal*. Bovendien heeft hij videogames ontworpen, richt hij exposities in en maakt hij zeefdrukken voor zijn galerie in Parijs. Tussen al deze werkzaamheden door heeft hij enkele uren tijd gevonden voor een interview in meerdere delen, waarin hij zijn verschillende projecten in perspectief plaatst.

Jean Giraud

Er wordt gezegd dat je meer reist dan ooit, je tekent en schrijft allerlei verschillende strips, maakt cd-roms en hebt een videospeelhal in Los Angeles ingericht... Je zou zeggen dat je nooit een moment rust neemt.

Jean Giraud: Ja, maar dat wil niet zeggen dat ik méér werk. Steeds vaker ben ik met één bepaald project bezig en vervolgens moet ik daar om de één of andere reden even mee ophouden, om iets anders te gaan doen. Ik ben eigenlijk net een kok die een groot aantal pannen tegelijk op zijn fornuis heeft staan, of zo'n Chinese jongleur die borden op bamboestokken laat draaien. Ik ren voortdurend van de ene

door
ERIK SVANE

bamboestok naar de andere om ervoor te zorgen dat die borden niet in scherven vallen. (*lacht*)

Wat is gemakkelijker: tekenen in de stijl van Moebius of tekenen in de stijl van Gir?

Die stijlen leveren niet dezelfde soort problemen op. Als ik in de stijl van Moebius teken en ik zie dat het bij een tekening fout dreigt te gaan, vat ik dat onbewust op als een andere mogelijkheid. Er is altijd een mogelijkheid dat de fout een ruwe, ongeslepen diamant bevat. Maar als je hem uitgegraven hebt, blijkt het de ene keer helemaal niets te zijn, de andere keer is het een fantastische vondst. In het klasieke stripverhaal, zoals *Blueberry*, is geen plaats voor fouten. De diamant moet daar meteen geslepen zijn. Maar goed, soms zijn het imitatiesieraden, hè? (*lacht*) Het is niet altijd even fraai... authentiek.

De moeilijke kunst van het verrassen

Gir of Moebius?

'*Moebius* duikt op wanneer ik mijn onderbewustzijn aanboor..., bekent **Giraud**. 'Tegenwoordig blijf ik met **Gir** ondertekenen, maar dat is om redenen die puur met het uitgeven te maken hebben, want alles wat ik in die situatie maak, zou eigenlijk met *Moebius* gesigneerd moeten worden. Met inbegrip van *Blueberry* voor wat betreft de scenario's... De tekenstijl blijft er natuurlijk een beetje los van staan.'

Er zijn twee soorten moeilijkheden die elkaar overlappen. De eerste is van oudsher de moeilijkheid om een enigszins acceptabele tekening op papier te zetten. Ik vind dat tekenen iets heel bizars is. Mijn tekenwerk dat ik signeer met *Moebius* is heel persoonlijk, ik kan me daarin spontaan uitdrukken, een beetje artistiek. Maar wanneer ik met *Blueberry* bezig ben, is dat een klassieke tekenstijl, waarbij je niet al te snel tevreden mag zijn. Het is niet voldoende als het op de stijl van Giraud lijkt, dan is het bij lange na nog niet goed. Het is echt noodzakelijk dat de personages geloofwaardig zijn, dat de tekeningen boeien om voortgang in het verhaal te houden, en dat alles vooral goed getekend is. En vervolgens dat alle verhoudingen kloppen, dat schaduwen vallen zoals ze horen te vallen en dat het landschap geloofwaardig is. Dat is allemaal buitengewoon moeilijk. Je moet het perspectief in de gaten blijven houden, de anatomie... het is gewoon een nachtmerrie. Maar wel een wonderbaarlijke nachtmerrie, omdat hij talloze aangename verrassingen bevat. Er zijn keren dat alles prachtig lukt, maar er zijn ook schrijnende teleurstellingen. Dat zijn geen teleurstellingen meer, dat zijn obstakels! Op een bepaald punt wordt het moeilijk om datgene wat je wil uitbeelden ook zodanig op papier te krijgen

FOTO ERIK SVANE

als je het in gedachten hebt. Met *Blueberry* heb ik dat altijd al gehad, en je zou denken dat het ondertussen minder wordt, maar het wordt juist erger.

En de tweede soort moeilijkheid?

Die wordt door de tijd veroorzaakt. De tijd die ik voor werk reserveer, neemt almaar af door interviews, signeersessies, stripfestivals, afspraken en allerlei andere dingen die er in het leven nog bijkomen. Ongelogen waar: vanaf je vijftigste zit je voorgoed gevangen in een keurslijf... van vriendschappen, sociale verplichtingen, allerlei dingen

Boven, Jean Giraud aan zijn werktafel met de onvermijdelijke telefoon die voor de vele storende onderbrekingen zorgt.

Hiernaast, Moebius bereidt zich voor op een interview... 'Klaar voor het interview? Bijna!'

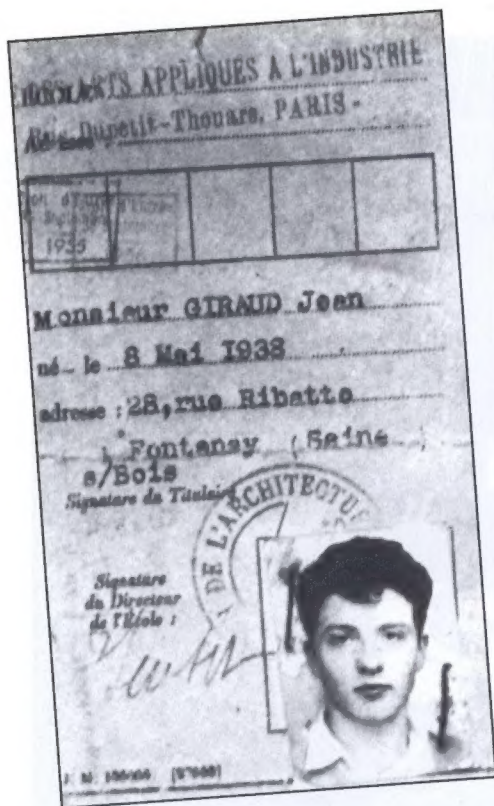
Geheel links, Mike Steve Blueberry.

die moeten, maar ook van plezierige zaken. Toegegeven, wanneer je twintig bent heb je ook veel zin om uit te gaan, maar je kan gemakkelijker tot jezelf komen omdat je nog niet zo gebonden bent. Toen ik zelf nog jonger was, kon ik dagen of zelfs weken thuis zitten zonder dat ik telefoontjes kreeg die me echt stoorden.

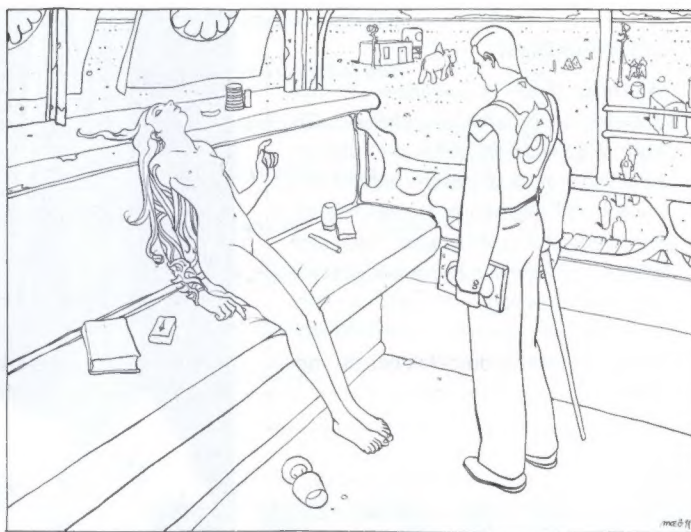
Tegenwoordig moet ik daarentegen voortdurend de grootst mogelijke moeite doen om een ochtend of middag te vinden waarop ik me helemaal aan *Blueberry* kan wijden. Dat is werkelijk verschrikkelijk. Maar ik kan me er tegenover niemand over beklagen, want ik heb het me allemaal zelf op de hals gehaald.

Tekenstijl als achilleshiel

Wanneer je met collega's praat, verbaast het je dan niet dat jij de enige bent die er zoveel verschillende tekenstijlen op na houdt?

Boven, Portret door Caza. Links, Identiteitskaart uit 1956 toen Giraud op de École des Arts Appliqués in Parijs zat. Rechts, Erotische prent van Moebius.

Ja, daar verwonder ik me inderdaad over. Ik snap niet hoe mijn vrienden in hun stijl gevangen kunnen blijven zitten. Dat gaat me echt boven mijn pet.

Praat je daarover met hen?

Niet vaak, maar wat wil je? Als je daarover met iemand gaat praten, zie je al gauw dat ze wazig gaan kijken en je snapt meteen dat je op het punt staat een teer punt te raken. En ik verzeker je in alle eerlijkheid dat ik zelf ook gevoelige punten heb. Wanneer mensen die expert zijn op het gebied van anatomie, perspectief of verhaalstructuur - het doet er niet toe wat - zich over mijn tekeningen buigen en daarover met mij beginnen te praten, wordt mijn blik net zo wazig. Wanneer ik echter op mijn beurt tegen hen

zeg dat het juist goed is om in tekenstijl te variëren, raken zij op hun beurt in de put, snap je. Want iedereen heeft zijn achilleshiel. De mijne is het realiteitsgehalte van de tekening, dat vaak verdoezeld wordt door mijn handigheid. Ik ben heel goed in het verdoezelen of het gebruiken van een fout. Ik kan mensen laten geloven dat het opzet was, of gewoon een kwestie van vakbekwaamheid.

Dan is het dus eigenlijk geen achilleshiel.

Nee, je hebt gelijk. Het is tegelijkertijd een gave en een achilleshiel. Een talent d'Achille, zoals Greg zou zeggen. (Franse woordspeling: talon d'Achille betekent achilleshiel, en Olivier Blunder - de strip van Greg - heet in het Frans Achille Talon. ES.)

Honger of vetzucht

Wat wil je eigenlijk met je werk bereiken?

Het idee om rijk te worden met striptekenen is niet iets waar ik direct afkerig van

ben. Dat zit een beetje in de aard van het werk opgesloten. Dat werk houdt in dat je met anderen wilt communiceren. Als je iets interessants te vertellen hebt, waarom dan niet tegen zoveel mogelijk mensen tegelijk? Je kunt daarnaast ook dingen toepassen waarmee je slechts een zeer kleine groep mensen bereikt. Dat is geen tegenstrijdigheid. Maar je kunt ook voor het één of het ander kiezen. Jammer genoeg is zo'n keuze altijd een beetje dramatisch. Want als je ervoor kiest om met zo min mogelijk mensen te communiceren, ga je dood van de honger. En als je ervoor kiest om zoveel mogelijk mensen te bereiken, ga je dood aan vetzucht. Ik probeer er dus goed van te eten, zonder me meteen vol te gaan proppen als een beest. (lacht) Ook wat eten betreft mik ik vooral op de dingen die goed voor me zijn en waar ik van geniet. Als je mijn carrière bekijkt, zie je dat ik enerzijds met mijn werk het grote publiek probeer te bereiken, want op die manier kom je bij uitgeverij terecht, word je voor van alles gevraagd, ben je vrij. Hoe meer succes, hoe

Rechtsboven, Moebius geeft zelf het voorbeeld voor de anachronistische middelvinger in Mister Blueberry.

Links en onder, Doree Malone.

vrijer je bent. Het is duidelijk dat de andere kant inhoudt dat je voor een heel klein publiek werkt, wat je uiteraard nog meer vrijheid geeft, want als je de vrijheid die je hebt dankzij je bekendheid, alleen maar gebruikt om nog bekender te worden, dan sterf je aan vetzucht. Je moet die vrijheid gebruiken om speciale dingen te doen. Het is duidelijk dat het me voor zulk werk nog aan een lezerskring ontbreekt, want het publiek beperkt zich nog maar tot één persoon. Dat is een tamelijk zorgwekkende fase.

Hoezo?

Je werkt dan enkel en alleen voor jezelf. En vervolgens is er ook nog een fase waarin je voor helemaal niemand werkt. Dat wil zeggen dat je noch voor jezelf noch voor anderen werkt. Maar om zover te komen dat ik werk maak dat heel erg persoonlijk is, ben ik gedwongen om me op terreinen te begeven die heel erg ongrijpbaar zijn, zoals het maken van abstract werk... of verboden werk. Dat verbod gaat zo ver, dat ik geneigd ben om dat werk nooit aan iemand te laten zien. Dat zijn dus tekeningen die ik gewoonlijk verscheur.

Je fans zullen dat misdadig vinden.

Natuurlijk is dat misdadig, natuurlijk! Weet je, kunstenaars behoren tot de weinige misdadigers die vrij rondlopen en hun wandaden kunnen begaan, zonder dat iemand hen ook maar een strobreed in de weg legt. Het enige dat je ervoor hoeft te doen is een schitterend schilderij te maken, zoals de *Mona Lisa*, en het daarna te verbranden. Stel dat je naar het museum zou gaan en de *Mona Lisa* in brand zou steken, dan zou je tot levenslang veroordeeld worden - of misschien zelfs ter dood. Maar stel nu eens dat je **Leonardo da Vinci** was en je zou de *Mona Lisa* in brand steken, dan zou niemand er iets van durven zeggen. (lacht)

Zou je dat werk dan niet honderd jaar lang kunnen begraven, zodat onze nakomelingen het over een eeuw kunnen opgraven?

Nee, omdat ik er dan nog altijd zal zijn... in de persoon van mijn kinderen, mijn kleinkinderen of mijn achterkleinkinderen. En hoe bekender ik zal zijn, hoe meer zij voor gek zullen staan - als dat werk zou verschijnen. Je ziet wel, er is geen ontkomen aan.

Passieve Blueberry

Denk je dat je lezers werden verrast

door de passiviteit van Blueberry in *Mister Blueberry*? (Veel meer dan poken doet hij niet. Geheel in het zwart gekleed lijkt hij in de rouw te zijn voor scenarist Jean-Michel Charlier, die in juli 1989 overleed. Het zijn de andere personages, van wie er verscheidene historisch zijn, die in het centrum van de handeling staan. ES.)

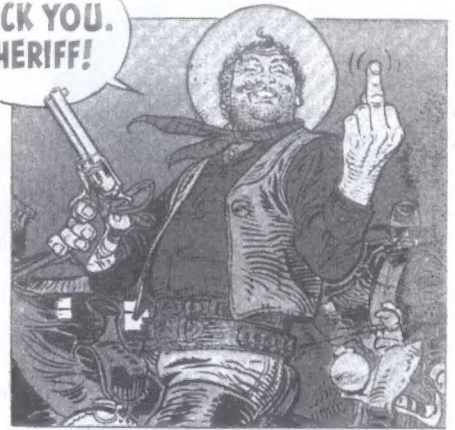
Onvermijdelijk treedt er een verandering bij Blueberry op voor wat betreft het scenario dat ik schrijf in plaats van Charlier. Voor Jean-Michel gold er één gulden regel: je moet de lezer altijd verrassen. Maar men verrast die lezer in het kader van iets wat vertrouwd is. Automatisch keert men dan het vertrouwde kader de rug toe om een

ander te creëren. Dan is er dus een verrassend effect dat misschien twee of drie albums lang volgehouden kan worden. Vervolgens beginnen de mensen na drie albums tegen zichzelf te zeggen: 'Goed, kijk eens aan, daar heb je het weer. Dat is typisch voor Giraud.' De lezers hebben hem dan een etiketje opgeplakt, net als alle andere tekenaars. Men heeft in de gaten wat hij wil zeggen en men ziet het al aankomen. Het is erg moeilijk om nog onverwacht uit de hoek te komen. Het is net als met een echtpaar: naarmate men langer met elkaar getrouwd is, wordt het steeds moeilijker om de ander te verrassen - áángenaam te verrassen, bedoel ik.

Als Blueberry in het vervolgalbum *Schaduw over Tombstone* zegt dat hij 'druk

FUCK YOU. SHERIFF!

bezig' is, ligt hij dan met saloonzangeres Doree Malone in bed?

Misschien is hij aan het... (lacht) Ik weet het niet, eerlijk gezegd. Ik heb zo mijn veronderstellingen en twijfels. **Jean-Claude Mézières** (Auteur van *Ravian*. Red.) heeft me eens gezegd dat je op moet passen om de hedendaagse zeden niet teveel op de tijd van Blueberry te projecteren. De mensen toen waren heel puriteins en gedroegen zich wat merkwaardig. Hij vertelde me bij voorbeeld dat de Amerikanen uit die tijd nooit het gebaar gemaakt zouden hebben, dat Ike Clanton in *Mister Blueberry* met zijn vinger tegen de sheriff maakt. Ik vind dat hij gelijk heeft, maar aan de andere kant: misschien deden de schurken dat juist wel. Dat waren de lomperiken, vooral dit personage dat echt dom is. Misschien dat hij in die situatie iets doet, wat hij eigenlijk niet hoorde te doen, precies zoals Jean-Claude zei. En misschien dat mensen als Blueberry en Doree op het gebied van de seksualiteit tot de uitzonderingen behoren en zich niet aan de algemene zedelijkheidsregels houden.

Is er echt iets tussen hen?

Misschien... Weet je, eigenlijk is Doree een eerbetoon aan de Amerikaanse actrice **Dorothy Malone**. Toen ik nog een tiener was, was ik helemaal weg van haar, en ook nog in de jaren daarna. Ze heeft meegeleefd in *Jack Slade*, een cult-western die niemand kent. Een buitengewone film. (Dorothy Malone speelde trouwens ook in *Law and order*, een film die gebaseerd is op de afrekening bij de OK Corral, met **Ronald Reagan** in de hoofdrol. ES)

Ik heb horen vertellen dat Doree misschien wel is gebaseerd op je huidige vrouw Isabelle, zoals ook wel werd be-

reden, behalve dat het een eerbetoon is aan de western-schilderkunst. De strip kan zich ergens de luxe veroorloven van een enkele karateslag om de blik te verruimen. Weet je, het is ook een traditie. **Hergé** heeft het bij voorbeeld gedaan in *Kuiffe*.

Blueberry 1900

Je bereidt nog een andere verrassing voor, aangezien je Blueberry naar het jaar 1900 gaat sturen. Kun je iets meer vertellen over het drieluik *Blueberry 1900*? Ja, in die tijd zal Blueberry net zo oud zijn als ik - 57 jaar - toen ik het schreef. Het verhaal gaat over de moord op president McKinley. Noch Jimmy McClure, noch Red Neck komen erin voor. Er wordt even gesproken over de zoon van Blueberry, maar hij speelt geen belangrijke rol. Mike is tamelijk alleen, maar tegelijkertijd voelt men dat hij relaties met een enorm netwerk heeft - hij kent ontzettend veel mensen. Rond de eeuwwisseling woont hij bij de Hopi-indianen en is verwickeld in een volkomen krankzinnig verhaal over tovenaars en sjamanen. Het wordt een soort mengeling van Moebius en Giraud, want hij raakt verstrikt

weerd dat Chihuahua Pearl op je ex-vrouw Claudine gebaseerd zou zijn.

Misschien wel, al geloof ik dat toch niet. Het is absoluut nooit mijn bedoeling geweest een persoon te modelleren naar Claudine of Isabelle. Het is dus wellicht stom toeval.

één enkele tekening bestaat. Hoe ben je op het idee gekomen om dat te doen?

Zomaar voor de aardigheid. Het idee kwam ineens bij me op en vervolgens moest ik het gewoon doen, dat was eigenlijk helemaal niet zo vreemd. Maar het heeft geen enkele

Waar verwijst de 'schaduw over Tombstone' naar? Naar de herinneringen van Mike?

In het begin was dat voor mij het verleden. Omdat die schaduw over Tombstone valt door de aanwezigheid van Geronimo in de buurt van de stad, die toekijkt, dichterbij komt... en men weet op dat moment eigenlijk niet goed wat de relatie is met die schaduw die daar aanwezig is en met wat Blueberry in het verleden is overkomen. Ik heb daar wel enkele ideeën over en uiteindelijk zal men wel zien of ik die helemaal uitwerk. Maar gaandeweg drong het tot me door dat de titel ook nog allerlei andere dingen suggereerde. Want Tombstone betekent 'grafsteen' en grafsteen doet weer denken aan graftombe, en dus aan een dode natuurlijk. Maar over welke dode gaat het hier? Gaat het over de oude Blueberry die op een symbolische manier sterft... of gaat het over Jean-Michel Charlier die, vanuit de schaduw, zijn stempel op het hele verhaal drukt, als iets wat zich ook vastzet in het hart van de mensen die met dit verhaal te maken hebben, zoals de zoon van Jean-Michel (**Philippe Charlier**) die de geestelijke erfgenaam van het verhaal is, de uitgever, **Colin Wilson**, ikzelf... Je ziet: wij zijn het die nu de schaduwen vormen voor Jean-Michel Charlier.

Plaat 34 in *Schaduw over Tombstone* is de eerste in de hele *Blueberry*-reeks die uit

Rechtsboven, Schetsen van diverse *Blueberry*-personages.
Geheel rechts, Schetsen voor *Little Nemo*.
Hiernaast, Paginagrote plaat uit *Schaduw over Tombstone*, zoals **Hergé** dat ook heeft gedaan in *Kuiffe*.

in een absoluut krankzinnig verhaal over tovenaars en sjamanen.

Ga jij dat zelf tekenen?

Nee, daar heb ik geen tijd voor. Dat zal **François Boucq** doen. (Ondertussen werd bekend dat het project voorlopig in de ijskast is gezet. **Philippe Charlier** heeft categorisch zijn veto uitgesproken, omdat het scenario niet gemaakt zou zijn in de geest van zijn vaders westerns. ES)

Little Nemo

Over je scenario's voor *Little Nemo* wordt beweerd dat je minder spontaan bent dan twintig jaar geleden.

Ik moet zeggen dat er aan *Little Nemo* een heel verhaal vast zit. Om te beginnen kan men dat wel beschouwen als mijn eerste poging om iets te schrijven. En verder is het een scenario dat oorspronkelijk geschreven is voor een in 1990 verschenen Japanse tekenfilmproductie, gebaseerd op de strip van **Winsor McKay**. Het is dus een vrij onbeholpen scenario voor een kinderfilm. Er zitten een aantal tamelijk dulle scènes in, die ook echt dulle scènes zouden zijn geworden als ik degene was geweest die ze had getekend, want ik had er een bepaald beeld van voor ogen. Niettemin is **Bruno Marchand** er toch in geslaagd er op zijn eigen manier vorm aan te geven en heeft er een aantal leuke dingen in weten te verwerken. Maar het is waar dat het een scenario is dat qua structuur nogal tam is, en men kan het in zijn opzet niet bijzonder geslaagd noemen. Het is geen scenario waaraan ik met evenveel zorg heb gewerkt als aan de serie *Jim Cutlass*, omdat het verhaal van *Cutlass* gaandeweg wordt bedacht. En **Christian Rossi** is een te gedegen vakman om me de kans te geven een dergelijk gein-

tje uit te halen. (lacht) Wat de twee albums van *Little Nemo* betreft: daarbij was de werkwijze enigszins anders in die zin dat ik een scenario had dat een tijd in een la had gelegen, waarna ik het aan Marchand heb gegeven. Hij is een jonge tekenaar, die een beetje onder de indruk is van mijn reputatie, zodat ik gemakkelijk tegen hem kon zeggen: 'Kijk eens, hier heb je een scenario; maak er verder maar van wat je wilt.' Hij heeft goed werk geleverd, dat staat buiten kijf, hij heeft beslist alles uit het scenario gehaald wat erin zat. Maar toch is het niet zo goed geworden als het had kunnen zijn. Daarvoor hadden we samen rond de tafel moeten gaan zitten om een gedetailleerd script te maken, waarbij we elke scène grondig hadden uitgewerkt. Als je dat buiten beschouwing laat, is het resultaat toch heel bevredigend.

Blueberry ontmoet Cutlass

Uit de gesprekken tussen Blueberry en de journalist Campbell zal binnenkort naar voren komen dat Blueberry ooit een andere held van Giraud en Charlier heeft ontmoet: Jim Cutlass. 'Na de Burgeroorlog bevond Blueberry zich in een betreurenswaardige toestand. Hij is gewond geraakt, heeft zijn geheugen verloren en het is Cutlass die hem dat helpt terugvinden...', legde Giraud ooit uit in La Lettre de Dargaud. Maar dat is bepaald geen zegen, want zijn amnesie komt voort uit het feit dat hij zich verantwoordelijk voelt voor een blunder die aan heel veel mensen het leven heeft gekost. Hij is wanhopig en begint te drinken. Het verhaal is zo dwaas dat de journalist het weigert te publiceren uit angst dat geen mens het zal geloven.

Ga je er nog mee door?

O nee, daar is het onderwerp niet zo geschikt voor. Bovendien heeft mijn vermogen om scenario's te schrijven ook zijn grenzen, omdat ik moet kiezen tussen het schrijven van een scenario en het tekenen.

Waarom geef je de voorkeur?

Ik moet toegeven dat ik heel graag scenario's schrijf, maar ik teken net zo graag. (lacht)

Giraud als scenarist

Ik vind je scenario's veel humoristischer dan die van Charlier. Je actiescènes in *Jim Cutlass* bevatten bij voorbeeld veel meer *Indiana Jones*-elementen dan de scènes die Charlier voor *Blueberry* heeft bedacht.

In dat opzicht ben ik heel erg trots op het resultaat dat Rossi en ik hebben bereikt. Het heeft in de pers nog niet helemaal de waardering gekregen die het verdient, maar de lezers vergissen zich niet en het belooft als serie heel erg goed te worden.

Je maakt ook veel meer gebruik van het fantastische element, zo laat je bij voorbeeld de dromen van Blueberry en – nog veel vaker – Cutlass zien...

Cutlass krijgt te maken met een tegenstander die over het vermogen beschikt om in dromen te verschijnen, om in de geest van mensen binnen te dringen via hun dromen. Dat is een buitengewone macht.

En *Blueberry 1900* is gebaseerd op een soortgelijk gegeven. Eén van de personages uit *Blueberry 1900*, een dokter uit de staf van president McKinley, zal zijn beroep opgeven om zich alleen nog aan het tekenen te wijden. Hij heet McKay... Winsor McKay. (lacht)

Hoe schrijf je jouw scenario's eigenlijk? Tik je die uit op de schrijfmachine, zoals Charlier dat deed?

Nee, ik schrijf ze helemaal uit met de hand. Tekeningen of potloodschetsen voeg ik daar eigenlijk vrij weinig aan toe.

En ben je verrast, wanneer je de resultaten ziet, bij voorbeeld hoe Rossi je aanwijzingen heeft uitgewerkt?

Ah, er zijn tekeningen van hem die werkelijk verbazingwekkend zijn.

Verwachtte je zo nu en dan iets anders?

Nee. Weet je, wanneer je de tekeningen eenmaal voor je hebt liggen, maken ze zo'n indruk op me... dat ze alle vroegere gedachten wegvagen.

Wat gaat er nu met Cutlass gebeuren? De cyclus over de Alligator is afgelopen.

Dat is zo. Daar zal beslist weer een vervolg op komen, maar ik ga daar op een veel gedetailleerdere manier aan werken. Ik ga Rossi een aantal sleutelmomenten voor het verhaal geven en hij kan dan de dialogen schrijven. Hij is dan eigenlijk degene die het scenario schrijft.

Hij heeft al veel aan de scenario's van de eerste albums bijgedragen.

Inderdaad, inderdaad. De kwaliteit van de serie is voor een groot deel aan hem te danken.

Andere jonge jaren

Wat doe je in De jonge jaren van Blueberry? Kun je je veto uitspreken?

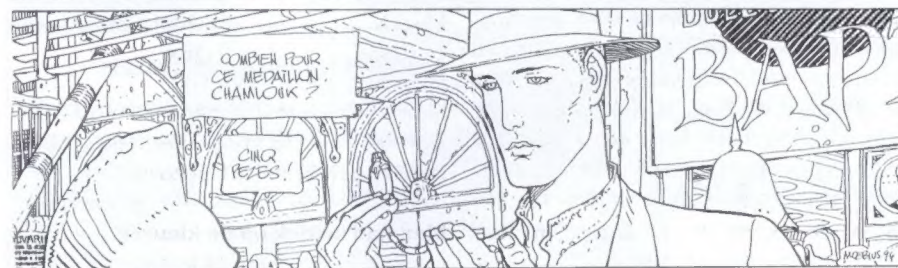
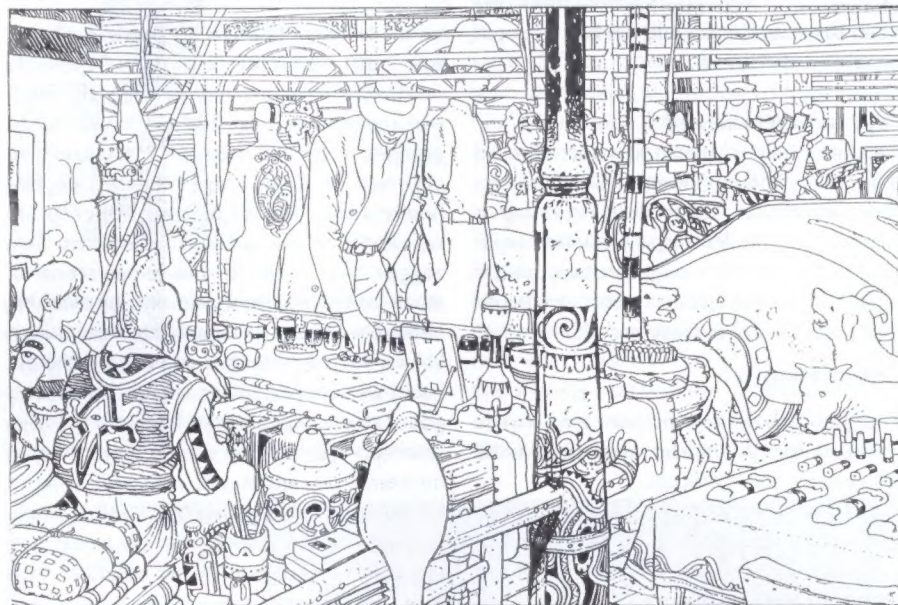
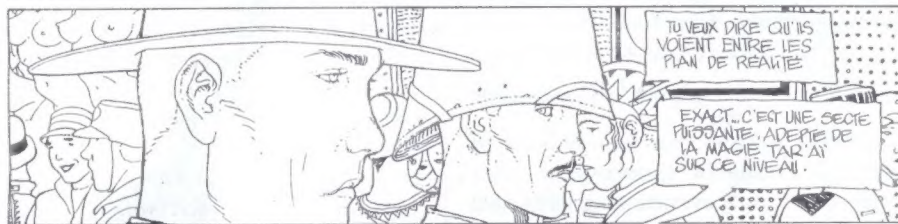
Ja, maar ik heb alleen ingegrepen in het eerste album na de dood van Charlier, om François Corteggiani te helpen omdat het zijn eerste album was.

En wie heeft Corteggiani gekozen? Was jij dat?

O nee zeg, dat was Colin Wilson. Hij had hem gevraagd omdat zij elkaar kenden. Ze woonden ook niet ver van elkaar vandaan. In ieder geval is François iemand die je me-

L'HOMME DU CIGURI

PARA
OEBUS
REUME: TARA

teen aardig vindt en hij is beslist een formidabele komische tekenaar.

Is het waar dat Colin Wilson niet meer verder wilde gaan met De jonge jaren, en dat hij daarom vervangen is door Michel Blanc-Dumont?

Colin is weer in Australië gaan wonen. Nou

ja, dat is een beetje ver, niet? En persoonlijk is het altijd al een droom van me geweest om met Blanc-Dumont te werken.

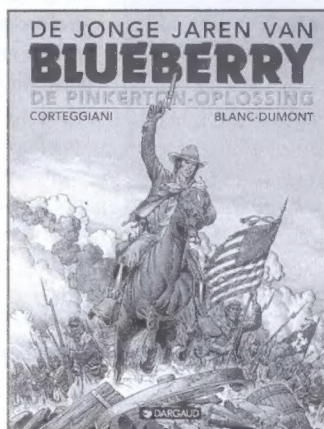
Charlier zei hetzelfde: 'Als ik Giraud niet toevallig had ontmoet, zou ik het liefste met Blanc-Dumont aan de lange saga over Blueberry zijn begonnen. Dat

De jonge jaren van Blueberry 10: De Pinkerton-oplossing

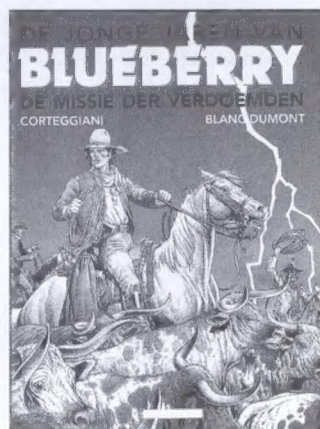
De jonge jaren van Blueberry 11: De missie der verdoemden

Blanc-Dumont & Corteggiani
Dargaud 1998/2000
ISBN 90-6793-493-3 (deel 10)
ISBN 90-6793-532-8 (deel 11)
Prijs f10,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Blueberry is big business, dus

wordt deze populaire western-reeks flink uitgemolken met verschillende spin-offs. De

langstlopende subreeks is De jonge jaren, waarvan al in 1977 een eerste deel verscheen.

Nadat Giraud en Jean-Michel Charlier de serie fasegewijs hadden overgedaan aan tekenaar Colin Wilson en scenarist François Corteggiani, was de sjeu er wel een beetje vanaf. Een spin-off is dan ook een redelijk ondankbare taak. Verrassend was dan ook de opvolging van Wilson door Michel Blanc-Dumont, die zelf nota bene een zeer verdienstelijke western-reeks op zijn naam heeft staan: Jonathan Cartland. De tekenaar zelf had er geen moeite mee (zie Stripschrift 311), maar zijn eerste twee al-

is het mooiste compliment dat ik hem kan geven.'

Zelf ben ik ook heel blij dat Michel het is gaan doen.

Blueberry in Amerika

Wat krijgt men binnenkort in de Verenigde Staten van jou te zien?

Wat *Blueberry* betreft, is het niet bekend hoe het daarmee verder zal gaan, want er zijn daar gek genoeg niet veel westernliefhebbers. Je zit daar met het probleem dat voortvloeit uit het feit dat de jonge Amerikaanse striplezers tamelijk moeilijk te bereiken zijn. Ze interesseren zich niet zo bijster voor het genre. De western is een genre dat in hun ogen echt verleden tijd is. De bevolking is gedurende twee, drie generaties volkomen verstedelijkt. Ze voelen zich niet meer zo betrokken bij die periode, die plaats...

Toch heb ik Amerikaanse vertalingen van *Blueberry* gelezen.

Het zijn mijn vrienden **Jean-Marc** en **Randy Lofficier**, die die vertalingen hebben gemaakt. Ik geloof dat het uiteindelijk misschien geen groot verkoopsucces was, maar dat men wel de hele oplage heeft kunnen verkopen.

Waarom hebben de *Blueberry*-albums in de Verenigde Staten andere omslagen?

Omdat men is uitgegaan van twee verhalen per album. Daarom moesten die omslagen ook wat neutraler zijn. En verder geloof ik dat men ze gewoon graag wilde veranderen.

En is de term *Blood 'n' guts* in het Amerikaans gehandhaafd?

Nee, absoluut niet. Die bestaat namelijk niet! (*lacht*)

Tweede Majoor Fataal

De Amerikaanse uitgeverij Dark Horse had enkele jaren geleden de primeur van het tweede deel van *Majoor Fataal*.

Wat heeft je na zeker twintig jaar ineens teruggebracht bij de majoor?

O, dat moet zo ongeveer in de tijd zijn geweest dat ik rondliep met het idee voor een vervolg op *De hermetische garage*. Een jaar of zes, zeven geleden had ik een hele episode op papier gezet, een scenario dat *La Otra* heette, maar ik had gemerkt dat er een deel ontbrak. Voor ik met *La Otra* begon, heb ik dus *De man van Ciguri* gemaakt.

Dus de volgende Majoor Fataal, die je ons nu al jaren belooft, dat wordt dus *La Otra*?

Nee, de volgende Majoor Fataal wordt het vervolg van *De man van Ciguri*, maar ik weet niet wanneer dat zal uitkomen. In feite had dat deel samen met *Ciguri* moeten verschijnen als één enkele uitgave van honderd pagina's, net als *De hermetische garage*. Verder staat uitgeverij Humanos er absoluut op dat het in kleur verschijnt. Voor hen zijn zwart/wit-strips uitgaven voor de niet-Fransen, voor de intellectuelen... vooral voor de intellectuele niet-Fransen.

Men heeft je dus een half album laten tekenen en men heeft je een inkleurster opgedrongen?

Nou, men heeft mij het inkleuren opgedrongen, niet de inkleurster. Haar, **Claudine Pinet**, heb ik zelf gekozen.

Men had kritiek op de kleuren.

Ja, maar persoonlijk sta ik helemaal achter die kleuren. Ik vind echt dat het woord 'subliem' daar nog te zwak voor is.

Geïmproviseerd scenario

Is het scenario van *De man van Ciguri* geïmproviseerd, net zoals dat bij *De hermetische garage* gebeurde?

Ja, dat is geïmproviseerd, maar op een wat andere manier. Aangezien het verhaal niet

wordt voorgepubliceerd, kan ik het achteraf herzien. Ik voeg platen toe tussen andere platen, ik deel platen in tweeën, dat soort dingen allemaal...

Wat heb je geleerd van die ervaring met een geïmproviseerd scenario?

Dat was voor mij een buitengewoon aangename vuurdoop, waardoor ik nu in staat ben scenario's te schrijven, of in ieder geval scenario's al schrijvende te improviseren.

Veel sneller en directer, want wanneer men een scenario schrijft, of om het even wat, improviseert men gaandeweg, hè. Net zoals ik nu op dit moment praat, ik improviseer.

Sommige mensen zeggen dat je wat rustiger bent geworden in je scenario's, dat je veel minder aan het experimenteren bent.

Dat is waar, want je kunt niet steeds dezelfde experimenten

herhalen. Eigenlijk ben ik momenteel met heel andere experimenten bezig. Ik probeer op bepaalde klassieke manieren te werken, hetgeen voor mij een experiment is.

Klassiek?

Klassiek, ja. Ik bedoel met bepaalde vertelwijzen, volgens strikte regels. Dat is voor mij een experiment. Een veel gevaarlijker experiment dan alles wat ik al eerder had kunnen doen, geloof me. Omdat ik op dat gebied ineens aan het concurreren ben met echte vakmensen, die dat al altijd hebben gedaan en erin zijn opgeleid.

Exploderend talent

Heb je nog andere lopende zaken?

Een tijdje geleden heb ik een ander scenario geschreven - ik ben druk bezig met het starten van een carrière als scenarist, het is ge-

Moebius met kleinzoon Raphael.

FOTO: ERIK SVANE

bums over de jonge *Blueberry* maken duidelijk dat hij zich in onnatuurlijke bochten moet wringen. Blanc-Dumont heeft een hypergedetailleerde tekenstijl, waarmee hij uitstekend uit de voeten kan in de verfijnde *Cartland*-reeks, die zindert van psychologische spanning en onderhuidse erotiek. *Blueberry* is echter veel meer een rechttoe-rechtaan avonturenstrip waarmee Blanc-Dumonts stijl dan ook danig vloekt. Daar komt nog bij dat de scenario's van Corteggiani doorgaans slappe aftreksels zijn van de klassieke

Charlier-scripts. In de delen tien en elf van *Blueberry's* jonge jaren wordt er weer eens een complot tegen onze (inmiddels complot-moe?) held gesmeed: samen met de *femme fatale* Eleanor Mitchell (een Lady X-achtige variant op Chihuahua Pearl, die veelvuldig uit de kleuren gaat) moet hij op vredesmissie naar het Zuidelijke kamp in Atlanta, om daar de humanitaire behandeling van Noordelijke krijgsgevangenen te inspecteren, maar Eleanor probeert hem de (door haar gepleegde) moord op de Zuidelijke gene-

raal Hood in de schoenen te schuiven. *Blueberry* wordt ingerekend, maar kan zijn vrijheid herwinnen door met enkele andere krijgsgevangenen een grote kudde koeien van de Unionisten te stelen teneinde het voedseltekort van de Zuidelijken op te lossen. In de tussentijd pleegt de uit Zuidelijke handen ontsnapte Eleanor de ene moord na de andere. Al deze gebeurtenissen hangen als los zand aan elkaar en zijn volstrekt ongeloofwaardig. Corteggiani heeft de *Blueberry*-ingrediënten vlijtig bijeen geharkt, maar weet

er geen bondige soep van te koken. Zijn talenten liggen vermoedelijk vooral op het research-vlak, want het dossier achterin *De missie der verdoemden* is historisch goed doortimmerd. *De jonge jaren van Blueberry* maakt anno 2000 weinig indruk en doet verlangen naar de echte *Blueberry*. Toch hebben de auteurs de smaak te pakken, want komend jaar moet hun derde gezamenlijke album verschijnen: *De laatste trein naar Washington*.

Rechtsboven,
Amerika's
gedachtengoed
volgens Moebius.

Links,
Schetsen voor
de films *Dune* en
(onder) *The abyss*.

Rechtsonder,
Twee portretten
van hedendaagse
Indianen.

Links,
Zelfportret
tegen de
achtergrond
van 30th (sic)
Century Fox.

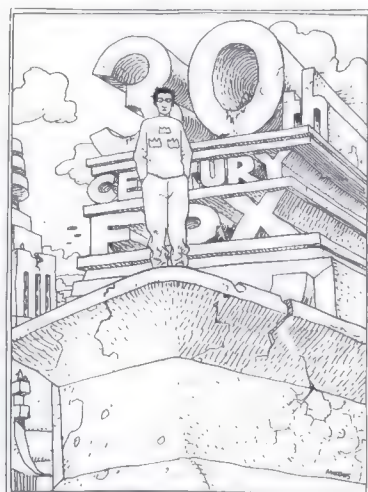
Hoe lang is het geleden dat je uit Los Angeles bent teruggekomen?

Dat is met tussenpozen gegaan: ik was nu eens een tijdje hier, dan weer daar. Het eigenlijke plan om terug te komen, is begin jaren '90 bij me opgekomen. Maar het heeft tot 1995 geduurd voordat ik definitief ben teruggekeerd.

Waarom ben je naar Frankrijk teruggekomen?

Omdat ik hertrouwd ben met een Française, en op een zeker moment een soort vanzelfsprekende aantrekkingskracht met dat land voelde. Het is trouwens niet alleen vanwege Isabelle dat ik zin kreeg om naar Frankrijk terug te keren: mijn eerste vrouw Claudine en de kinderen uit mijn eerste huwelijk (Hélène en Julien) zijn ook weer hier komen wonen.

weldig, nietwaar. (*lacht*) Het is een sciencefiction-verhaal; ik maak het samen met een jonge tekenaar, die volgens mij een mooie toekomst tegemoet gaat. Het is de Duitser **Alexander Lindner** van wie nog nergens werk is uitgegeven. Hij heeft niets gepubliceerd, behalve misschien in fanzines. En zelfs daar ben ik niet zo zeker van. Het is een verhaal dat *Aventures au mètre cube* (Letterlijk vertaald: *Avonturen op de vierkante meter*. Red.) heet en dat bij uitgever **Guy Delcourt** verschijnt.

Hoeveel albums gaan het worden?

O, dat zullen er minstens drie of vier worden, of misschien wel vijf. Ja, het ziet ernaar uit dat het een serie gaat worden. Als dat bij de lezers aanslaat, dan zal ik echt weer zo'n soort totale vreugde kennen, die ik niet meer in die mate gekend heb sinds... de laatste keer dat mijn oma gebakjes voor me maakte! (*lacht*) Maar er is ook nog een ander verhaal in voorbereiding, waaraan ik met een andere tekenaar werk, **Sylvain Despretz**, een vriend die ik al een hele lange tijd ken en met wie ik heel veel samen voor de film heb gedaan. Hij heeft het storyboard voor *Alien 4: Resurrection* gemaakt en heeft meegewerkt aan *The fifth element* van **Luc Besson**, aan de filmversie van *De wrekken* en aan *Gladiator* van **Ridley Scott**. We hebben het plan voor een gezamenlijke strip. Ik denk dat dat op grafisch gebied werkelijk een hele gebeurtenis zal gaan

worden, want hij is echt een fantastische tekenaar. Zijn vakmanschap is volledig gerijpt, al heeft men nog nooit iets van hem gezien omdat hij altijd op de achtergrond heeft meegewerkt aan producties. Het is een artist die momenteel op het punt staat te... exploderen!

Los Angeles

Ik zou het graag over je carrière in de Verenigde Staten willen hebben. Je hebt enkele jaren in Los Angeles gewoond.

O ja, dat was een plezierige tijd. Het is heel goed mogelijk dat ik ooit naar de Verenigde Staten terugga. Op dit moment heb ik het overigens in Frankrijk heel erg naar mijn zin. Ik heb een nieuwe vrouw, Isabelle, bij wie ik twee kinderen heb: Raphaël en Nausicaa.

Het was dus niet omdat je je buik vol had van het leven in Amerika?

Absoluut niet. Integendeel, ik ben helemaal weg van die maatschappij en de manier van leven daar. Ik vond het heerlijk om in de Verenigde Staten te wonen. Ik voelde me er uitstekend thuis. Ik houd erg van de stad Los Angeles, de kleurrijke sfeer, de temperatuur... Het trof dus zo dat ik me ineens na al mijn verhuizingen volkomen toevallig weer een jaar of drie, vier in Los Angeles bevond. In die periode ontmoette ik een aantal mensen uit de filmwereld, omdat men mij niet alleen had gevraagd om illustraties te maken, maar ook *storyboards*. Ik kreeg het verzoek om decors te ontwerpen voor films van regisseurs als **George Lucas**, **James Cameron** en **Ridley Scott**. Al gauw leidde de ene ontmoeting tot de andere en uiteindelijk begon men mij te kennen, want het wereldje van Hollywood is een tamelijk gesloten gemeenschap. Eén ding is in ieder geval zeker: als je films met Amerikanen wilt maken, zul je in Los Angeles moeten wonen, of op zijn minst in de Verenigde Staten. Zeker als je buitenlander bent, kun je het beste in LA

wonen. Goed, dat wil nog niet zeggen dat daardoor alle deuren voor je open gaan, maar... Weet je, Los Angeles is een uiterst opwindende plaats, je hebt werkelijk de indruk dat je deel uitmaakt van de filmstudio's. Zelfs als je helemaal aan het andere einde van Pasadena woont. Maar goed, dat is de indruk die je er krijgt, het is een bijzonder filmische stad. Je moet wel bedenken dat één- of tweederde van alle films in Los Angeles is opgenomen, net als bijna driekwart van alle televisieseries. Dat is niet toevallig. Laten we zeggen dat alle mensen die in Los Angeles wonen - of het nu de burgemeester is, of een architect, een straatveger of het hoofd van de dienst openbare werken - allemaal dromen van de film. En ze hebben er een stad gebouwd die in feite één groot studiodecor is.

Videogames en cd-roms

Verder ben je ook nog naar Los Angeles teruggegaan om aan een speelhal voor videospellen te werken. Wat hield dat precies in?

O, dat is een onderdeel van een groot project voor Sony. Heel interessant, want Sony is niet alleen fabrikant van radio's en tv's, maar heeft bovendien belangen in de filmwereld. Je moet niet vergeten dat ze de

derkunst voor de computer. Ook heb ik een tiental personages bedacht voor *Pilgrim*, een cd-rom van Arxel Tribe, gebaseerd op het boek *De pelgrim van Compostella* van de Braziliaan **Paulo Coelho**. Eerder heb ik een getekende versie gemaakt van diens bestseller *De alchemist*.

Amerikaanse cultuur

Claudine heeft gezegd dat je smaak volkomen veramerikaanst is.

Nou en of. Ik maak deel uit van de Amerikaanse vijfde colonne in Frankrijk die de Franse cultuur heeft verraden. (lacht) En in feite is dat naderhand in heel Europa op grote schaal gebeurd, dus dat is ook niet zo origineel meer. Als ik nu jong was, zou ik me misschien als reactie voor de Keltische cultuur interesseren, of voor de Europese wortels van onze beschaving, de Germaanse mythologie of die van de landen rond de Middellandse Zee.

Een beetje zoals Hugo Pratt?

Ja, hij heeft inderdaad iets moois over het Verre Oosten gemaakt. (lacht) Maar goed... We kunnen ons leven niet overdoen en het

van twee pagina's getekend over de bezetting van Wounded Knee door de hedendaagse indianen.

Precies. Hoewel de Verenigde Staten mij bevallen als moderne, goed georganiseerde

maatschappij met werkgelegenheid en vrije tijd, moest ik bij mijn aankomst in Amerika constateren dat wat ik als mijn eigen Amerikaanse cultuur beschouwde... helemaal niets was! Uiteindelijk was die zogenaamde Amerikaanse cultuur daar niet. De Amerikaanse cultuur, dat zijn kartonnen pakken melk, tandpastamerken...

Hoe bedoel je dat precies?

Wat ik eigenlijk wil zeggen is dat het met de stripverhalen zo'n beetje hetzelfde is als met alle kunstvormen. De culturele wortels zijn belangrijk. Men komt voor merkwaaardige paradoxen te staan omdat de culturele oorsprong van een inspiratie al naar gelang het individu kan voortvloeien uit zeer plaatselijke impulsen die niet te achterhalen zijn. Maar het kan net zo goed voortvloeien uit wereldwijde impulsen. En dan zijn het niet de invalshoek, de kwaliteit of de wortels die de universaliteit bepalen, maar iets anders. In mijn Moebius-werk zit een culturele oorsprong die beslist niet plaatsgebonden is. Die is noch Frans, noch Europees, en zelfs niet Amerikaans. Men vraagt zich wel eens af of het wel van deze planeet is, of het wel aards is. En het is waar dat me dat een soort voorsprong geeft bij een internationale verspreiding in die zin dat het in Japan of de Verenigde Staten misschien ontvangen zal worden als een werk dat zo'n beetje de hele wereld aanspreekt. En tegelijkertijd heb ik daardoor ten opzichte van mijn landgenoten, tegenover een nationaal publiek, een positie die veel zwakker is. Omdat er hier in Frankrijk een heelboel mensen zijn die zich slechts interesseren voor wat van eigen bodem komt. Weet je, er zijn geen regels meer. Neem bij voorbeeld Pratt: hij is tegelijkertijd zeer Italiaans en zeer universeel. Dat wil zeggen dat zijn werk eerder Europees is, omdat van zijn werk maar weinig in de Verenigde Staten is gepubliceerd.

Stardom en zeefdrukken

Met al je werkzaamheden moet je een heel druk leven hebben.

Ja, zeg dat wel, dat kan ik niet ontkennen. En ik maak niet alleen stripalbums, maar ook zeefdrukken - en veel van dat soort dingen die soms heel veel tijd vergen. Mijn vrouw Isabelle leidt met **Franck Bruneau**

Columbia-studio's hebben opgekocht en Tristar hebben opgericht. Dat is eigenlijk een heel conglomeraat van filmproductie-maatschappijen. Door Sony ben ik enerzijds benaderd om het interieur van haar eigenlijke speelhal te ontwerpen en anderzijds om mee te werken aan het ontwerpen van de spelletjes.

Ik heb ook gehoord dat je bezig bent aan een project in een volkomen nieuwe stijl, in de geest van Jules Verne?

Dat is een opdracht voor een reeks schilderijen voor een cd-rom die aan Jules Verne is gewijd en die gemaakt wordt door zijn achterkleinzoon, **Jean Verne**. Daarvoor heb ik vier illustraties gemaakt. Dat zijn dus mijn eerste stappen op het pad van de schil-

is waar dat ik in heel sterke mate ben gevormd, beïnvloed door de Amerikaanse maatschappij. Maar tegelijkertijd ben ik natuurlijk zeer geïnteresseerd in de levensstijl van de Amerikanen die zich tegen hun maatschappij afzetten. Dat wil zeggen dat ik de kant heb gekozen van de Amerikaanse minderheid.

Al rond 1979 heb je een kort verhaal

het bedrijf Stardom om heel die handel in de hand te houden en te exploiteren; het materiaal, affiches, portfolio's, kleine boekjes, kleine voorwerpen, dat soort zaken.

En Starwatcher, in Los Angeles, is dat ook een galerie?

Nee, dat is een maatschappijtje dat alleen is opgericht om van het begin af aan zeefdrukken in Amerika uit te geven. Maar het is mijn ex-vrouw Claudine die zich daarmee bezighield. Toen leerden we Jean-Marc Lofficier kennen en daarna heeft alles een enorme vlucht genomen. Hij is namelijk een echte professional en kent de wereld van het stripverhaal goed. Vervolgens zijn we ook een beetje systematisch onze voetlithens in de filmwereld gaan uitsteken.

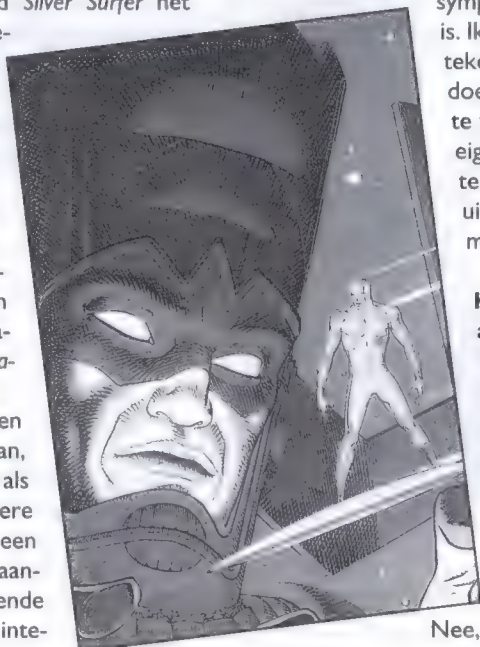
Silver Surfer

Heb je *Crimson Tide* gezien?

Ja, natuurlijk. Ik wist dat je me die vraag zou stellen. (lacht)

(In deze Amerikaanse film van **Tony Scott**, gesitueerd aan boord van een atoomonderzeeër, moet **Denzel Washington** twee vechtende zeelieden scheiden die elkaar in de haren zijn gevlogen over de vraag wie de superheld *Silver Surfer* het beste kan tekenen: Moebius, die één verhaal heeft gemaakt, of vaste tekenaar **Jack Kirby**. Volgens het blad *Entertainment Weekly* zou niemand minder dan **Quentin Tarantino** (regisseur van *Pulp fiction*) deze dialoog hebben geschreven, in de hoedanigheid van *uncredited dialogue doctor*. ES)

Het gaat in die film om een ruzie tussen een partizaan, die wordt afgeschilderd als het product van het zuivere en harde Amerika, en een soort reactionair die aanhanger is van een afwijkende maatschappijvisie. Deze interessante tegenstelling is echter niet aangepast op de psychologische realiteit van de personages. Het zou immers logisch zijn dat de idioot eerder voor Kirby gekozen had... (lacht) al wil ik daarmee natuurlijk niet zeggen dat Kirby een idioot is! Maar afgezien daarvan ben ik het eigenlijk wel eens met wat die ene jongen zegt, na-

melijk dat de Surfer van Kirby natuurlijk de Surfer is. Zelf ken ik de Surfer trouwens vooral via het werk van **John Buscema**. Dat moet iedereen wel goed beseffen. De Surfer is noch van Kirby, noch van Moebius, die is van Buscema. Maar nu we dit hebben vastgesteld, kan ik zeggen dat mijn Surfer sympathiek en aardig is. Ik heb hem niet getekend met de bedoeling om degene te verdringen die hij eigenlijk zou moeten zijn, maar om uiting te geven aan mijn bewondering.

Hoe ben je erachter gekomen dat je in die film voorkwam?

In de bioscoop! Opeens leek het of het dak van het theater op mijn hoofd was neergekomen. (schaterlacht)

Nee, ik moet zeggen

dat het een soort eerbewijs is. Een hele eer... ongelooflijk.

Om op de geschiedenis van de *Silver Surfer* terug te komen, dat heeft van mij geen tekenaar van superhelden gemaakt - verre van dat. Maar afgezien daarvan... ik weet zeker dat ik me zou hebben kunnen aanpassen, de kneepjes daarvoor onder de knie

zou kunnen krijgen. Eigenlijk zou ik dat nog het leukste hebben gevonden bij het tekenen van een strip over superhelden.

Instincto en hasj

Sinds je zesde of zevende ben je een aanhanger van de instincto-therapie, een radicaal soort vegetarisme waarbij groenten rauw worden geconsumeerd. Ben je dat nog steeds?

Een beetje. Dat wil zeggen dat het nage-noeg niet meer mogelijk is, omdat ik langzaam maar zeker steeds meer terrein heb moeten prijsgeven. Om instincto-aanhanger te zijn, moet je buitengewoon sterk in je schoenen staan, buitengewoon ongevoelig zijn voor allerlei afkeurende opmerkingen, allerlei verleidingen. Voor mij was het wel degelijk heel erg serieus en ik ben erg teleurgesteld dat ik er niet mee ben doorgegaan. Nog altijd heb ik de hoop dat er op zekere dag een wonder zal gebeuren en ik er weer mee begin.

Je hebt ooit verteld dat je voor het tekenen hasj rookte, toen je je tweede carrière als Moebius begon. Doe je dat nog steeds?

In 1978 ben ik er volledig mee gestopt, maar op de dag af tien jaar later, in 1988, ben ik er weer mee begonnen. Sindsdien rook ik het zo nu en dan. Op die manier heb ik in feite altijd gewerkt. Momenteel gaan er maanden voorbij dat ik niet meer rook en dat ik niet probeer om het te kopen. Als een vriend het me aanbiedt, dan zal ik het aannemen en oproken. Maar als hij

tel als de Franse vertaling van de biografie van Angie Debo: *Geronimo, The Man, His Time, His Place*. Heb je dat boek gelezen?

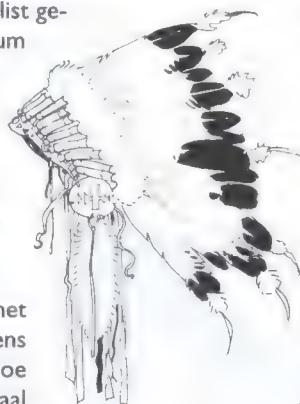
Ik heb er een stuk van gelezen, bijna de helft ongeveer, en het heeft me erg geboeid. Ik vind het werkelijk heel interessant en erg fraai verteld. In sommige opzichten doet het boek af en toe aan Charlier denken. Volgens mij zou het beslist geweldig zijn om een stripalbum te maken dat op dat boek is gebaseerd.

Had je het boek gelezen voordat je met de cyclus van *Mister Blueberry* begon?

Nee, ik heb het gelezen toen ik op de helft was van het eerste album, waar ik trouwens mijn handen aan vol had. Hoe dan ook, het waren allemaal dingen die ik al min of meer wist, die ik aanvoelde. Het is natuurlijk nauwkeuriger in de details, maar het behandelt niet precies wat ik aan het vertellen ben. Wat ik in *Geronimo* de Apache vooral laat zien, dat is een Geronimo die deel uitmaakt van een grotere context die verband houdt met de gebeurtenissen rond de OK Corral, met de personages die zich daar omheen bewegen. En waarom hij daar getoond wordt, waar-

om hij bij die geschiedenis aanwezig is, namelijk omdat er een buitengewoon sterke wisselwerking is tussen de Blueberry die in 1881 gewond is en de Blueberry die uit de Burgeroorlog is teruggekomen en die in het Westen aankomt en daar Geronimo ontmoet, wanneer die nog niet bekend is.

Dat ik Geronimo niet zomaar als een goochelaar uit mijn hoge hoed tevoorschijn tover, komt omdat er zich echt iets belangrijks afspeelt, namelijk iets wat ik in de biografie van **John Clum** heb gevonden. Clum was inderdaad de eigenaar van de krant *Tombstone Epitaph*, maar hij was ook iemand die voor de regering heeft rondgereisd en die zich heeft bezighouden met de reservaten voor de Apachen, in het bijzonder San Carlos... dat weer onderdeel is van *De ongrijpbare Navajo's*, een scenario van Charlier. Daar-door is er dus een verband gelegd tussen Blueberry en Geronimo enerzijds en met John Clum anderzijds. In het enorme gebied waar dit alles zich afspeelde was er indertijd sprake van een kleine gemeenschap, waardoor het redelijk normaal was dat men geregeld dezelfde personen tegenkwam.

dat daarna niet meer doet, is het ook goed. (lacht)

En stoort het je als vader als je kinderen het roken?

Helemaal niet.

Volwassen kinderen

De kinderen uit je vorige huwelijk zijn ook kunstenaar.

O ja. Mijn dochter H       heeft haar carrière weer opgepakt. Zij is een heel erg goede schilderes. Zij maakt cinematografische ontwerpen, onder meer voor *The fifth element*. Op dit moment werkt zij voor een paar tv-series.

Zou zij ook strips willen tekenen?

Niet op de manier waarop ik het doe, nee. Ik heb de indruk dat zij zich zeer aangetrokken voelt tot het televisiewerk, waar ze goed in is en waarin ze zich ook steeds meer specialiseert. Zo bedenkt ze wezens voor animatieseries van Gaumont Television, zoals *Highlander* en *Dragon Flyz*.

En Julien?

Tja, Julien, hij weet het nog niet zo goed. Hij heeft een vlotte pen en schrijft heel goed, en hij is evenzeer in staat tot het maken van heel interessante tekeningen. Hij heeft een artistieke inslag, dat staat wel vast. Maar ik denk dat hij nog geen vastomlijnde plannen heeft.

Geronimo in context

De laatste Blueberry heeft dezelfde ti-

Boven, van links naar rechts,
• Stardoms nieuwjaarswenskaart.
• *Impressions Num  riques* maakt duidelijk wat voor soort boeken Moebius' art gallery Stardom uitgeeft.
• Pornografische plaat uit een portfolio voor Stardom.

Links, *Silver Surfer*.

Rechts, Fysieke confrontatie tussen Geronimo en Blueberry in *Geronimo de Apache*.

Ik heb gelezen dat Geronimo maar vijf-tig krijgers had en er desondanks in slaagde het hoofd te bieden aan het halve leger van de Verenigde Staten.

Inderdaad, ja. Er werden vijfduizend man tegen hem ingezet. En hij had zelfs geen vijf-tig krijgers, want vrouwen en kinderen za-ten daar ook bij.

Sjamanisme

Ben je naar Tombstone geweest, met de OK Corral en Boot Hill?

Nee, ik ben er nooit geweest. Op mijn der-tiende heb ik **Norman Rockwell** ontdekt, omdat mijn moeder de tijdschriften *Life* en de *Saturday Evening Post* las, en op de eerste omslagillustratie die ik van hem zag, stond een jongetje op het strand afgebeeld.

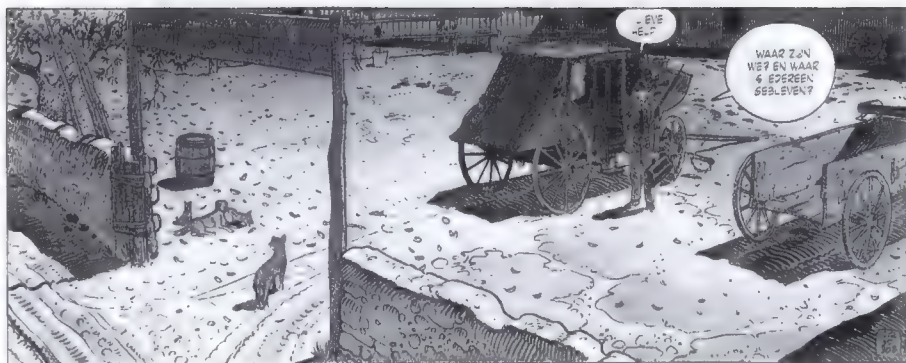
Binnenin stonden ad-vertenties voor Che-vrolet, voor ijskas-ten - het waren de volmaakte voorbeel-den van wat men zou moeten hebben. In die jaren gebruikte men voor die adverten-ties duidelijk nog geen foto's. Het waren schilderijen die ik indertijd op één lijn stelde met de schilderijen van Rockwell. Het was allebei even geweldig, het was Amerika.

Maar weet je, dat hele land is gewoon beto-verend. Omdat de indianen gedurende dui-zenden jaren die aarde elke dag hebben ge-zegend, hebben zij het land op magische wijze bewerkt. Zij hebben er de bezielde aanzet aan gegeven om de zaak aan het rol-len te brengen. En de komst van de blanken brengt de bloedbruiloft. Neem Kahtalayeh, de indiaan met de rode hoofdband in *Geronimo de Apache*. Dat is de symboliek van het Amerikaanse sjamanisme. Met die zwarte kap over zijn hoofd en met die rode band voor zijn ogen is hij één met de leegte. En deze persoon wordt vermoord door zo'n blanke bruid. Kahtalayeh is het bloe-dige symbool van de genocide op de india-nen. Als hij op het punt staat gedood te worden, blijft hij zijn rituele lied zingen...

Maar waarom wil een geestelijk wezen zoals hij dan met alle geweld Blueberry doden?

Omdat hij het oorlogssjamanisme verte-genwoordigt, terwijl Geronimo daarente-gen staat voor het overlevingssjamanisme. Het zijn twee tegengestelde begrippen en toch ook met elkaar verbonden. Het is de bedoeling van Geronimo om Blueberry in leven te houden, want Geronimo maakt onderdeel uit van de geschiedenis, hij kijkt in de toekomst. En hij weet dat Blueberry uiteindelijk magische handelingen zal gaan verrichten.

Dat was wat ik me in *Blueberry 1900* had voorgesteld: met president McKinley die in coma ligt en begint te zweven (*lacht*), en om

vervolgens te voorkomen dat hij zal weg-vliegen, bindt men hem vast op zijn bed, waarna het hele bed gaat zweven (*lacht*), dus moet men het bed aan de grond vastspijkeren.

Blueberry 1900, dat is voortgekomen uit een dagdroom die ik in '81 in de Pyreneeën heb ge-had...

Terwijl je *De lange*

mars met Michel Rouge maakte dus?

Inderdaad. Welnu, in deze droom zou Blue-
berry bij een sjamaan op bezoek gaan. Maar in plaats van hem te bezoeken om een op-
lossing te vinden, is hij naar hem op weg om hem te doden, hetgeen hem niet lukt omdat het een geest is. Hij is het soort man die voortdurend het zwaard uit zijn schede wil trekken, maar die op het beslissende mo-
ment niet kan handelen. De mythe van de

cowboy, dat is Tombstone, de metamor-fose van de doden tot filosoof. Hij bestaat niet echt, hij heeft geen gezicht, hij lijkt op iedereen. En de eerste keer dat men hem ziet, kostt men op zijn voeten. Het is de on-schuldige die bij hem op zijn voeten kostt.

Blueberry betekent het einde van de hel-denverhalen, het is een overgang naar het gewone leven. Maar de enige manier om een einde aan dat epos te maken, is door hem te doden, om hem een kogel in zijn lijf te jagen. Het zijn de mensen om hem heen die de handelende personen zijn, hijzelf is toeschouwer. Ik weet niet of dat op het vlak van het stripverhaal wel zo goed is. Maar op het verstandelijke vlak is het beter. En daardoor wordt de zoon van Charlier heel erg ongerust, want nu heeft Moebius zich van Blueberry meester gemaakt. Als Charlier nog leefde, zou het voor hem on-verteerbaar zijn geweest.

Ruzie met Vance?

Marshal Blueberry is overgenomen door

**Geheel boven,
De OK Corral.**

**Hierboven,
Kahtalayeh,
de sjamaan.**

**Hierboven,
Schets van een
van Kahtalayehs
krijgers.**

**Geheel rechts,
Schets van ruiter.**

**Rechts, Pagina 1
van Bloedige Grens
door Michel Rouge.**

Michel Rouge. Wat kun je daarover vertellen?

Ik zeg er eigenlijk liever niets over. Hoe goed het werk van Rouge ook mag zijn, het is voor mij nu al een levensgrote teleurstelling dat ik voor deze drie albums niet dezelfde tekenaar heb gehad. Jazeker, ik vind het gewoon ongelooflijk dat zo'n oude rot in het vak als **William Vance**, die zo bekend is, tot iets dergelijks in staat is. Ik heb er gewoon geen woorden voor, het is echt ongehoord. Een nachtmerrie!

Heeft Vance je gewoon genegeerd of heeft hij op een gegeven moment 'nee' gezegd?

Nee, hij heeft zelfs niet het fatsoen gehad 'nee' te zeggen, hij heeft gewoon helemaal niets gedaan. Hij heeft altijd gezegd dat hij het derde verhaal zou tekenen, maar heeft dat gewoon nooit gedaan. Dat is zo bizar en eigenaardig dat ik verder gewoon niet meer weet wat ik ervan moet zeggen... We hadden toch een bepaalde vriendschapsband, dus ik voel me werkelijk behoorlijk gekwetst. Ik onthoud me echter van een oordeel over wat hij heeft gedaan, omdat ik zijn precieze beweegredenen nooit gehoord heb.

Waarom hij het niet heeft gedaan...

Inderdaad. Het is goed mogelijk dat hij daar heel goede redenen voor heeft, maar wat mij betreft is het net als wanneer iemand op je tenen is gaan staan: de ander kan zich uitputten in verontschuldigheden, maar als jouw tenen volkomen platgetrapt zijn, zit jij met de pijn, jij roept 'au'. (lacht)

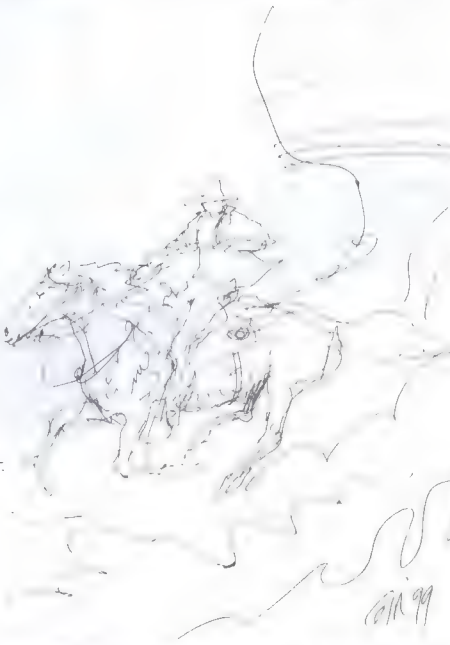
Dus heb je je maar weer tot Rouge gewend, die je had geassisteerd bij *De lange mars*, toen hij twintig was.

Dat klopt. Maar nu liggen de zaken een beetje anders. Indertijd maakte ik de potloodtekeningen en deed hij het inktwerk,

waarna ik het nog wat verfraaide. Maar in dit geval doet hij alles, afgezien van de pagina-indeling die ik vooraf heb gemaakt. Misschien is dat laatste voor Vance een bezwaar geweest...

Zulke indelingen had je niet gemaakt voor alledrie de albums?

Nee, alleen voor het laatste album. Het scenario van het tweede heb ik ter bewerking aan **Thierry Smolderen** gegeven, net zoals dat trouwens met het eerste is gebeurd. Het eerste album van Vance beviel me zeer, het tweede minder. Daarin was de pagina-indeling veel minder stijlvol: veel meer met horten en stoten verteld en met meer tekeningen, waardoor alles gejaagder werd

en er geen evenwicht was. Bij het derde album ben ik gelukkig tussenbeide gekomen, want dat was helemaal herschreven, terwijl er aan het tweede deel in feite maar een paar details gewijzigd waren. Nou is het mogelijk dat dit is gebeurd op verzoek van Vance of de uitgever - dat weet ik eigenlijk niet, dat is tamelijk onduidelijk.

Het is waar dat ik in dat scenario iets heb gedaan waarvan ik niet helemaal zeker weet of dat een goede keuze is. Op een gegeven moment is er sprake van een tamelijk belangrijke handeling, die volledig is ontleend aan de beleving van de lezer. Men ziet hoe de handeling zich ontwikkelt en een bepaald hoogtepunt bereikt, waarna de hoofdpersonen plotseling het toneel verlaten en we ze pas terugvinden wanneer alles achter de rug is. Ik heb dat met een heel duidelijke bedoeling gedaan, maar zoals zo vaak vindt iedereen dat hij het recht heeft om zijn mening te geven over wat er wel en niet in een scenario moet staan, alsof daar echt regels voor zouden bestaan. Ik geloof dat dit iets is wat je ook een beetje in de literatuur en de architectuur ziet, maar vooral bij de film, en dan vooral bij films waarvan er dertien in een dozijn gaan. Toch zijn er overal weer auteurs die zich als vormvernieuwers beschouwen of die de

vrijheid nemen om de voorschriften van de gewoonte of de goede smaak met voeten te treden om iets anders te creëren. Goed, er zijn er die het doen uit onwetendheid, maar anderen doen het welbewust. Dat is nog geen garantie voor kwaliteit, maar ook niet voor gebrekkig werk. Er zijn mensen die uit onwetendheid structuren omverwerpen zonder zich ergens rekenschap van te geven, en die zomaar met geniale, revolutionaire vernieuwingen komen, op een natuurlijke, spontane en onverklaarbare wijze. Anderen zitten eerst een hele tijd te theoretiseren over het omverwerpen van regels en overdenken van tevoren tot in de kleinste details wat ze willen gaan doen, om vervolgens volkomen verstrikt te raken in hun opzet, zodat het een totale mislukking wordt. Men mag echter nooit bevooroordeeld tegenover het resultaat staan, want ook in het tegenovergestelde geval, als men de regels koste wat kost wil respecteren, kan de mislukking net zo groot zijn. Men ziet vaak genoeg werk dat alle commerciële normen of de regels van de smaak van de massa in acht neemt en toch volslagen onbeduidend is.

Dat laatste is in ieder geval over het werk van Corteggiani gezegd.

Tja, misschien wel, maar ik ga het werk van mensen niet zo beoordelen. Ik zeg nogmaals dat het erg moeilijk is om er vooraf over te oordelen en dat men zijn oordeel alleen maar mag geven over dingen die helemaal af zijn. Dan kan men zeggen of iets bevalt. Soms springt in een werk inderdaad de afwezigheid van kwaliteit in het oog, maar in andere gevallen ligt het aan het gebrekkige beoordelingsvermogen van de kijker. Uiteindelijk is er één soort scheidsrechter die iedereen erkent: het publiek. Toch kan het gebeuren dat voortreffelijk werk door het grote publiek niet als zodanig wordt ontvangen. Er zijn zogenaamde deskundigen die beweren dat zoiets niet juist is, dat het publiek altijd gelijk heeft en dat een onverkoopbaar werk krijgt wat het verdient. Volgens mij is dat toch niet helemaal juist. Er zijn werken die niet bij iedereen geliefd zijn, maar mij toch uitstekend bevallen. Soms bevalt het de auteur in kwestie ook wel dat zijn werk niet bij iedereen geliefd is, maar in andere gevallen werken auteurs met de oprechte bedoeling zoveel mogelijk mensen te boeien. Wanneer hun werk dan te ontoegankelijk blijkt, kan dat drama's veroorzaken, vooral op het vlak van de materiële bestaanszekerheid.

Problemen met Blueberry

Er wordt verteld dat je met Blueberry wilde stoppen, toen je Rouge als assistent in dienst nam.

O, de verleiding was erg groot. Weet je, het is moeilijk om Blueberry te tekenen, of Blueberry nu twintig jaar is, of dertig, of momenteel... Ik begin een Blueberry-verhaal

Nieuwe Marshal op komst

Michel Rouge tekent vanaf heden de subreeks Marshal Blueberry, aangezien William Vance er na twee albums de brui aan heeft gegeven. Het derde deel, Bloedige grens, verschijnt al in september 2000. Blueberry is zwaargewond aangekomen bij een lijk dat een kogel uit zijn eigen pistool in zich draagt. Dit complot is gesmeed door wapensmokkelaar Carmody, maar Blueberry zet na zijn herstel de tegenaanval in. Hij laat Carmody geloven dat hij in het bezit is van documenten die kunnen leiden tot diens arrestatie. De wapensmokkelaar ontvoert echter ranch-eigenares Tess Bonaventura als ruilobject voor deze (onbestaande!) documenten. Lees in Bloedige grens de spannende ontknoping.

JM

altijd in een soort toestand van zelfhypnose, een plaatselijke verdoving (*lucht*) op het niveau van de waarneming van de inspanning die me wacht. Het tekenen zelf is moeilijk, maar ook het drukke leven eromheen. Ik moet een zekere concentratie creëren die voldoende is om samenhang te handhaven op het niveau van de stijl. Ik heb er heel erg veel moeite mee om echte personen en achtergronden neer te zetten. Als mijn aandacht maar een heel klein beetje verslapt, als ik niet echt helemaal geconcentreerd ben, komen er onmiddellijk allerlei clichés terug, daterend uit mijn opleiding, over het idee van de western, gebaseerd op de populaire strips van de jaren '50 die ik werkelijk heb verslonden. Je vindt dan Italiaanse, Engelse, Spaanse, Franse en Belgische oefjes, noem maar op. Het zijn soms kunstgrepen die de kwaliteit verhogen, maar er komen ook echt afschuwelijke, ouderwetse tics aan de oppervlakte, waarop je echt voortdurend bedacht moet zijn. Neem nou de keuze van de medespelers: er is bij voorbeeld een personage bijgekomen, de revolververheld Johnny Ringo. Belachelijk! Ik begrijp werkelijk niet hoe die erdoor heeft kunnen glippen. Hij lijkt teveel op Wyatt Earp, maar helemaal op de directeur van de *Tombstone* Epitaph...

Op Clum?

Nee, Clum is tamelijk goed getypeerd. Ik heb het over Tom Dorsey, de figuur die Campbell bij het station gaat zoeken. Hij lijkt op Wyatt Earp, en die revolververheld lijkt ook op Wyatt Earp - het is verschrikkelijk! (*lucht*) Toch heb ik werkelijk uren en uren op dat personage zitten tekenen en het was steeds weer hetzelfde wat er uit mijn pen vloeide. Uiteindelijk heb ik het opgegeven en me maar bij dat personage neergelegd. Op het vlak van de tekeningen vind ik het album zwak.

Gekunstelde stijl

In de tijd dat je nog leerling bij Jijé was, liet hij je toen oefenschetsen maken zonder dat je naar het blad

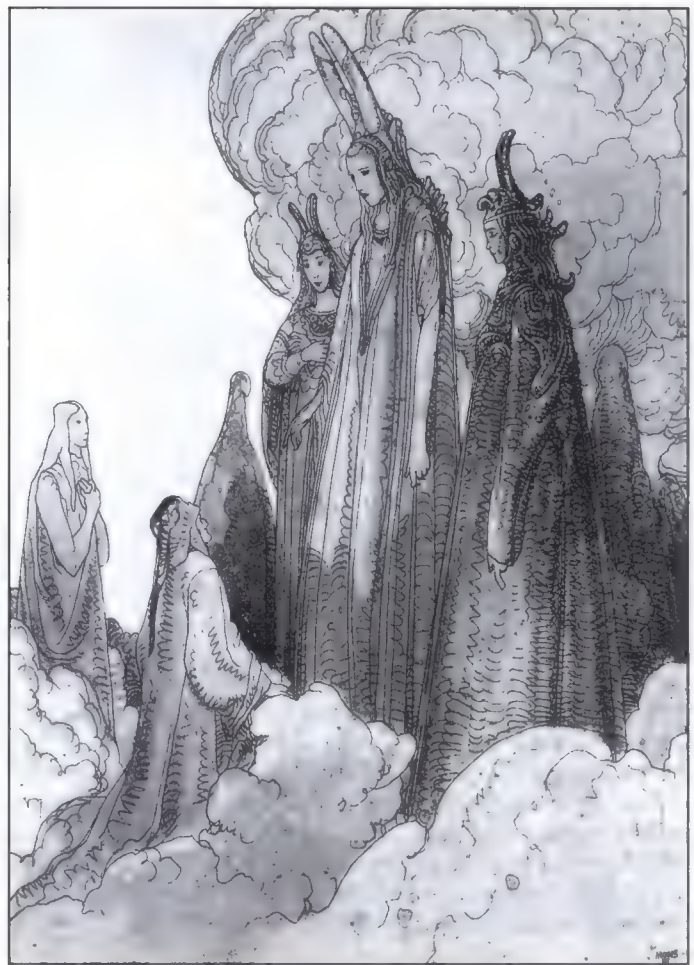

Boven, Schets van Vigo.

Rechts, Coverplaat voor *Het paradijs* uit de *Divina Commedia*, van Dante.

Midden, 'Ik ben ontevreden over de revolververheld Johnny Ringo. Belachelijk!'

Linksonder, Hommage aan Jijé.

mocht kijken voor de tekening af was, zoals hij dat zelf ook placht te doen?

Ja, dat is iets wat aan het absolute tekenen grenst. Zelf kom ik er niet vaak toe om dat te doen. Ik heb momenteel eigenlijk niet veel tijd om schetsen te maken. Jammer genoeg trouwens, want ik besef wel dat mijn tekenstijl zijn souplesse een beetje be-gint te verliezen.

En je denkt dat je door verder kunt doorgroeien in je tekenstijl?

Zeer zeker, want die techniek is werkelijk de top. Ik heb het nooit voldoende gedaan, dat is iets wat zeker is, en ik heb geen stijl die echt geregeld goede impulsen krijgt. Ik heb een stijl die gevoed wordt door een soort aandoenlijke gekunsteldheid, een ingeving uit het geheugen...

Je fans zullen het daar niet mee eens zijn.

Misschien, dat weet ik niet. Maar iedere keer dat ik zie hoe ik de vorm van een kuit of een gesp enigszins geslaagd heb weten weer te geven, of een perspectief dat ik wel juist vind, of een beweging, een plooi of zelfs maar een kleur, dan heb ik het gevoel dat ik een geschenk uit de hemel heb gekregen. En weet je, elke keer sta ik bijna te juchten en ik zeg tegen mezelf: 'Het lukt, het lukt!' (*lucht*) Zo gaat dat al veertig jaar, maar het is telkens ook meteen weer weg.

Aangezien ik zulke leemtes op het vlak van de tekenvaardigheid heb, moet ik haast bidden en smeken dat alles in orde komt. Wanneer ik bij voorbeeld Boucq, Rossi of tekenaars als **Milo Manara**, **François Juillard** en **Patrice Pellerin** zie... Zij tekenen echt de werkelijkheid en hebben zich klaarblijkelijk een buitengewoon evenwichtige stijl eigen gemaakt. Het is geen gekunstelde weergave, hoewel een gekunstelde weergave soms een fantastische waarde kan hebben. Verder zijn er tekenaars die in een volstrekt irrealistische stijl tekenen, die prachtig uitpakt. Zelf speel ik eigenlijk maar een beetje met de weergave van de werkelijkheid. Het is niet meer dan een valse benadering ervan, maar zij krijgt daardoor wel een dromerige waarde. Het vervelende is dat dat best kan bij Moebius, maar niet bij *Blueberry*. Dan moet alles precies kloppen. Men moet daar heel duidelijk een zekere realistische ondergrond in terugvinden, anders verliest de strip zijn geloofwaardigheid.

Vreemd eigenlijk, dat veel andere tekenaars altijd dezelfde stijl blijven hantieren en deze nooit eens helemaal overboord gooien, zoals jij.

Maar dat is moeilijk! Neem bij voorbeeld een tekenaar als **Jean Roba**. Die heeft zijn hele leven geprobeerd een erg evenwichtig systeem te verfijnen om de werkelijkheid weer te geven, met een duidelijk eigen, her-

kenbare stijl, en dat getuigt van vakmanschap, het is bewonderenswaardig. Wanneer hij het interieur van een huis toont, is dat altijd vanuit een bepaalde hoek. Hij laat niet alles zien, er zijn slechts een aantal voorwerpen te zien die de werkelijkheid vertegenwoordigen. Die keuze is hartstikke rigoreus. Het wereldje ligt trouwens meteen van het begin af aan vast, er duikt nooit iets op dat helemaal niet in die wereld past. Dat is iets wat je heel erg vaak in het stripverhaal tegenkomt. Er bestaat een opvatting over het stripverhaal die daar heel nauw bij aansluit en die luidt dat een stripverhaal niet open is en zich niet ontwikkelt, maar een gesloten en statisch geheel is, dat door het geringste vreemde element wordt vertekend en van karakter veranderd.

Philippe Charlier en ik zijn op dit moment druk over dat onderwerp aan het debatteren. Over wat je de Belgische kijk op een stripverhaal zou kunnen noemen, die tamelijk star is, tegenover een meer open opvatting, veranderlijker en avontuurlijker. Dat slaat niet alleen op *Blueberry 1900...* Zelfs in verband met *Mister Blueberry* heb ik heel veel buitengewoon ongunstige reacties gehad en er zijn dito artikelen verschenen, waarin men mijn keuzes als fout bestempelt... En het woord 'fout', met een glimlach, hoongelach, omdat ik de bedoeling heb om de sleur van het avontuur van de serie te doorbreken, dat is iets waarover ik me buitengewoon kwaad kan maken. Je ziet wel, zo kom ik toch weer terug bij het gebrek aan begrip, het botweg afwijzen van alle ideeën die een beetje vreemd zijn en die ik op professioneel gebied op gezette tijden altijd wel ben tegengekomen.

Christus-strip

Iets anders: wat Moebius betreft is er sprake van een nieuw geïllustreerd verhaal over Christus.

Ja, dat is een album dat dit jaar moet verschijnen en dat 2000 jaar na Jezus Christus gaat heten. Het is een schitterende tekst van **Jean-Luc Coudray** die ik nu al vier jaar ergens in een la heb liggen. Ik aarzel telkens om eraan te beginnen of vind er gewoon de tijd niet voor, maar mijn beslissing staat vast: ik zal dat album in 2000 tekenen. Ik geloof dat dat een geschikt moment voor me is om dat verhaal te laten verschijnen. Er is trouwens wel iets merkwaardigs mee, want hoewel het een verhaal over Christus is, is het toch geen christelijk verhaal. Het is ook beslist niet als heiligschennis bedoeld. Het is een buitengewoon poëtisch en vrijmoedig verhaal, het is eigenlijk een poëtische meditatie over een bestaan, over een onvoorstelbaar verheven menselijke geestgesteldheid. Verder ben ik trouwens bezig met een tekening voor *Het paradijs* uit de

Divina Commedia van **Dante**. Ik verkeer momenteel in een erg mystieke toestand.

Kun je ook iets vertellen over de nieuwe *De wereld van Edena*?

Ja goed, dat is weer op gang aan het komen. Ik heb wat ideeën, maar ja, het is niet gemakkelijk... Ik heb niet zoveel tijd!

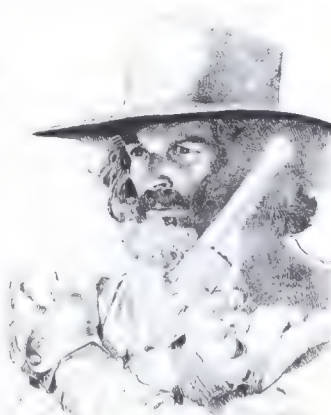

En de volgende *Incal*?

Er komt inderdaad een nieuw *Incal*-verhaal dat zich afspeelt in een later stadium: *L'Après-Incal*. **Alejandro Jodorowsky** schreef het scenario en een paar weken geleden heb ik het tekenwerk afgerond.

Na de verschijning van de eerste twee albums van *Het gekroonde hart*, heb je me verteld dat de serie nog twee albums zou gaan tellen. Is er uiteindelijk met het derde album toch al een eind aan gekomen? De plaatjes zijn twee keer zo klein als gewoonlijk; misschien omdat de uitgever wilde dat je de twee albums tot één combineerde?

Hieronder, Portret van Jodorowsky.

Rechts, Openingspagina van *Le Fou de la Sorbonne*, het derde deel van *Het gekroonde hart*, op scenario van Alejandro Jodorowsky.

Geheel boven, Illustratie voor de underground-krant *40 Days dans le Désert B*.

Ja, dat is precies wat er is gebeurd. Huanos had er zo zijn redenen voor om me dat te laten doen. Uitgevers schrikken er blijkbaar niet voor terug tekenaar te worden in plaats van de tekenaar! (lacht)

Verder staat men bij Stardom op het punt om *40 Days dans le Désert B* uit te brengen, het is een soort underground-krant, parallel aan de uitgave van *Blueberry*, en dat is een soort grafische meditatie in zeventig bladzijden. Dat gaat van nu af aan verschijnen en is erg goed ontvangen. Het woord *désert* (woestijn) ligt etymologisch gezien dicht bij *desir* (verlangen) en ze hebben allebei betrekking op een uitgestrektheid zonder einde. Men kan er alleen maar met zijn verlangen in botsing komen.

Maar ik heb ook nog iets anders gemaakt dat bij Le Castor Astral is verschenen: *Émotions électriques*, het boek dat **Jean-Noël Coghe** over de geschiedenis van **Jimi Hendrix** heeft geschreven, met daarin opgenomen enkele illustraties van mij. Het is werkelijk een heel aardig boekje over de ontmoeting van een jongeman met een genie.

Hoe gaat het met de plannen voor een tekenfilm naar *The Tempest* van William Shakespeare?

Ja, dat is ook iets waaraan ik werk. Ik moet daarover in Milaan een gesprek hebben met regisseur **Enzo D'Alò**.

Blueberry-film

En hoe staat het met de *Blueberry*-film?

Moebius meets Hendrix

Een opmerkelijke recente uitgave met werk van **Moebius** is *Émotions électriques*, een loflied van de Franse journalist **Jean-Noël Coghe** op rockgitarist **Jimi Hendrix**. Het boek is het gelukkige gevolg van een juridische twist tussen beide auteurs over een door Coghe in 1967 gemaakte (amateur)foto waarop Hendrix in een Brussels restaurant een bord soep leeglept. Een platenmaatschappij vroeg Moebius deze kiek te gebruiken als uitgangspunt voor een psychedelisch portret van de gitarist op een platenhoes, maar werd vervolgens door Coghe aangeklaagd wegens plagiaat. Na een onderlinge ontmoeting gebeurde het ondenkbare: beide Hendrix-liefhebbers raakten bevriend. Deze vriendschap is in 1999 uitgemond in *Émotions électriques* (ISBN 2-85920-386-9), waarin Coghe op anekdotische wijze verslag doet van zijn begeleiding van het jonge talent Hendrix tijdens een Frans-Belgische tournee in '67. Behalve de beruchte Voodoo Soup-tekening van Moebius bevat het boek ook nieuwe kleurentekeningen van zijn hand, waarin hij de psychedelica van Hendrix' muziek op verbluffende wijze in beeld brengt. Alleen jammer dat deze prenten telkens over de vouw van twee pagina's zijn afgedrukt.

Info: Le Castor Astral, 52, Rue des Grilles, 93500 Pantin, Frankrijk.

JM

Dat is iets waarover ik op dit moment niet erg veel wil zeggen, omdat alles nog in wording is, in de pre-productiefase. **Jan Kounen** werkt hard aan het scenario en is bezig een bepaald aantal locaties vast te stellen.

Voor de rol van **Mike** heeft men de namen genoemd van George Clooney en Martin Kove, de slechterik uit *The Karate Kid*. Kove wordt het zeker niet. En Clooney, dat geloof ik niet. Daarentegen is **Willem Dafoe** wel voorgesteld. Definitief is dat nog

niet, maar hij lijkt me wel de beste keuze.

Hij heeft Jezus ook al eens gespeeld.

Ja, dat is wel grappig, nietwaar? Wat een merkwaardig toeval, bijna te mooi om waar te zijn! (lacht) Dan is er ook nog die Spanjaard, die Zorro heeft gespeeld, **Antonio Banderas**. Hem vind ik er ook wel geknipt voor.

Heb je ook aan het scenario van de film meegewerkt?

Boven, Platenhoes door Moebius van soep etende Jimi Hendrix.

Links, Ongebruikte openingsplaat voor *Generaal Geelkop*, 1968.

Rechtsboven, Op 1 april 1964 vervingen Giraud en Charlier in *Pilote* 231 de echte pagina 43 van *Fort Navajo* door een parodie-pagina.

Rechts, Logo voor *Métal Hurlant*.

Nee zeg, absoluut niet. Het zijn beroepsmensen uit de filmwereld die aan het scenario werken!

Charlier en Goscinnny

Kun je je je eerste ontmoeting met Charlier nog herinneren?

Nou en of, heel goed. Dat was op de redactie van het tijdschrift *Pilote*. Ik zocht werk, heb hem mijn tekeningen laten zien en verteld dat ik met Jijé had gewerkt. Hij was erg aardig en heel hartelijk, en hij begon me verhalen over zijn eigen ervaringen in het zuidwesten van de Verenigde Staten te vertellen, zoals zijn ontmoetingen met de Navajo's. En opeens kwam daar een beslissing uit de lucht vallen om een serie te gaan maken. Ik geloof dat ik degene ben geweest die met de naam Blueberry op de proppen kwam. Toen Charlier en ik zijn begonnen, heeft hij me de vijf, zes pagina's van *Fort Navajo* gestuurd. En vervolgens heeft hij gewacht met het schrijven van het vervolg om te kijken wat ik ervan zou maken. Bij het schrijven van de rest van het scenario wilde hij zich door de stijl van de tekeningen laten inspireren. In die manier van samenwerken, op dat niveau, daar was geen ruimte voor twijfel. Dat was heel erg fijn werken.

Heb je dikwijls contact met hem opgenomen om een nadere toelichting te vragen?

Niet vaak, want de teksten waren over het

Blueberry-film

In the name of gold is de werktitel van wat de eerste echte Blueberry-film moet worden. De regie is in handen van **Jan Kounen**, die enige bekendheid verwierf met *Doberman*. Samen met **Gérard Brache** schreef hij het scenario, dat is gebaseerd op de Blueberry-albums *De mijn van Proxit* en *Het spook van de goudmijn*. Aan de definitieve versie van het script is veel gesteggel tussen de verschillende belanghebbenden vooraf gegaan. Zo gingen **Jean Giraud** en **Philippe Charlier** (zoon van de overleden scenarist) er niet mee akkoord dat Chihuahua Pearl, die pas later in de serie verschijnt, een rol in het verhaal zou krijgen. Daarentegen heeft regisseur Kounen het idee van Giraud niet overgenomen om de rol van de twee revolveurs, Wally en Cole, te laten spelen door de twee 'Amerikaanse' sterren van de Franse rockmuziek, **Eddy Mitchell** en **Johnny Halliday**.

algemeen heel duidelijk en gedetailleerd. En wanneer er een probleem was, stond hij altijd klaar en was hij beschikbaar, heel aardig. Nee, de grootste problemen hadden we vooral met de uitgevers, want ook hij had soms een beetje teveel werk, en er waren vertragingen, dus dan was het een beetje moeilijk...

Heb je de vriendschapsbanden met René Goscinny voor zijn dood weer aangeknoopt?

Eigenlijk wel, al was René tegen het einde gebeten op de hele wereld. Hij leek een beetje op de karikatuur die **Greg** tekende in *Olivier Blunder*, al zag je Goscinny eerder als een slachtoffer dan als een ruziezoeker. Hij was erg nijdig op iedereen, hetgeen ons een heleboel verdriet deed. Je kon zien dat het een teken was dat hijzelf volkomen ontredder in het leven stond. Op een zeker moment heb ik vervolgens vernomen dat hij verdwenen was, hetgeen niet echt vreemd was. Ik had me graag nog met hem verzoend. We kwamen allebei uit een verschillende generatie die nogal met de andere overhoop lag. Ik kon niet tegelijkertijd met hem bevriend zijn en daarnaast *Métal Hurlant* maken, dat volkomen met zijn filosofie in strijd was. Het was zijn ideaal dat iedereen met iedereen in vrede zou leven... en het onze om het kaf van het koren te scheiden, of de kerels van de watjes, of links van rechts, hoog van laag, noem maar op.

En jij, ben je eerder links dan rechts?

Volgens mij ben ik meer links, maar dat is moeilijk te zeggen. Wie weet precies in hoeverre de politiek in ons handelen doorwerkt, in onze emoties, in onze reacties? Wanneer het leven zich volledig heeft ontrold, kun je misschien constante factoren aanwijzen, richtlijnen onderscheiden... Maar in het heetst van de strijd weet je niet precies wat je doet. *Blueberry* bij voorbeeld, zijn dat nou rechtse of linkse tekeningen? Veel mensen hebben gezegd dat het een linkse tekenstijl is. In de jaren '80 heeft er een artikel in *Minute* (Een nogal rechtse Franse

krant. ES) gestaan, waarin een buitengewoon hard oordeel over de serie werd geveld. De auteur schreef dat je die albums beslist niet mocht kopen, want ondanks de kwaliteiten van het scenario waren de tekeningen ontzettend verdorven en opruiend.

In zekere zin vind je zo'n soort gespletenheid terug bij de onvoorwaardelijke liefhebbers van *Blueberry* die een verschrikkelijke hekel hebben aan *Moebius*. Ik heb dikwijls mensen ontmoet met een wat conservatieve inslag, die tamelijk strijdig is met het genoegen dat ze beleven aan het avontuur. Je zou kunnen zeggen dat ze diep in hun hart een beetje links zijn.

Ten slotte: welke tips zou je aan debuterende tekenaars geven?

Er zijn eigenlijk helemaal geen tips. De beste raad is om nooit raad te geven, maar een tekenaar moet er steeds alert op zijn allerlei informatie in zich op te nemen. Als ik dan toch een aanbeveling moet doen, dan is het dat je niet bang moet zijn om te bewonderen, om een voorbeeld of idool te hebben. Dat is namelijk heel natuurlijk en buitengewoon gunstig. Ik heb zelf die ervaring gehad met Jijé. Het is helemaal niet iets

dat per se moet, maar degenen die het leuk vinden, moeten niet aarzelen. Het is iets nuttigs, je werkt om nagevolgd te worden. Echt, daarvoor ben je er.

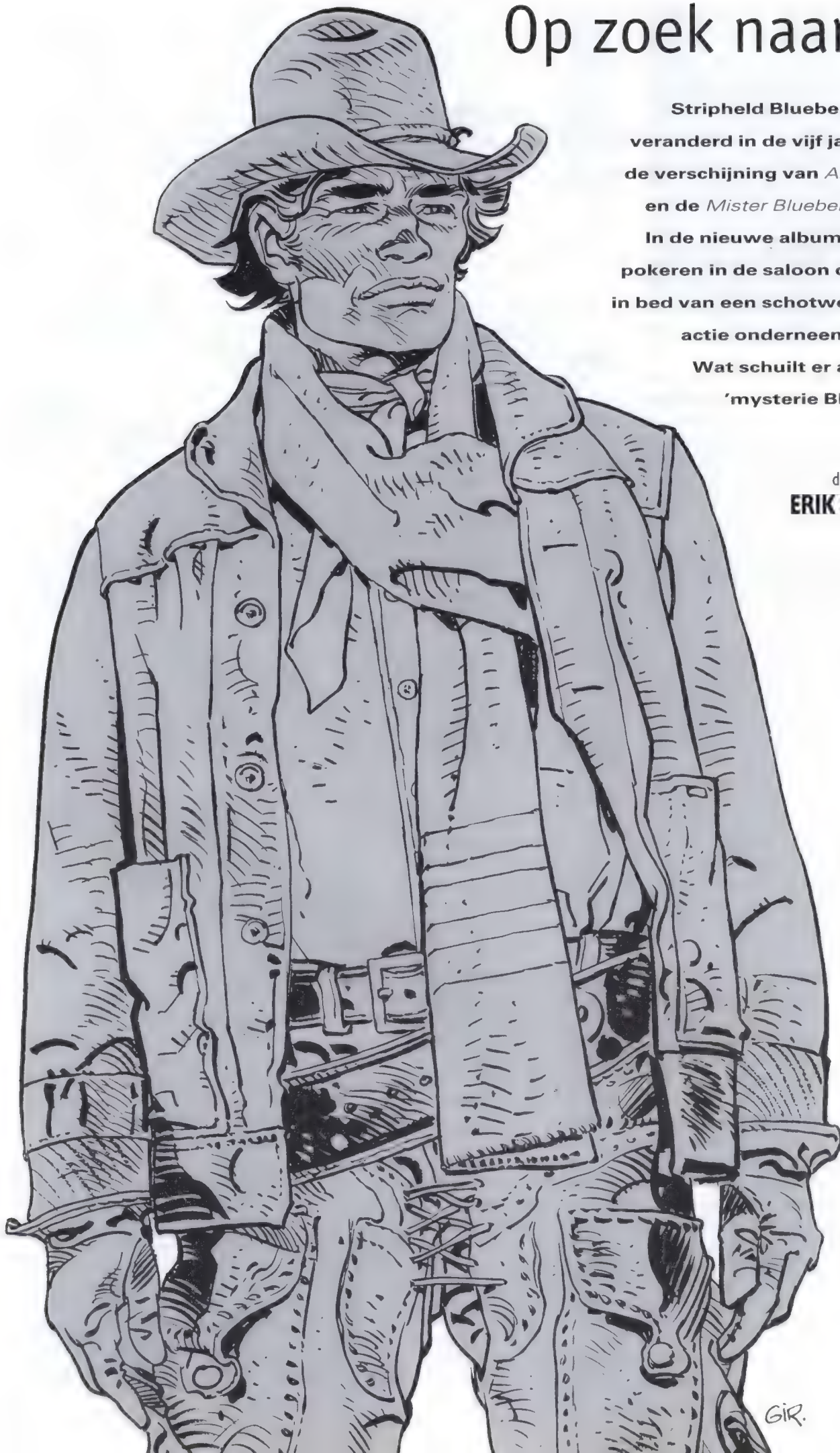
Vertaling: Gerard Suurmeijer
Bewerking: Jeroen Mirck

Toekomst?

Een toekomstvoorspelling van **Jean Giraud**: in een volgend album treft de lezer *Blueberry* aan tussen de olieboorputten. *Red Neck*, één van zijn vroegere makkers, heeft daar een fortuin in gestoken. Hij is er rijk mee geworden, maar is tegelijkertijd veranderd in een mormoon en een soort kwezel. De andere vroegere kameraad, *Jimmy McClure*, heeft een deel van zijn fortuin in een saloon in *Santa Fé* gestoken en heeft een gouden kunstgebit laten maken. Er zullen bandieten opduiken die dit gebit willen stelen. Giraud: 'Jimmy McClure is uiteindelijk de enige vent in dit hele verhaal die werkelijk zichzelf is gebleven. Hij verpersoonlijkt een deel van *Blueberry* zelf, het is de oudere *Blueberry*, als deze een paar van zijn karaktertrekjes is kwijtgeraakt.'

Op zoek naar de c

Stripheld Blueberry is flink veranderd in de vijf jaar tussen de verschijning van *Arizona love* en de *Mister Blueberry*-cyclus.

In de nieuwe albums zit hij te poken in de saloon of herstelt in bed van een schotwond, maar actie onderneemt hij niet.

Wat schuilt er achter het 'mysterie Blueberry'?

door

ERIK SVANE

GIR.

duistere kanten van een westernheld

Het mysterie Blueberry

persoonlijkheid voel ik nog heel sterk om me heen, warm, vol humor. Natuurlijk zijn er soms wrijvingen tussen ons geweest, die te maken hadden met onze karaktersverschillen. Zo kon hij het werk dat ik als **Moebius** maakte maar moeilijk waarderen. Maar zelfs wanneer hij ergens tegen was, wist hij dat heel subtiel te brengen: hij

De belangrijkste plaats van handeling in *Mister Blueberry*, het eerste deel van de gelijknamige cyclus, is een saloon in Tombstone. Het is 1881, zeven jaar na de gebeurtenissen in het voorgaande album *Arizona love*. Door het overlijden van scenarist **Jean-Michel Charlier** op 10 juli 1989 moest tekenaar **Jean Giraud** dit album in zijn eentje voltooien. Giraud: 'Door de goede verstandhouding met het gezin van Jean-Michel (zijn vrouw Christine en zoon Philippe) beschouw ik het momenteel als een geweldig voorrecht om met *Blueberry* door te kunnen gaan.'

De titel *Mister Blueberry* heeft een dubbele betekenis. Niet alleen heeft Mike het leger verlaten en leeft hij in de burgermaatschappij ('Het is niet langer luitenant Blueberry, maar *mister* Blueberry'), maar er duiken ook onbeantwoorde vragen op: *le mystère Blueberry*. Wat heeft zich na de gebeurtenissen in *Arizona love* allemaal afgespeeld? Waarom gedraagt Mike zich zo passief? En waarom heeft een vreedzaam gezinshoofd een huurmoordenaar in de arm genomen om Blueberry neer te schieten? Dit 'mysterie Blueberry' draait om deze duistere kanten. Men mag gerust aannemen dat Blueberry in die zeven jaar van zijn leven een diepgaande verandering heeft doorgemaakt.

Het antwoord ligt gedeeltelijk in zijn inzinking, want ook al is hij uit alle gevechten die hij heeft moeten leveren als overwinnaar tevoorschijn gekomen, in zijn privé-leven ging het mis. Hij is er niet in geslaagd de liefde van Chihuahua Pearl blijvend te winnen: voor de eerste keer is Blueberry een verliezer, een verliezer waar het zijn persoonlijke leven betreft. 'In één klap is zijn wereld ingestort', vertelt Giraud. 'De grote liefde in zijn leven is Chihuahua. Hij beseft dat hij gefaald heeft en dat heeft hem een emotionele schok bezorgd. Hij lijdt, is ongelukkig... Blueberry's vleugels

zijn gekortwiek, het is het einde van het Grote Avontuur.'

Geweldige erfenis

De dood van Charlier heeft de terugkeer van Blueberry vertraagd. 'Ik ben op een zeker moment gewoon bang geweest om aan een nieuw album te beginnen', erkent Giraud. 'Bang om helemaal alleen aan het scenario te moeten beginnen, bang ook om Blueberry te tekenen.' Bijgevolg is hij de scenario's gaan schrijven

zorgde er wel voor dat ik me er niet door gekwetst voelde. Zoals zoveel anderen zie ik nu na zijn dood pas in, wat voor een groot artiest hij is geweest, wat voor een geweldige erfenis hij ons heeft nagelaten.'

Pokermarathons

De spelletjes poker die in *Mister Blueberry* de hele nacht duren, kent Giraud uit ervaring: ze zijn een weerspiegeling van de pokermarathons die hij zelf speelde, toen hij op 17-jarige leeftijd voor enkele maanden verhuisde naar zijn stiefvader, een beroepsspeler in Mexico. 'Mike, inmiddels rijk, is een *gambler* geworden, een stamgast in het spelhol. Maar hij speelt onverschillig, zonder harts-tocht, met iets monsterachtigs dat je diep in hem verscholen voelt. Dat maakt dan weer deel uit van de weinig bekende kanten van zijn diepste innerlijk die aan het licht komen. Allemaal bewijzen dat Blueberry iets heeft meegemaakt, wat hem heeft geraakt, vervormd, en wat zijn sporen heeft achtergelaten en soms wel een heel bizar stempel op hem heeft gedrukt. Men zal in de toekomst steeds vaker merken dat Blueberry uiteindelijk een heel merkwaardige vent is.'

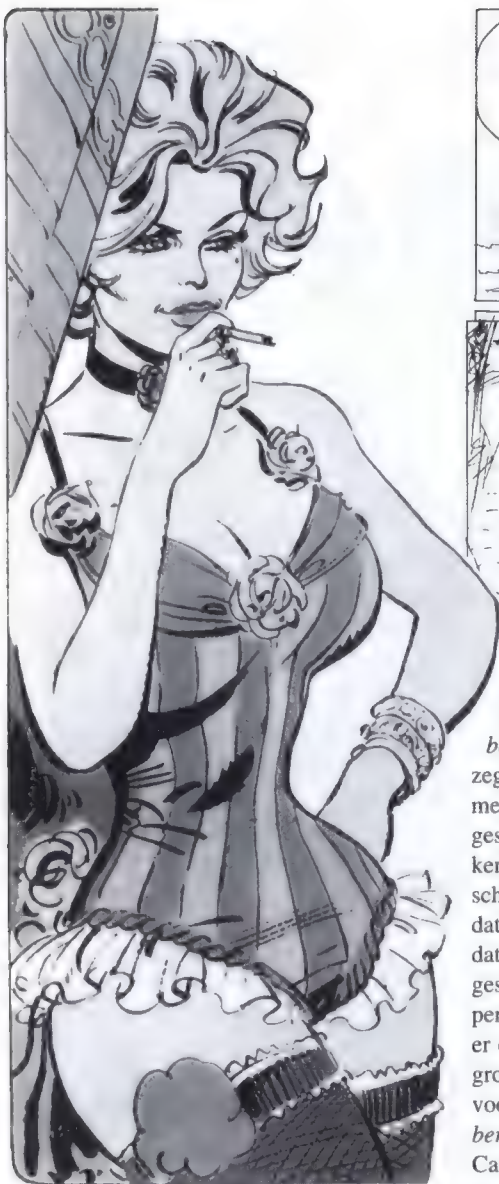
Blueberry's medespelers bij het poken zijn **Doc Holliday** en **Virgil Earp**, die zich samen met broer **Wyatt Earp** voorbereiden op de afrekening bij de OK Corral, die pas enkele albums later zal plaatsvinden. 'Het is *Tombstone*, de fantastische western van **George Cosmatos**, die de doorslag heeft gegeven bij de beslissing dat de nieuwe cyclus van *Blueberry* hierover zal gaan', legt Giraud uit. 'Ik was aan het werk aan de eerste versie van het scenario, waarin ik op een dwaalspoor was geraakt. Op dat moment ben ik naar die film gegaan. Ik ben gefascineerd en verrukt uit de bioscoop gekomen en besloot onmiddellijk

Schets van Blueberry en Chihuahua Pearl voor *Arizona Love*, 1990.

voor een nieuwe parallelreeks, *Marshal Blueberry* (getekend door **William Vance** en tegenwoordig **Michel Rouge**), evenals voor een andere western van Charlier, *Jim Cutlass* (ditmaal getekend door **Christian Rossi**). In *Mister Blueberry* lijkt Mike, passief en helemaal in het zwart gekleed, een rouwperiode voor Charlier door te maken.

'Jean-Michel is iemand die mijn leven werkelijk richting heeft gegeven', blikt Giraud terug. 'De kennismaking met hem heeft me niet onberoerd gelaten. Hij heeft me veel gegeven en niet alleen beroepsmatig: een fantastische bestaanszekerheid, een waarachtig professionalisme, een oprecht vertrouwen in me. Zijn

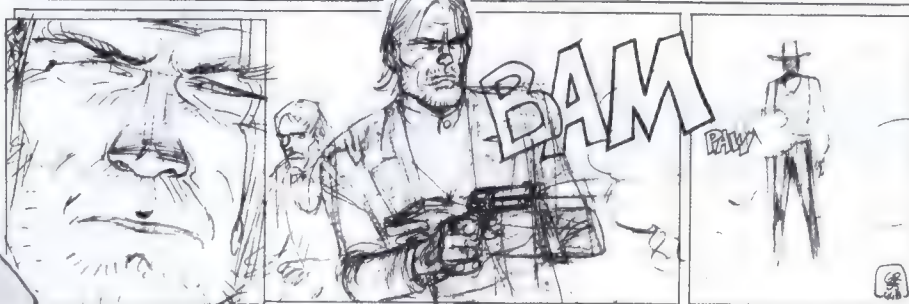

De grote liefde in Blueberry's leven is Chihuahua Pearl.

dat ik Blueberry dáár op het toneel wilde laten verschijnen, in de tijd van het beroemde gevecht tussen de gebroeders Earp aan de ene kant en de Clantons en de McLaury's aan de andere kant, die aan de wieg van de legende van de OK Corral hebben gestaan. Ik heb het eerdere scenario rigoureus opzij gelegd en alles opnieuw bewerkt met dit nieuwe thema als middelpunt.'

Mythen en geschiedenis

In de nieuwe Blueberry-cyclus speelt Blue-

Schets van plaat 44b uit *Mister Blueberry*, de mythe Wyatt Earp gaat een duel aan.

berry in feite een bijrol. 'Wyatt Earp is één van de hoofdrolspelers in *Mister Blueberry*, evenals zijn broers en Doc Holliday', zegt Giraud. 'In werkelijkheid interesseerde ik me meer voor de mythe dan voor die personages zelf. Ik wilde Blueberry laten kennismaken met de legendarische figuren van het westen, omdat ik diep in mijn binnenste weet dat hij er ook één is. Als men de geschiedenisboeken over deze periode aandachtig leest, komt hij er ook in voor, net op de achtergrond, tussen de regels...' Niet voor niets duikt in *Mister Blueberry* de journalist John Meredith Campbell op, die naar eigen zeggen het halve continent heeft afgereisd om Mike te overreden mee te werken aan het schrijven van diens biografie, getiteld *De held van de grens*.

Onbevredigend einde

Over *Mister Blueberry* oordeelde menig een dat het einde onbevredigend was. Op de laatste plaat wordt Mike door vier kogels in de rug getroffen en zakt op de vloer van de saloon in elkaar. Weinig lezers zullen voor zijn leven gevreesd hebben. Maar in feite fungeert deze scène als overgang naar de volgende delen. Blueberry moet een reden hebben om niet te

kunnen deelnemen aan de afrekening bij de OK Corral, hetgeen de geschiedenis immers duidelijk geweld zou aandoen. Bovendien zal hij zich, zwak en aan het bed gekluisterd, bijna verplicht voelen om de vragen van journalist Campbell over de 'mysteries' in zijn leven te beantwoorden. Dat mysterieuze leven kon natuurlijk niet eindigen in 1881. Charlier heeft zelf geschreven dat Blueberry uiteindelijk negentig jaar is geworden, maar er zijn ook aantoonbare signalen: het schutblad van *Arizona love* toont een foto van Blueberry in 1901, Mike heeft een gastrol vervuld in een episode uit de serie *De gringo's* (van Charlier, Guy Vidal en Victor de

Schets van Virgil Earp.

la Fuente) die zich in 1913 afspeelt, en er is een nieuwe spin-off op komst: *Blueberry 1900*. 'Er komt geen einde aan de serie', zegt Giraud zelf. 'Blueberry kan niet sterven. Daarvan ben ik overtuigd geraakt, nadat ik de biografie van hem heb gelezen, die Jean-Michel voor zijn overlijden nog heeft geschreven. Het is een soort testament dat hij heeft nagelaten. Blueberry is in 1843 geboren. In 1900 is hij dus 57 jaar en in 1920 is hij 77. Ook dan is hij nog steeds een boeiend personage, veel rijker dan men zich kan voorstellen. Volgens Jean-Michel heeft Blueberry zelfs Elliott Ness (de 'Untouchable' die Al Capone arresteerde) nog leren kennen. Aan het leven van zo iemand kan nooit een einde komen.'

Links, Het pokergezelschap, met vlnr Doree Malone, Blueberry, Doc Holliday, de journalist Campbell, Strawfield en Virgil Earp.

Blueberry wordt neergeschoten (maar is uiteraard niet dood).

Inpakken

Niets is zo leuk als verhuizen. Opeens gaat een wereld voor je open. Onvermoede schatten komen te voorschijn. Als het stof van de planken weer is gaan liggen, heb je een wereldreis door je eigen verleden achter de rug. Zeker als anderen je helpen om de zaak in containers te stoppen. Zelf sta je stil bij elk nieuw ontdekt stuk papier dat achter iets anders vandaan komt. Maar die anderen gaan rücksichtslos door met snel dozen vullen zodat je nog heel wat mist. Totdat de strips moeten worden ingepakt. Dan komt ook bij verhuizers knarsend het raderwerk tot stilstand. Dan gaat het album voor album, boek voor boek.

'Hé, meneer, wat is dit nou voor een leuk boekie?', vraagt de inpakmedewerker van het verhuisbedrijf.

Terwijl ik bijkans een reddingsactie op touw zet om een vangnet onder 's mans handen te vormen, slaat hij de eerste pagina open van de door Vandersteen uitgebreid gesigneerde Tamme Tummy in groen fluwelen uitvoering. 'Ja, dat is een cadeautje van de meester zelf. We hadden destijds regelmatig contact.'

'Oh, mijn vriendin kan ook goed tekenen, maar ze doet er niks mee. Als ze een plaatje ziet, tekent ze het zo na. Blindelings,' vervolgt hij met grote adoratie voor zijn mopie.

'Wat zit er in die spijkerzak?' vraagt hij dan nieuwsgierig.

'Guust. Een speciale uitgave. Heel mooi.'

Langzaam maar zeker spitten we door de kast met kleinoden, papier, knipsels, foto's, tekeningen en schilderijen. Het kost veel tijd en uitleg. Maar gaat er ook tijd verloren? Nee, voor mij niet. Mooie stripmomenten komen in optochten voorbij.

'Wat is dit nou?' spreekt de inmiddels diep geïnteresseerde man.

'Dat is een deurposter. Die past precies op je deur. Lijkt het net alsof je dwars door een striptank van De Smet wordt overreden. Destijds kreeg je zo'n ding in delen bij je wekelijkse striptijdschrift.'

'Tegenwoordig doen ze nooit meer wat cadeau. Moet je alles betalen. Alleen mijn vriendin tekent gratis. En dat kan ze heel goed,' vat hij nog eens krachtig zijn bewondering samen.

Uiteindelijk zit na enige uren al het stripmateriaal stevig verpakt in de verhuiswagen. De inpakker licht in geuren en kleuren zijn collega's in over de door hem verpakte strips. Hij geniet zichtbaar van al het moois dat hij in handen heeft gehad. Een stilzwijgend compliment voor alle auteurs die hem deze fraaie ochtend hebben bezorgd.

In de lunchpauze pak ik nog even de krant van de dag ervoor. Onder het kopje 'Reservebank' schrijft Rik Smits een kolom over het gedrag van banken rond het Internet.

De opening is net als de voorafgaande ochtend nostalgisch, maar ongetwijfeld voor veel lezers onbegrijpelijk.

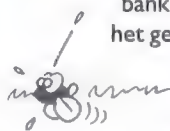
'Wat waren we onschuldig toen we het nog moesten doen met beduimelde Dick Bosboekjes, verderfelijke lectuur waar ouders en andere autoriteiten verbeten jacht op maakten. Ach, Mazure, als je eens wist hoe hopeeloos knullig jouw detective met scheermesneus nu lijkt. Dick Bos werd vervangen door Hugo Boss'. En dan stopt het zo'n beetje.

Verder gaat het in het hele stuk niet meer over onze oude stripheld. Slechts de illustratie in de kolom valt nog op. Dick Bos houdt zijn hand als een pistool voor zijn revers en spreekt de illustere woorden: 'Neen maar... Windowsch 2000?!'

Direct ben ik weer ontnuchterd. Weg nostalgie. Gewoon gejat als tekstgrapje van Windig en De Jong. Strip als aanhef, opmaak en aandachtstrekker. Verder loos gebaar. Geen diepgang. De strip tot nut van het eigenbelang.

Wat mij betreft meteen inpakken. Maar niet in mijn dozen. Gewoon wegwezen dus, Smits.

Ben Bits

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

WAT ZE HIER BINNEN HEBBEN AAN STRIPS SLAAT WERKELUK ALLES!!!

STRIPWINKEL

STJORS

Scheffersplein 1 Dordrecht • 078 6142012

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL

NOORD

GESPECIALISEERD
IN US COMICS EN
TWEEDEHANDSTRIPS
INKOOP EN VERKOOP
ZAKDOEL: 010 466 4368

ROTTERDAM

Paling en Ko I: De 20^e eeuw, wat een zootje

Ibáñez
Arboris 2000
ISBN 90-343-2958-5
Prijs f9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

'Paling en Ko I?' zult u zich wellicht afvragen: 'Ik heb er al 51 in de kast staan. En dan tel ik de pockets nog niet eens mee!' Dat klopt. De komische avonturen van het merkwaardige tweetal zijn al enige jaren niet meer vertaald, terwijl Spanje gewoon verder mocht lachen, want daar telt de reeks inmiddels meer dan 80 albums. Uitgeverij Arboris meende dat het tijd werd om de draad hier weer op pakken en verder tellen heeft na zo veel tijd geen zin meer. Vandaar dat ze opnieuw begonnen bij deel I.

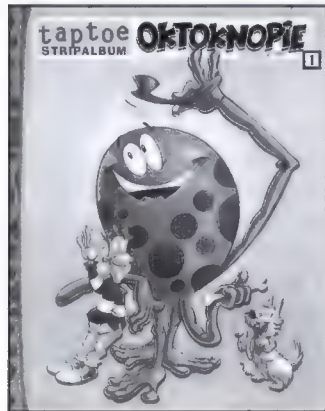
'Is er in die jaren iets veranderd?' is dan uw volgende vraag. Het antwoord is ontkennend. Paling is nog steeds dezelfde klunzige meester in het vermommen, Ko is nog steeds vaak het slachtoffer van zijn fratsen en de baas is nog altijd dezelfde bullebak. Dit album staat net als de oude avonturen vol van sadisme, galgenhumor en extremiteiten en auteur **Francisco Ibáñez** hanteert nog steeds dezelfde dynamische elastiekstijl waarmee hij meer dan vijf grappen op een pagina weet te persen.

'Dus eigenlijk niets nieuws onder zon?' denkt u nu. Dat klopt

wel een beetje. Er zijn slechts twee zeer kleine nieuwigheden. Niet alleen heeft dit album een alleraardigst reliëf in de cover, maar het speelt ook nog eens in op de actualiteit; in het kader van het nieuwe millennium maakt professor Bacterie een vergissing als hij het speurdersduo naar de 21^e eeuw wil transporteren. Bacterie, Ophelia, Paling en Ko belanden in 1900 en razen in sneltreinvaart door de afgelopen eeuw. Niet alleen de oorlogen, maar ook allerlei belangrijke uitvindingen en andere historische gebeurtenissen krijgen de aandacht. En natuurlijk doorzeeft Al Capone het viertal met kogels, crasht het vliegtuig van de gebroeders Wright door toedoen van Paling en blijkt het aandeel van het tweetal in de ramp met Titanic ook niet gering. Opvallend veel aandacht is er overigens voor de Spaanse burgeroorlog en de verrichtingen van de SEAT-fabrieken.

'Dus ik kan als vanouds weer verder sparen?' Is dan uw laatste vraag. Ja, dat kunt u. Arboris spreekt van het begin van een nieuwe reeks en dat doet vermoeden dat er meer delen komen. Dat u eigenlijk meer van hetzelfde in uw kast schuift is helemaal niet erg, want van grappen als deze kun je nooit genoeg krijgen. Nederland kan dus weer uitbundig gaan lachen om de tijdloze humor van Ibáñez.

Oktoknopia I

Gleever
Malmberg 2000
ISBN 90-208-0020-5
Prijs f9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Oktoknopia is één van de vaste strips in het blad *Taptoe*, bestemd voor kinderen van 8 t/m 12 jaar en uitgegeven door Malmberg. Het blad is alleen verkrijgbaar voor leerlingen op lagere scholen en daardoor is *Oktoknopia* niet een strip die door veel mensen gelezen en gezien wordt. Grappig is dat *Oktoknopia* in de strip zelf wel

als populair figuurtje wordt gepresenteerd: alle kinderen zijn dol op deze bontgekleurde octopus, die tot leven komt in de fantasie van het jongetje Jopie en zijn hondje Dopie. Hij kan zich veranderen in allerlei voorwerpen of voertuigen en met een tijdmachine maken Jopie en Oktoknopia regelmatig een educatief uitstapje. Toegegeven, dergelijke elementen zijn allemaal al eens eerder (en beter) gebruikt in diverse jeugdstrips, maar *Oktoknopia* is aangenaaam leesvoer, zelfs wanneer de *oneshots* achter elkaar in een album gelezen worden. Het niveau van de gags is tamelijk wisselend: naast de écht leuke grappen bedient **Gerard Lee-ver** zich regelmatig van weinigzeggende halve pagina-totale die meer inspelen op een specifiek jaargetijde of feest (een overduidelijke Sinterklaas- of Carnaval-aflevering). Andere keren is het ronduit flauw. Soms heeft hij ook de neiging om de grappen erg voor de hand te presenteren of 'uit te leggen', maar dat is met het oog op de doelgroep geen probleem. Zo voelt een volwassen

lezer wel aankomen dat een interview met Willem de Zwijger wel eens zou kunnen mislukken, maar kinderen lachen het hardst als ze de grap zelf hebben zien aankomen. Gleever weet precies hoe hij een jeugdstrip moet schrijven en opbouwen – en hoe hij die leuk kan houden voor een langere periode: onlangs tekende hij de driehonderdste aflevering voor het laatste *Taptoe*nummer van de jaargang '99/00. Even afgezien van de inhoud, is ook de vorm niet onbelangrijk om bij kinderen in de smaak te vallen. Gleevers gedetailleerde tekeningen (spaarzame close-ups en bijna overal volledig uitgewerkte, gedetailleerde achtergronden) vallen ongetwijfeld in de smaak van de jongere lezer. En het originele kleurgebruik (van – u raadt het al – **Wilma Leenders**) is qua vormgeving zelfs toegepast op de witte ruimte rondom de strips: alle pagina's zijn paars, oranje, rood, geel, groen... Een mooi verzorgd album van een uitgeverij die nog nooit stripalbums uitgaaf. En daar ligt meteen het probleem: u kunt het niet in de win-

kel kopen. Het album is alleen te bestellen via de Klantenservice van uitgever Malmberg: Antwoordnummer 11015, 5200 VC 's-Hertogenbosch. Hou er wel rekening mee dat er een bijdrage in de verzendkosten wordt gevraagd van f2,95. En als u toch aan het schrijven bent... vraag dan meteen ook even wanneer ze die andere leuke strips uit de bladen *Okki*, *Taptoe* en *Hello You!* gaan uitgeven...

De fijnproever

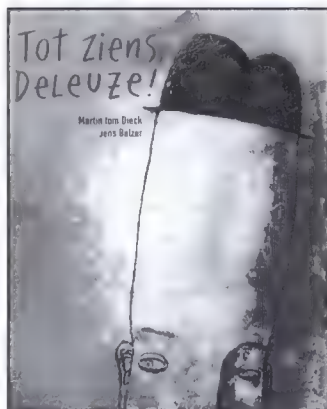
Van Driel
Oog & Blik 2000
ISBN 90-73221-94-3
Prijs f35 / Bfr.640
(96 pagina's, kleur, h.k.)

Op de vrijdag voorafgaand aan de Stripedagen Haarlem werd *De fijnproever*, het nieuwe stripalbum van **Guido van Driel**, officieel gepresenteerd in een Amsterdams peeskamertje. Een vanzelfsprekende locatiekeuze, want het boek handelt over een

hoerenloper die met gezonde regelmaat de Wallen afstruint en persoonlijke relaties opbouwt met prostituees. Deze hoerenloper heet **Nico Bodewes**, is saxofonreparateur en bestaat ook echt, in het dagelijks leven. Sterker nog, het is een persoonlijke vriend van Van Driel. Ze kennen elkaar van het koffiehuis Latei op de Zeedijk, waar Bodewes de tekenaar regelmatig vergast op zijn filosofie over prostitutie. De anekdote waar het in *De fijnproever* om draait, onderstreept Bodewes' visie dat ook de hoererij een heel mooie wereld kan zijn. Op een avond verrast hij de prostituees Sandy en Martina, met wie hij een innige band heeft ontwikkeld, op een zelfbereid driegangenmenu, dat het drietal tezamen nuttigt in de peeskamer van beide dames. De vrouwen zijn vertederd door Bodewes en de sfeer is aangenaam en ongedwongen. Na het diner masseert de kok zijn beide vriendinnen, wordt hij zelf nog even verwend en vertrekt hij met een brede grijns. Deze en andere anekdotes typeren Bodewes als een ietwat geïsoleerd figuur, voor wie het Red Light District het belangrijkste referentiepunt is. Als lezer kun je zo je bedenkingen hebben bij diens levenswijze, maar Van Driel portretteert de man op integere wijze, zonder hem belachelijk te maken. *De fijnproever* (ondertitel: 'Een raamvertelling') is een documentaire in stripvorm, waarbij de auteur gebruik maakt van geïsoleerde tekeningen met dagboekachtige citaten als onderschrift. Het gaat hier dus feitelijk om een tekststrip (zoals vroeger *Kapitein Rob* en *Eric de Noorman*), al hanteert Van Driel een telkens wisselende pagina-layout. Door

die aanpak oogt het boek als een fotoalbum. De geschilderde tekeningen zijn hoofdzakelijk in zwart/wit, maar de scènes in het peeskamertje krijgen een rode steunkleur - voor de alles verhullende gordijnen. Via de bereidwillige Bodewes biedt Van Driel een verrassend kijkje achter die gordijnen. Hij maakte *De fijnproever* overigens met een werkbeurs van Stichting Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst.

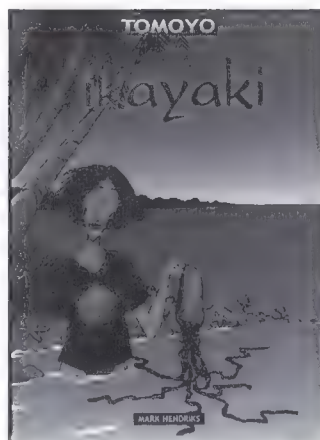

Tot ziens, Deleuze!

Tom Dieck & Balzer
Zet.EI 2000
ISBN 90-72093-10-0
Prijs f25 / Bfr.500
(52 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Vijf keer hetzelfde verhaal achter elkaar afdrukken in boekvorm, is dat leuk? Ogenscheinlijk niet, tenzij je deze herhaling als filosofisch uitgangspunt neemt van een meta-verhaal. De Duitse tekenaar **Martin tom Dieck** en diens schrijvende landgenoot **Jens Balzer** doen dit in *Tot ziens, Deleuze!*, een stripuitgave die gebaseerd is op de ideeën van de Franse filosoof **Gilles Deleuze** (1925-1995). Deze wijsgeer vatte zijn visie samen in het boek *Différence et répétition*: ieder mens heeft een individuele kijk op de werkelijkheid, die ook nog eens verschilt per moment waarop hij nadenkt over die werkelijkheid. Sterker nog, herhaling van inzichten brengt verandering van die inzichten tot stand. Dit ingewikkelde gedachtegoed hebben Tom Dieck en Balzer verpakt in een vijf maal repeterend verhaal van negen pagina's, waarin de overleden Deleuze aanklopt bij de veerman die hem moet

overvaren naar het dodenrijk. Tijdens dit boottochtje ontwikkelt zich tussen beide mannen een discussie. Het verhaal eindigt als Deleuze is afgezet aan de overkant, om onmiddellijk opnieuw te beginnen. De tekeningen zijn telkens identiek, de volgorde ervan wordt slecht één keer aangepast, maar onderwijl ontwikkelt de discussie zich naar een hoger plan. De veerman ontkent aanvankelijk het herhalende karakter van de boottocht, maar gaat langzaam aan inzien dat er meer achter steekt. Hun discussie wordt steeds diepgravender, met onderwerpen als identiteit, werkelijkheid, herhaling en dood. Daarbij wordt de veerman geholpen door het boek *Différence et répétition*, dat Deleuze hem tijdens de eerste ontmoeting heeft gegeven. Samen met de roerganger dringt ook de lezer dieper door tot het gedachtegoed van de Franse filosoof. *Tot ziens, Deleuze!* is geen gemakkelijk boek, maar biedt de goede verstaander een verhelderend inzicht in een populaire hedendaagse filosofie. Het donkere, expressionistische tekenwerk van Tom Dieck ondersteunt de uitgedragen boodschap feilloos.

Tomoyo 5: Ikayaki

Hendriks
Oog & Blik/Harmonie 2000
ISBN 90-73221-89-7
Prijs f29,95 / Bfr.599
(152 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Tomoyo zit alleen op het strand. Haar bikinibandje gaat kapot, ze ontdekt dat ze ongesteld is en achter de duinen hoort ze jonge mannen vrolijk kletsen en voetballen. Het

wordt haar teveel en ze laat haar verdriet de vrije loop. Hendriks volstaat met één traan en Tomoyo die haar handen voor haar gezicht slaat. Tomoyo is de broodmagere, Japanse B-filmactrice uit een serie albums met deze hoofdpersoon van tekenaar **Mark Hendriks**. *Ikayaki* is het vijfde album in een reeks die uitgroeit tot een sage. Tomoyo is een gewone, eenzame, niet zo mooie, jonge vrouw. Met haar filmcarrière wil het niet echt lukken, maar in het pornogenre is Tomoyo een ster. Haar geishavideo's lopen wereldwijd goed. 'Nu anaal Berry'.

Seks bedrijft de broodmagere Japanse voor het geld. Mannen op straat, het strand, of vliegveld kijken altijd wat peinzend naar haar. Ken ik die niet ergens van? Buiten de filmstudio is Tomoyo op zoek naar een beetje geluk en aandacht. Soms laat ze zich verleiden. Dat gebeurt als ze koud van de set van een pornofilm, het sperma uitgekotst en afgedoucht, een jonge man treft bij de groenteboer. Ook hij meent haar ergens van te kennen. Een uurtje later is het voorbij. Keiji, de man die haar geneukt heeft, heeft zijn belangstelling voor haar verloren, want er is voetbal op tv. Toch keert Tomoyo naar hem terug. Hun 'relatie' eindigt abrupt. Op een tournee met zijn band in Korea overlijdt Keiji. Tomoyo is in diepe rouw. Ze trekt zich terug in haar appartement. Apathisch kijkt ze televisie, naar *The A-team* en ruimtelijk Hoff Harsman. Ook in haar fantasie en dromen zijn ruimtewezens een toeverlaat. Echte mannen die zeggen haar te willen helpen, blijven steeds maar op één ding uit: Tomoyo zo snel mogelijk op haar rug krijgen. Op zoek naar troost bezoekt Tomoyo een oude penvriend, een Belgische masseur. In haar fantasieën is hij een mooie, lange, slanke jongeman met golvend haar. In werkelijkheid is Sjonnie Verbrugge een klein dik, patserig mannetje, die tot overmaat van ramp nog een zoontje heeft. En als er iets is waar Tomoyo een hekel aan heeft, zijn het kinderen. In haar dromen hakt ze die in stukken om ze met smaak te verorberen.

Ikayaki bestaat uit een aantal op

zichzelf staande verhalen. De twee langere episoden verschenen al eerder apart bij uitgeverij RdH. In de *Tomoyo*-serie creëert Hendriks een eigen genre, waarin het plot er nauwelijks toe doet en actie secundair is. Hendriks speelt met clichés, maar verbeeldt ze subtiel. Eigenlijk maakt hij meer beeldromans dan stripverhalen. Fantasia en werkelijkheid lopen door elkaar. Geweld en seks zijn hulpmiddelen om karakters te tekenen. Qua sfeer doet het verhaal soms denken aan *American Psycho* van **Brett Easton Ellis**. De wereld van Tomoyo is onbehaaglijk maar fascinerend.

EvdH

Cowboy Henk: De verzamelde werken I

Kamagurka & Herr Seele
Harmonie/Stripuitgeverij 2000
ISBN 90-6334-540-2
Prijs f13,95 / Bfr.280
(64 pagina's, kleur, s.k.)

Hoppalong Cassidy heeft ze nog niet compleet. Van **Toon Hermans** moeten ze nog verschijnen. En **Mulisch** droomt er alleen nog van. Verzamelde werken. Hoe groots en meeslepend moet je leven zijn, hoe kleurrijk je strapatsen om er voor in aanmerking te komen? Eind maart verscheen het eerste deel van de verzamelde werken van Cowboy Henk: 62 miniaturen uit een woelige periode (1991-1996) van zijn twintigjarige leven. Deel 2 verschijnt medio oktober. Rond die tijd wordt zijn verjaardag feestelijk gevierd.

Doorgaans bevatten verzamelde werken bekend materiaal. Maar deze stunts zijn nooit

eerder in albumvorm verschenen. Zo ordent een held zijn tegendraadse leven. Of het daar leuker van wordt, durf ik niet te zeggen. Ik waag dat zelfs te betwijfelen. Cowboy Henk niet, die geeft in zijn persoonlijke voorwoord aanwijzingen hoe met plotsklapse lachstuipen om te gaan. Nu staan er inderdaad wel wat grappige stukjes in dit album. Hier en daar, meeslepende flitsen: de verliefde Henk, de poëtische Cowboy met plasnood bij ondergaande zon. Maar om de meeste heb ik niet hoeven lachen.

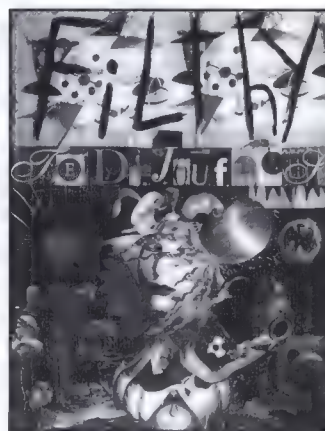

HM

Filthy

Joufflas
Fantagraphics Books 1999
ISBN 1-56097-315-3
Prijs \$9.95
(80 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Dit is een vies boek. Gewoon vies. De Amerikaanse auteur **Theodore Nicholas Joufflas** bedient zich afwisselend van een kinderlijke Cobra-stijl en een obsessieve collagetechniek. Het resultaat heet *Filthy*, en is de opvolger van een boek genaamd *Scary*. Alleen die titels maken al duidelijk dat Joufflas iemand is met een zieke geest. Niets nieuws onder zon, want underground-tekenaars dwepen wel vaker met datgene wat het establishment als vies beschouwt. Het opvallende aan deze verzorgde Fantagraphics-uitgave is echter dat Joufflas' opsomming van viesheden bij vlaggen een lyrisch karakter krijgt, waardoor je het welhaast mooi gaat vinden. De maker bedient zich namelijk van gezwollen poëtische bijschriften, die een welbespraaktheid suggereren die je niet bij een viespeuk verwacht. Allemaal heel vervreemdend dus. Over het grafisch werk kan men kort zijn: Joufflas zet verrassende beelden neer die voortkomen uit armoedig gekrabbelen en het geijkte knippen plakwerk. *This is art, baby!* En literatuur. Maar als strip is het minder geslaagd, omdat de opvolgende plaatjes (maximaal drie per pagina) nogal opsommerig of juist volledig geïsoleerd van elkaar worden gepre-

senteerd. Van een doordachte beeldregie is geen sprake. Wel is het geheel (vuil ogende tekeningen en poëtische bijschriften) indringend als ware het een voorgelezen mantra. Ressteert slechts één conclusie: 'It's filthy!'

JM

Kapitein Scharlaken

Guibert & David B.
Dupuis 2000
ISBN 90-314-2259-2
Prijs f26,50 / Bfr.485
(72 pagina's, kleur, h.k.)

De Franse tekenaar **Emmanuel Guibert** maakte drie jaar geleden voorzichtig naam in Nederland met het door **Joann Sfar** geschreven *De dochter van de professor*, een romantische komedie over een herrezen mummie die in het Victoriaanse Londen verliefd wordt op de dochter van de man die hem opgroef. Vooral Guiberts stijlvolle aquareltekeningen baarden indertijd opzien door hun eenvoud en nonchalance. Nu is dit grote talent (zie het interview met hem in *Stripschrift* 305) terug met opnieuw een overtuigend bewijs van zijn kunnen. *Kapitein Scharlaken* werd geschreven door zijn vriend

David B., eveneens een jonge Fransman die op doorbreken staan. Behalve de Franse pers schreef zelfs *The Comics Journal* al uitvoerig over B., maar Nederland bleef tot nog toe verstoken van albums van deze nieuwe stripmaker, die zowel tekent als schrijft. Op een vertaald soloproduct van B. is het wellicht nog even wachten, maar *Kapitein Scharlaken* brengt beide auteurs alvast samen voor het laaglandse voetlicht. Het *Vrije Vlucht*-album draait om de Franse schrijver **Marcel Schwob** (1867-1905), die vanuit zijn appartementje in Parijs terecht komt in een droomwereld vol piraten. Deze vrijbuiters, onder leiding van de gemaskerde kapitein Scharlaken, hebben Schwobs geliefde gegijzeld en varen op een golf boven de Franse hoofdstad. Met of zonder hoofd op hun romp blijven de piraten doorvechten, waarbij ze uiteindelijk de Eiffeltoren enteren. Bizar? Jazeker, maar de auteurs presenteren deze absurditeiten alsof ze gehoorzamen aan een ijzeren logica en de gewoonste zaak van de wereld zijn. Als lezer word je willoos meegevoerd in dit overrompelende avontuur, net zoals dat Schwob zelf is overkomen. Ondanks alle absurde actie blijft er ook ruimte voor romantiek, waardoor *Kapitein Scharlaken* kan worden omschreven als een rijp en uitgebalanceerd stripverhaal. Om ons Nederlanders kennis te laten maken met het nog onvertaalde werk van de schrijver Schwob, heeft stripuitgever Dupuis in het dossier van dit album een kort verhaal van de Fransman opgenomen dat aan de basis heeft gelegen van B.'s scenario: *De koning met het gouden masker*. Nu maar hopen op meer publicaties van deze drie auteurs.

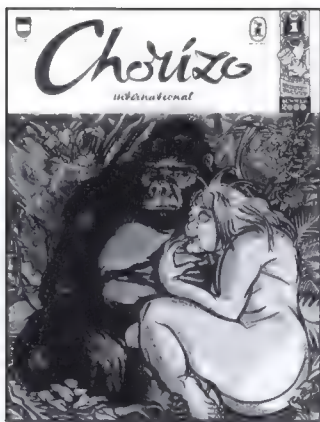

JM

Chorizo International I: Summer 2000

Typex
Oog & Blik, 2000
ISBN 90-73221-90-0
Prijs f9,95 / Bfr.199
(36 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Typex geldt al jaren als een van de grote talenten van de nieuwe

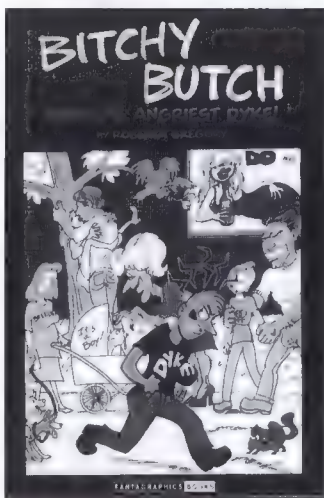
generatie Nederlandse striptekenaars. Hoewel zijn eerste strips al verschenen in het legendarische undergroundblad *De vrije ballonen*, kreeg hij pas recentelijk wat meer bekendheid vanwege zijn werk in *Zone 5300* en *Oor*. Toch heeft Typex op het album *De melkman* (Oog en Blik, 1996) en het pincetboekje *De Avonturen van Kick Wilstra* (1999) na niet erg veel albums gepubliceerd. Dit eerste nummer van *Chorizo* – Typex' eigen striptijdschrift dat volledig uit werk van hem bestaat – is eigenlijk zijn eerste serieuze poging om zich als striptekenaar te profileren.

Typex heeft er voor gekozen om zijn blad – dat trouwens niet veel tekst bevat – in het Engels uit te brengen. Dit is een logische keuze; *Chorizo* heeft meer gemeen met de nieuwe generatie van **independents** uit de Verenigde Staten dan met de Europese striptraditie. Wat vormgeving en sfeer betreft heeft het vooral veel overeenkomsten met **Chris Ware's** *ACME novelty library*. Typex werkt in een vergelijkbare gedetailleerde retrostijl maar in tegenstelling tot de Amerikaanse Ware is Typex in Nederland opgegroeid, met het weekblad *Sjors en Tom* *Poes weekblad* en zijn warme en rommelige stijl, met de vele grijstinten en de goedkope gele steunkleur roept vooral deze bladen in herinnering.

De rode draad van het blad wordt gevormd door de verhalen van striphelden op leeftijd: een puberende Jip en Janneke, pezige Smurfen en een uitgezakte Tarzan. Deze ouder wordende striphelden hebben iets vreselijk treurigs. De enthousiast neukende Jip en Janneke (die we al kennen uit de *Zone*) hebben in hun naïeve paringsdrang nog wel iets aandoenlijks,

maar de vermoeide en achterlijke Tarzanfiguur op de omslag en in de strip *Roro, inhabitant of the jungle* stemt niet vrolijk. Door deze treurige toon krijgen de strips in *Chorizo* een diepgang die de meeste andere stripparodieën niet hebben. Typex' strips doen meer dan simpelweg de draak te steken met oudere stripseries; ze lijken oprecht te treuren om verloren gegane geliefde striphelden, waar wij, volwassen stripliefhebbers, nooit meer op een zelfde onschuldige manier van kunnen houden als vroeger.

En ook al zijn de grappen vaak wat flauw en de lange verhalen een tikje te vaag voor mijn smaak; dit nostalgische gevoel maakt *Chorizo* tot één van de oorspronkelijkste Nederlandse strips sinds tijden. Laten we hopen dat de aankondiging voor het tweede nummer, waar het blad mee eindigt, ook werkelijk serieus bedoeld is.

Bitchy Butch: World's angriest dyke

Gregory
Fantagraphics Books 1999
ISBN 1-56097-349-8
Prijs \$9.95
(96 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Roberta Gregory maakt deel uit van een kleine doch populaire lichte Amerikaanse, vrouwelijke striptekenaars die de lusten en lasten van lesbiennes in stripvorm vertalen. Fantagraphics, de Amerikaanse uitgever van Gregory, staat bekend om een stripfonds gericht op lezers met gevoel voor *sophisticated understanding* en ap-

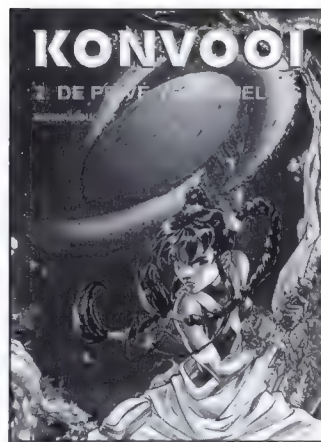
preciation for personal expression. De strips van **Alison Bechdel** zou je daar nog toe kunnen rekenen, maar *Bitchy Butch* trekt zich niets aan van subtiel geformuleerde opinies. In korte verhalen trapt zij overal tegenaan: jonge lesbo's, mannen, republikeinen, mannen, televisie, mannen, de media, mannen, de journalistiek, mannen, collega-lesbiennes en vooral natuurlijk de mannen. Zei er iemand 'O, een echte pot dus?' Dat hebben we dan niet gehoord, maar we denken het stiekem wel na lezing van slechts enkele pagina's. Gregory doet geen enkele poging om de nuance te zoeken en schreeuwt in het rond met vaak veel te veel tekst op een pagina. Maar wat ze vertelt is vaak bijzonder waar en zet je dikwijls aan het denken. En wanneer ze overal tegenaan heeft lopen trappen, verdwijnen haar frustraties toch als sneeuw voor de zon als ze een leuke dame tegen het lijf loopt. *Bitchy Butch* blijkt de kwaadste (pot) nog niet en is aangenaam leesvoer voor fans van dergelijk werk. De tekeningen zijn krasserig en amateuristisch, maar de geëngageerde vuilbekkerij van *Bitchy* compenseert dat gebrek ruimschoots. *Bitchy Butch* is overigens zo populair, dat er inmiddels ook 15 korte animatiefilms zijn gemaakt voor de Amerikaanse kabeltelevisie.

Konvooi 2: De privé-verzameling

Morvan & Buchet
Arboris 1999
ISBN 90-343-2923-2
Prijs f12,95 / Bfr.259
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Ziehier een sciencefiction-strip. En wel het tweede deel in een breed opgezette serie. Zo een-tje die zich afspeelt in een universum waarvan en passant de wijsheid wordt getoond. In het geval van *Konvooi* gaat het om een reizende groep ruimteschepen (vandaar de serietitel). Hmmm, klinkt bekend in de oren. Oh ja, de klassieke tv-serie *Battlestar Galactica*, die nu door de BBC opnieuw wordt uitgezonden, en gaat over een ruimtevloot met mensen op de

vlucht voor dodelijke Ceylon-robots.

In de strip *Konvooi* ligt die situatie enigszins anders. De vloot wordt niet opgejaagd door een aartsvijand. Bovendien bestaat dit konvooi juist niet uit mensen, maar geheel uit *aliens*. Wezens die niet alleen fysiek van elkaar verschillen, maar ook in politieke stromingen en belangengroeperingen zijn onderverdeeld. De diverse buitenaardse wezens zoeken planeten die geschikt zijn voor één of meer van hun rassen zodat zij daar kunnen neerstrijken.

In het eerste album stuitte deze gemixte beschaving van rassen op een onbewoond-geachte planeet waar zij in een jungle een wilde mens ontdekte. Klinkt ook weer bekend. Mowgli? Nee, ook hier is het referentieverhaal lichtjes aangepast. De wilde is een meisje, dat *Nävis* heet. Wel is ze bevriend met een reusachtige panter, pardon tijger.

Hoe dan ook, in dit tweede deel is *Nävis*, overigens zonder haar tijger, aan boord van de voortreizende vloot. Ze communiceert gewoon met de diverse wezens en heeft ook enkele vrienden. Het op de vloot unieke meisje is behoorlijk eigenwijs en soms zelfs recalcitrant. Eigenschappen die in het delicate samenspel van de multiraciale samenleving op en tussen de ruimteschepen niet altijd even goed van pas komen. Iemand, een invloedrijk wezen in politieke machtige kringen, bevat dit wel en wil *Nävis* inlijven in zijn privé-verzameling. Het plot ontspint zich.

In dit album weten auteurs **Jean-David Morvan** (scenario) en **Philippe Buchet** (tekeningen) een leuk, afgerond verhaal neer te zetten. Een redelijk spannend, vloeiend gete-

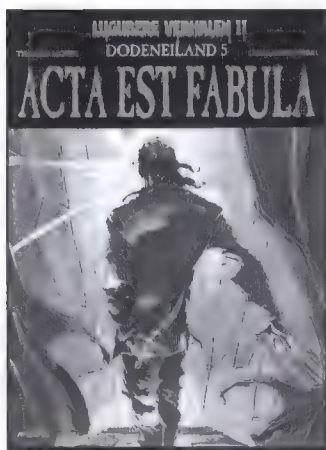
kend avontuur dat zijn wortels qua inhoud in de sciencefiction-geschiedenis heeft en qua vorm enigszins in de Japanse manga. (Let bij voorbeeld op de grote ogen van Nāvis en op de organisch-ronde vormen van de techno-apparatuur.) De sf-liefhebbende lezer die enkele kleinheden door de vingers wil zien, zal dit een plezierig album vinden. De kieskeurige lezer zal zich storen aan slordigheidjes als het feit dat Nāvis duidelijk – na enig nadenken – een opvoeding onder mensen heeft genoten.

Lugubere verhalen II: Dodeneiland 5: Acta est Fabula

Mosdi & Sorel
Arboris 2000
ISBN 90-343-2881-3
Prijs f11,95 / Bfr.239
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Acta est Fabula, oorspronkelijk in het Frans verschenen in 1996, is het vijfde deel in een se-

rie van scenarist **Thomas Mosdi** en de begaafde tekenaar **Guillaume Sorel**. Mosdi heeft zich sterk laten inspireren door de mythe van Cthulhu van de 19e eeuwse schrijver **H.P. Lovecraft**. Lovecrafts werk, een kruising tussen sciencefiction, horror en fantasy, heeft Mosdi vaker als voorbeeld geënd.

Om dit vijfde deel goed te begripen moet je écht de vorige delen kennen! De serie *Dodeneiland* begint in het Parijs van 1866. Rond de begraafplaats Père Lachaise spelen zich bizarre en gewelddadige gebeurtenissen af. De hoofdpersoon

van het verhaal, een naamloze jonge kunstschilder, wordt zeer door zijn naaste omgeving beïnvloed. De mensen om hem heen zijn niet wat ze lijken. De gebeurtenissen lijken steeds iets te maken te hebben met het schilderij 'Het Dodeneiland' van de schilder **Arnold Bocklin** (die echt heeft bestaan). Om hierover duidelijkheid te krijgen, besluit de jonge kunstenaar op zoek te gaan naar Bocklin en het dodeneiland. Dit is het begin van een lange reis door Europa, waarbij steeds weer een stukje van de puzzel op zijn plaats valt. Tijdens de speurtocht naar het schilderij wordt de situatie er echter niet overzichtelijker op, omdat er minstens vijf versies van bestaan.

Het dodeneiland blijkt uiteindelijk ergens in het hoge noorden te liggen. Het betreft een soort niemandsland tussen leven en dood. Wie er eenmaal naar toe gaat, kan niet meer terug... In *Acta est Fabula* komt er eindelijk meer duidelijkheid voor de kunstenaar.

Sorel is in dit album zeer geïnspireerd aan het werk. De gothic-stijl past voortreffelijk bij het vage en duistere verhaal. Menigmaal wordt een tekening vergroot en gebruikt als achtergrond voor de andere illustraties. Ook de inkleuring is in stijl: de creatieve tekeningen, af en toe nauwelijks gevat in de kaders, zijn in sombere, roodbruine en grijs-groene tinten gevat. *Dodeneiland* lijkt redelijk representatief voor het werk van deze tekenaar, die sinds 1987 illustraties maakte voor diverse tijdschriften en onder tussen reeds een respectabel aantal albums en series op zijn naam heeft. Ik kijk uit naar het vervolg...

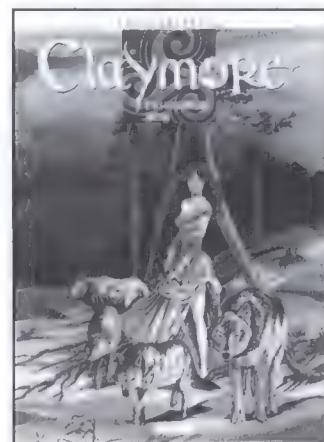
Claymore 2: Als uitgehongerde wolven

Ersel & Ruellan
Glénat 2000
ISBN 90-696-9252-X
Prijs f21,95 / Bfr.439
(52 pagina's, kleur, h.k.)

Claymore volgt de geschiedenis van Eillen, geadopteerde dochter van de Schotse Lord Batherson. Deze vondeling bezit

magische, natuurlijke krachten die haar onder andere in staat stellen het weer te beïnvloeden en dieren afhankelijk te maken.

In dit tweede deel wordt ze verliefd op haar neef Gillander, die eigenlijk de natuurlijke zoon van haar adoptievader is. Als clanleider speelt Archibald Batherson een belangrijke rol in de Schotse onafhankelijkheidsstrijd. We worden met de vaart van een snelrein door deze Engels-Schotse oorlog van 1745 gesleurd, waarbij de overgangen in de verhaallijn soms zo bruusk zijn, dat het geschiedkundige verloop onoverzichtelijk wordt. Na de bloedige nederlaag van het Schotse leger

die het leven kost aan haar vader, wordt Eillen herenigd met de ridder-magier Chevallier de Saint Germain. Deze was in het eerste deel de beschermer van Lord Batherson. Dankzij de chevallier kunnen Eilleen en Gillander de strijd ontvluchten en inschepen op een boot die hun naar andere landen en avonturen zal voeren.

Doordat **Maryse Ruellan** (Nouwens) in dit deel naast de normale verhaallijn gans de oorlog wil afhandelen komt het geheel soms warrig over. Spijtig genoeg dragen ook de tekeningen van **Erwin Sels** hiertoe bij. Zijn houterige personages lopen continu met dezelfde geaatsuitdrukkingen rond. Enkel bij het tekenen van de omgeving en de landschappen toont Sels af en toe momenten van inspiratie. Zijn reis naar Schotland zal hier waarschijnlijk sterk aan toe bijgedragen hebben.

Terwijl het eerste deel nog verwachtingen opriep, is dit tweede deel eerder een rommelige magisch/historische strip, maar dankzij het open einde kunnen

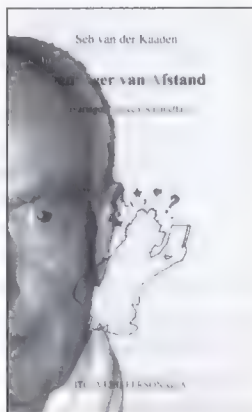
Een Heer van Afstand

het waargebeurde verhaal van een
Bommelfan!

geïllustreerd met niet eerder vertoonde brieven van
Marten Toonder en uniek beeldmateriaal

Vanaf juni verkrijgbaar bij elke boekhandel of direct te bestellen bij Uitgeverij Personalia door fl. 29,90 + fl. 3,50 (verzendkosten) over te maken op bankrek.nr. 384456375 o.v.v. uw adres en de titel *Een Heer van Afstand*.

Voor vragen en/of opmerkingen kunt u ons bereiken op onderstaand adres.

Paperback
128 pagina's
ISBN 90 805575 1 X
NUGI 321

Uitgeverij Personalia
Zijlweg 275
2015 CM Haarlem
tel./fax: 023-5251875
informatie@uitgeverij-personalia.nl

de auteurs met de volgende delen weer alle richtingen uit.

De geheime driehoek I: Het testament van de dwaas

Convard & Chaillat & Falque & Gine & Wachs & Juillard
Glénat 2000
ISBN 90-6969-259-7
Prijs f29,95 / Bfr:599
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Laten we maar meteen met de deur in huis vallen. *Het testament van de dwaas*, het eerste deel in de reeks *De geheime driehoek* belooft een unicum in de stripgeschiedenis te zijn, maar kan de verwachtingen die rijzen als je de namen van de auteurs ziet, niet inlossen. Op papier gaat het hier namelijk om een superproductie, met **Didier Convard** als scenarist en **Gilles Chaillat**, **Denis Falque**, **Christian Gine**, **Paul-Pierre Wachs** en **André Juillard** als tekenaars. Het unieke schuilt erin dat vijf tekenaars (Juillard zorgt alleen voor de cover) werken op één scenario en daarbij elk een deel van het vertelde verhaal voor hun rekening nemen.

Nu, aan Convard ligt het niet dat deze strip teleurstelt. Hij levert een goed gestructureerd en spannend scenario af dat in wezen draait rond de verloren tweelingbroer van Christus, het diepst bewaarde geheim van het Vaticaan. Onze tenen begonnen aanvankelijk wel spontaan te krullen van de bijwijlen geforceerde dialogen en de zwaarwichtigheid waarmee het verhaal gepresenteerd wordt. Geef toe: een vrijmetselaarsloge waarvan enkele leden-historici actief zijn in het onder-

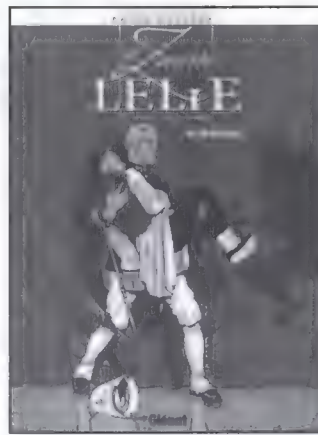
zoek naar de Dode Zee-rollen en zo op het spoor komen van mysterieuze manuscripten uit de Middeleeuwen, die de sleutel vormen voor het vijfde evangelie, het zogenaamde testament van de dwaas, waarin te lezen staat dat Christus eigenlijk zijn broer is, waarvan het eventueel publiek maken het Vaticaan zo veel angst inboezemt dat ze met graagte haar toevlucht neemt tot het vermoorden van iedereen die te dicht in de buurt van deze waarheid komt. En voeg daarbij nog Richard Leeuwenhart en de kruistochten, de Essenen en een stel homoseksuele monniken aan toe. Kan je nog volgen? Mooi. Want dat is niet het probleem met deze serie. Convard weet deze stortvloed van verhaalelementen goed in de hand te houden en er zelfs een intrigerend verhaal aan vast te knopen. Anders is het gesteld met het tekenwerk. Elke tekenaar kreeg een bepaalde periode uit het verhaal toebedeeld: Chaillat, zoals te verwachten, kreeg de Middeleeuwen, Gine kreeg Christus en zijn tijdgenoten, Wachs de scènes van het Vaticaan en Falque de hedendaagse tijd. Paul kleurde alles in. Persoonlijk ben ik nooit een fan geweest van Chaillat maar het moet gezegd, hij brengt het er nog behoorlijk van af. Dat kan niet gezegd worden van Gine en vooral Falque die heel slordig werk afleveren dat elke dynamiek mist. Ondanks een degelijk scenario is deze eerste *De geheime driehoek* – zes andere delen volgen – dus niet meteen een aanrader. Zonde van al dat verzameld talent.

De zwarte lelie I: De tuin der zielen.

Goepfert
Glénat 2000
ISBN 90-6969-258-9
Prijs f21,95 / Bfr:439
(48 pagina's, kleur, h.k.)

De tuin der zielen is het eerste deel uit een nieuwe historisch strip van **Brice Goepfert**. Goepfert is bekend als tekenaar van de serie *De dwaas van de koning*, met scenarist **Patrick Cothias**. *De zwarte lelie* is de

eerste strip waarin hij zowel de tekeningen, de inkleuring als het scenario voor zijn rekening neemt. Het verhaal speelt zich af in China, in de eerste jaren van de vorige eeuw. China is in rep en roer, de Boxers moorden de buitenlanders uit en keizerin-douairière Tsoe-Sji heeft de macht. Volgens de begeleidende tekst van deze goed verzorgde uitgave is *De zwarte lelie* het verhaal van een familie, waarin haat en hartstocht zijn verweven met historische gebeurtenissen. Bepaalde verhaal-aspecten doen denken aan de film *The Deerhunter*: gruwelijk oorlogsgeweld met getraumatiseerde overlevenden, waarvan er één terugkeert naar het voormalige strijdperk om een verloren gewaande kameraad op te sporen. Zal dit lukken? Is het de man die zich schuilhoudt in de tuin der zielen? Met deze *cliffhanger* eindigt het boek. Het cultuurhistorische kader van de strip is interessant. Franse militairen worden bedreigd door het nationalisme in het China, terwijl het thuisfront in spanning afwacht en tevens haar eigen problemen heeft. Het verhaal leest echter niet lekker weg. Het onderscheid tussen hoofdfiguren en bijfiguren is lange tijd niet helder en de scène-overgangen scheppen geregeld verwarring. Soms wordt een panel puur als achtergrond gebruikt, dan weer zijn details op de achtergrond essentieel. Het is vaak niet duidelijk welke tekstballon bij welke spreker hoort en is de volgorde van tekstballonnen niet altijd logisch. Van links naar rechts en van boven naar beneden is in onze cultuur nog steeds de gewoonte. Goepfert lijkt te experimenteren met bovengenoemde beeldtaal, maar dit komt niet goed uit de verf.

Ook qua sfeer zijn er onbedoelde of onhandige overgangen: gruwelijkheden zoals hoofden die met een zwaard van de romp gescheiden worden, komen onhandig binnenrollen (sic).

Al met al worden de wetten van het stripverhaal, zoals bij voorbeeld omschreven in *Understanding comics* van **Scott McCloud**, niet nageleefd. Aan gezien het hier de eerste formele scriptpoging van de tekenaar betreft, ligt de oplossing voor de hand: huur een scenarist in of laat je uitvoerig bijstaan op dit gebied. Ik vermoed dat ook het tekenwerk zal profiteren van een soepeler script. Met twee uitroeptekens zou ik de originele historische setting en de durf tot experimenteren te kort doen, daarom:

Universal war one I: Genesis

Bajram
Talent 2000
ISBN 90-5289-243-1
Prijs f14,50 / Bfr:260
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Universal war one (UWI) heeft alle kenmerken in zich om een klassieke sciencefiction-saga te worden.

De Parijzenaar **Denis Bajram** (1970) vernieuwt het klassieke sf-genre in stripvorm met ingenuwe projecties van de hemel-

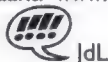

lichamen en de ruimteschepen die in het toekomstige universum vertoeven. *UWI* leunt zwaar op de visuele effecten. Door de meest gewaagde camerapositions, galaxyprojecties en fantastische kleurenfilters weet Bajram een zeer 'filmisch'

verhaal neer te zetten. De visuele impact van het geheel is door zijn driedimensionale vormgebruik vergelijkbaar met de beleving van een sf-film van het betere genre. Het zeer veelvuldig gebruik van de computer is daar uiteraard debet aan, maar UWI vervalt niet tot een stereotiepe projectie van beelden. De op **Colin Wilson** (met name de sf-serie *In de schaduw van de zon*) gelijkende tekenstijl is levendig genoeg om de karakters in de strip van vlees en bloed te voorzien.

Helaas wil het verhalende element gedurende dit eerste deel nog niet echt los komen. Er wordt het nodige losgewoeld maar erg veel structuur is er (nog) niet. Duidelijk is dat het verhaal speelt in een zeer verre toekomst. Alle planeten in ons zonnestelsel zijn veroverd. Beetje bij beetje maken we kennis met een vaste kern van hoofdrolspelers die figureren als ruimtevaarders in het eskadron van de United Earth Forces. Universele vertegenwoordigers van de aarde zijn ze echter niet. Eerder is er sprake van een kopie van het 'gewone' leger van de VS in taalgebruik, etnische afspiegeling van de bevolking, uniform en insignagebruik. Dit heterogene gezelschap heeft ongetwijfeld het doel de aarde te beschermen maar hun heroïsch optreden blijft nog vrij schimmig. Weliswaar wordt de aarde omgeven door een gigantische muur die een mysterieus hemellichaam verbergt maar de vertegenwoordiger van deze Muur is nog onduidelijk en het traditionele vijandbeeld daardoor aanwezig. Problematisch is dat niet want Bajram neemt alle tijd om het verhaal breedvoerig uit te spinnen. Zijn bijbelse benamingen geven aan dat we hier met een langgerekt epos van doen hebben. In Frankrijk is het tweede deel *Le fruit de la connaissance* al een tijdje uit en in oktober ligt *Cain et Abel* alweer in de boekhandel. Hierna zijn er nog liefst drie delen in voorbereiding.

Voor de liefhebbers: bezoek vooral de site van UWI, er is veel werk van gemaakt: www.bajram.com

VIDEO/DVD

De prins van Egypte

DreamWorks 1999
(±95 minuten, Alle leeftijden)

Zelfs mediajournalisten van grote Nederlandse dagbladen weten vaak niet meer zo goed of een Amerikaanse tekenfilm uit de Disneystudio's komt of elders. Desinteresse? Wellicht, maar het is een feit dat de producten van DreamWorks op het eerste gezicht veel gelijkenis vertonen met tekenfilms van hun grote conculega, zelfs in hun positionering op de markt. Grote advertentiecampagnes stellen een spectaculaire avond in het vooruitzicht voor het hele gezin en eenmaal in de bioscoop aangeland ziet de leek hetzelfde type figuurtjes, hoort hij hetzelfde soort liedjes en beleefd hij hetzelfde scala aan emoties vol verdriet, onbegrip, heldhaftigheid en liefde in dezelfde doseringen. Geen wonder dat mensen verward raken. Toch zijn er verschillen. Waar Disney vaak eerder een commercieel verantwoorde mix biedt van subplotjes en nauwkeurig op elkaar afgestemde karakters heeft een film als *De prins van Egypte* inhoudelijk meer te bieden dan een tot in de puntjes berekende maar o zo lege Disneymarketingdrol. Dat blijkt uit het gewaagde thema, de intelligente opbouw van het verhaal en diepte van de karakters. Want heeft Disney het ooit aangedurfd een bijbels hoofdstuk na te vertellen en daar een historische visie op los

te laten? Is er een Disneyfilm waarin twee vrienden uit elkaar gedreven worden en zelfs op het einde elkaar niet meer in de armen vliegen? En is er een Disneykarakter te noemen dat wezenlijk evolueert gedurende een film? Ik dacht het niet.

De prins van Egypte draait om de exodus. Mozes is de broer van Ramses de Grote en lijkt in eerste instantie perfect mee te draaien aan het Egyptische hof. Pas als hij hoort dat hij als baby in een mandje is gevonden gaat hij twifelen. Zijn onafscheidelijke vriend Ramses wordt zijn tegenstander als Mozes het Joodse volk dat in Egypte als slaaf dient terug naar Israël leidt. Dit natuurlijk niet zonder dat de plagen op Egypte zijn neergedaald en de Rode Zee is gespleten. Mozes is aan het einde van de film geen Egyptische prins meer, maar een profeet en heeft deze verandering op een geloofwaardige manier ondergaan.

Het knappe van DreamWorks is dat ze het beste hebben weten te destilleren uit het oppervlakkige professionalisme van Disney en daar inhoudelijke wezenlijke toevoegingen aan hebben kunnen doen. En dat is precies de reden dat je deze film met recht een 'Classic' mag noemen.

Spawn

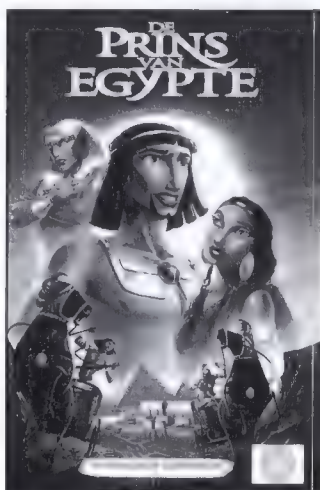
Universal 1999
(±95 minuten, Alle leeftijden)

Spawn (letterlijk: gebroed, als in hellegebroed) is een ondode huurmoordenaar genaamd Al Simmons. Toch was deze man in zijn werkelijk leven geen slechterik; hij schakelde namelijk terroristen uit. Tenminste, dat dacht hij. De schimmige, topgeheime organisatie waar hij voor werkt, blijkt het echter niet zo nauw te nemen. Simmons krijgt bedenkingen en wordt dus geëlimineerd. Eenmaal in de hel aangekomen (jaja, zo gaat dat met moordenaars), sluit onze hoofdfiguur een pact met de duivel waardoor hij terug kan keren naar

aarde. Waarom? Nou, om wraak te nemen natuurlijk. En omdat hij zielsveel van zijn vrouw houdt, die overigens niets weet van zijn dagelijkse werk (à la **Schwarzenegger** in *True Lies*). Adder onder het gras is Simmons' transformatie tot Spawn, inclusief zombie-lichaam, een bezeten cape en duivelse ketenen. Zijn vrouw onder ogen komen, is er dus niet bij. Dus rest alleen de wraak (lees: actie!).

Van origine is Spawn een comic-figuur, geschapen door de ooit zeer populaire Marvel-tekenaar **Todd MacFarlane**. Die artiest begon met de gewelddadige avonturen van deze held voor zichzelf. Die serie werd behoorlijk succesvol, wat al heeft geleid tot een tekenfilmserie, een geanimeerde film en deze speelfilm. En die is best leuk, voor de liefhebber van flitsende actie zonder (toch overbodige) pretenties.

TISTJEN DOP strips en games

Patersstraat 96-B 2300 Turnhout
tel. (+32)(0)14/428829
e-mail: info@tistjendop.be
<http://www.tistjendop.be>

* **Arkel: Gordh** (Hardy/Desberg, Arcadia). Hardy kan mooier tekenen dan zijn slappe reeks Grafzerk laat zien. Dit Arkel-verhaal, begin jaren tachtig voorgepubliceerd in Robbedoes en nooit in album verschenen, is een niet geheel geslaagde mengeling van sciencefiction en sword & sorcery. Hardy's fraaie tekenwerk blijft overeind staan. Aanrader voor fans, maar jammer van het kleine A5-formaat.

(PvC)

* **Belzarek 1: In naam van de Vader** (Schimpp/Lalia, Arboris). Dit sombere en angstaanjagende verhaal, speelt zich af in het Frankrijk uit onze donkere middeleeuwen. In een Frans stadje worden 20.000 onschuldigen vermoord, omwille van het Christelijke geloof. Hoe dat kon gebeuren, wordt door de auteurs verhaald vanuit een wel heel onverwacht gezichtspunt. Ze laten het zien vanuit het oogpunt van de duivel en zijn metgezellen. Een heel pantheon aan schitterend getekend, huisveringwekkend duivelsgebroed, trekt aan het oog van de nietsvermoedende lezer voorbij, en geeft je, als je het verhaal uit hebt, een beklemmend en angstaanjagend gevoel van onbehagen.

(HvdZ)

* **Café Kin'** (Warnauts/Raives/Vandam, Casterman). De strubbelingen van een kunstenaar, raciale spanningen in een oude volksbuurt en herinneringen aan het Afrikaanse thuisland... de ingrediënten voor een mooi getekend album, maar echt indruk maakt het allemaal niet. Alledaagse dialogen en ontmoetingen willen nergens echt sprankelen.

(PvC)

* **Een onderzoek van inspecteur Canardo 10: Het meisje dat droomde van de horizon** (Sokal, Casterman). De strijd tussen Canardo en zijn duivelse aartsvijand Gregor Raspoetin eindigt in een dramatische climax. De verhaallijnen er naar toe zijn door Sokal echter wel erg losjes aan elkaar geknoopt. Betekent dit tiende deel inderdaad het einde van een karaktervolle anti-held uit de stripwereld? Zeg nooit nooit.

(RS)

* **Collectie candy-girls 6: De metamorfose van Lucius** (Manara, Arboris). Manara kan mooie lijven tekenen en daardoor zijn de meeste erotische avonturen van zijn hand wel lezenswaardig. Zo ook deze: in de Griekse oudheid verandert de jonge Lucius in een ezel. In die hoedanigheid leert hij de uitersten van de menselijke seksualiteit kennen.

(HW)

* **The champions 4** (Gürzel, Boomerang). Gürzel weet van een uitgekauwd onderwerp als voetbal verrassend leuke grappen te maken. De tot Belg genaturaliseerde Turk Gürzel is vooral bekende vanwege zijn strips voor de humoristisch-erotische stripreeks Rooie Oortjes. In Turkije was deze veertiger ook al actief als striptekenaar/cartoonist.

(RS)

* **Exit 1: De organisatie** (Werber/Mounier, Arboris). Een jonge vrouw raakt verstrikt in een organisatie van zelfmoordenaars waarvan de leden spectaculair willen eindigen. Ze beraamt moordaanslagen en doet mee aan bloedige gevechten. Het thema is prikkelend, maar helaas worden verhaal en karakters zo slecht uitgewerkt dat het gegeven enorm aan geloofwaardigheid inboet. Als er overigens ooit een top tien komt van beroerde covers, dan kan de voorkant van dit album daar nog hoog in eindigen.

(HW)

* **De belevenissen van Jommeke 5: De muzikale Bella** (Nys, Stripuitgeverij). Sapperdepitjes, een herdruk die nu pas in kleur verschijnt! Vlaamse kinderheld Jommeke verscheen pas vanaf 1978 in kleur en auteur Nys verherbewerkt oude albums voor een frisse herdruk. Onlangs verscheen al album 208, dat qua tekenstijl vrijwel identiek is. De Hollandse kinderkes zullen er niet van wakker van liggen...

(PvC)

* **Lotusbloem 7: De lynxenhoedster** (Franz, Arboris). Dit zevende deel van deze eigen serie van Franz doet je verlangen om de gehele serie vanaf deel één nog eens op je gemak te gaan herlezen, want in dit nieuwe deel staan zoveel verwijzingen naar eerdere delen, dat het heel moeilijk is om je alles nog even goed voor de geest te kunnen halen. Franz geeft een meesterlijke beschrijving in prachtige tekeningen van het begin van de zoektocht naar de dochter van Lotusbloem. Hopelijk hoeven we niet lang te wachten op het vervolg.

(HvdZ)

* **Morgan** (Pratt, Casterman). Eén van de laatste verhalen van wijlen Hugo Pratt is een weemoedige vertelling over luitenant Morgan van de Royal Navy. Plaats van handeling is Italië en de Adriatische Zee. De As kraakt, maar Morgan krijgt ook te maken met allerlei geheimzinnige missies die te maken hebben met de vraag wie de macht krijgt op de Balkan wanneer de oorlog is afgelopen. Vertaler René van de Weijer en beletteraar Frits Jonker staan garant voor de echte Hugo Pratt-sfeer.

(RS)

* **Pincet-reeks 16: Cover** (Westervoorde, Plaatjesmaker). Ben Westervoorde trok tijd uit voor dit Pincetdeeltje: 'n leuk verhaal met gedetailleerde tekeningen over liefde, muziek en verraad. Het werk van Westervoorde verdient een breder publiek.

(PvC)

* **De tentoonstelling blijft open tijdens de verbouwing 3: Geloofsafval** (Midam/Clarke, Dupuis). 'Fanny, ik ben het, Georges! Luister! Je mag Moulinsart nooit verkopen!' Een medium en helderziende geeft zich met schuimbekkende tandpastamond uit als de geest van Hergé. Aangename humor van Midam en Clarke, die meestal toch nèt iets te flauw is.

(PvC)

ETAG
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040 - 2441882

De uitroepetekens staan voor de volgende waarde-oordelen:

!!!!	grote klasse!
!!!	goed
!!	redelijk
!	matig
...	slecht
...	abominabel

WONDERLAND

STRIPS EN SCIENCE FIKTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBANA STRAAT 34A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

"DE STRIP-AAP"

IN-8 VERKOOP STRIP-BOEKEN

JAVASTRAAT 22
ENSCHDE 053-4305261

— S T A R S A N D S —

Ultiem

Marvel Comics blijft iedereen verbazen. De uitgeverij die enkele jaren geleden op het randje van faillissement heeft gebalanceerd, doet er alles aan om maar nieuwe lezers aan te trekken en daarbij wordt geen enkele noodgreep geschuwd. Vooral de afgelopen weken is een flinke stroom nieuws op gang gekomen en het eind lijkt voorlopig nog niet in zicht.

Het begon met een op zich vrij onschuldig nieuwtje dat Marvel op korte termijn de oude zogenoemde 'imprint' Epic Comics opnieuw wil lanceren. Epic was in de jaren tachtig een aardig succes onder de fans van de wat volwassener comics en heeft bij voorbeeld de klassieke miniserie Elektra: Assassin voortgebracht. Eind jaren tachtig is Epic stilletjes van het toneel verdwenen, maar *Bill Jemas*, de nieuwe President of Publishing and New Media bij Marvel, ziet een nieuwe toekomst voor deze imprint. Een nieuwe toekomst die zich grotendeels online gaat afspelen. Want Jemas heeft aangekondigd dat bijna alle Epic-comics eerst op Marvels eigen website worden gelanceerd, waarna de beste en populairste concepten worden omgezet naar gedrukte exemplaren en hun eigen serie krijgen.

Niet lang daarna kwam diezelfde Jemas echter met het grote nieuws. Later dit jaar, om precies te zijn in september, start Marvel namelijk met een nieuw en vooral zeer ambitieus project dat naar de titel Ultimate Marvel luistert. Volgens Jemas is het sinds een jaar of twintig vrijwel onmogelijk voor nieuwe lezers om nog een comic te lezen zonder dat meteen alle voorgaande nummers moeten worden gekocht. Daarom wordt in de twee tot nu toe aangekondigde nieuwe series - Ultimate Spider-Man en Ultimate X-Men - de veertig jaar aan geschiedenis van de personages overboord gezet. Lag de ontstaansgeschie-

Slayer worden gevraagd. Spider-Man had liever nog even op de markt. Zijn bekendmaking van zijn nieuwe versie, toen bleek dat Wheel of Time en verschillende newsgrroups de nieuwe nieuws had verspreid.

rij natuurlijk niet.

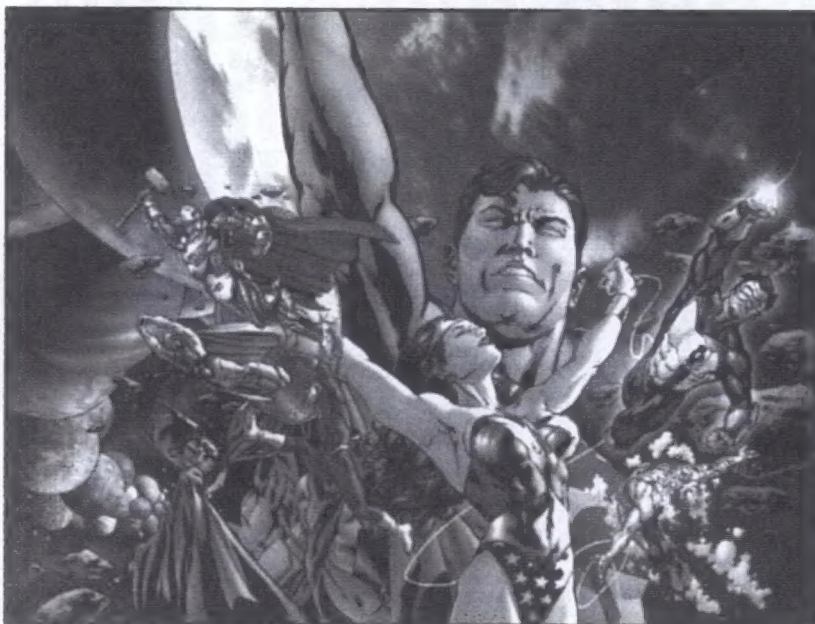
Fray zal echter niet. Het eind 2000, begin 2001. Andersom kan het. Het is namelijk niet de televisieserie die naar een comic wordt gemaakt, die eind augustus 2000 zijn eigen televisieffluïdum. In de jaren deden ze dat. Het ronde dat bepaalt al te graag een film. Deze populaire Imprint willen maken, maar het is echt van de grond. Het alle lichten op groen. De blade-televisiefilm of Amerikaanse zender. De hoofdrol is weggelegd voor actrice die eerder in South en The Witness gestalte aan Sara Pezzini uit New York, wier naam de Witchblade, de wienoud wapen. Volgens Marc J. J. van de o. Het volgt de film reeds van de eerste actrice. Het is nog maar een serie. Het is een sieffilm op korte termijn. Het is in Vlaanderen is.

Kort

Het was al bekend. Het is het zover. Dat is (bekend van zijn werk) de nieuwe vaste tekenfiguur JLA. Bij DC wordt,

and Twitch en Powers (beide voor Image

olgd. Dark Horse
n gewacht met de
het nieuws, maar
don zelf al op ver-
ps op Internet het
d, kon de uitgeve-
iet achterblijven.
waarschijnlijk pas
2001 verschijnen.
et ook. Witchblade
een geval van een
ie wordt omgezet
, maar een comic
us in Amerika een
lm krijgt. Al enke-
de geruchten de
elde studio's maar
lm of een serie van
age-comic zouden
r het kwam nooit

mmiddels staan echter
n en wordt de Witch-
p 27 augustus op de
TNT uitgezonden. De
d voor *Yancy Butler*, de
eespeelde in Brooklyn
ess Files. Butler heeft
zzini, een politieagente
even wordt gered door
een mysterieus en eeu-
a met een eigen wil.
Silvestri, mede-beden-
comicserie *Witchblade*,
delijk nauw het script
ht delen. Het is overi-
fwachten of de televi-
termijn in Nederland
te zien.

t, maar eind september
n wordt *Brian Hitch*
erk voor *The Authority*)
naar van de DC-comic
wellicht terecht, veel

(bekend van *Gen13* en *Kin*) als tekenaar
zou *Straczynski* in de serie *Midnight Nation*
het verhaal vertellen over een politieagent
die te maken krijgt met een moord in twee
verschillende dimensies. Inmiddels staat
Midnight Nation 1 voor september op de
planning, dus dan zal blijken of deze serie
net zo'n succes wordt als *Rising Stars*,
Straczynski's eerste serie bij Image.

In diezelfde maand verschijnt van uitge-
verij *Cartoon Books* het eerste nummer
van de driedelige miniserie *Rose*, een spin-
off van *Jeff Smith's* populaire comic *Bone*.
Het verhaal speelt af zich enkele jaren vóór
de gebeurtenissen in *Bone* en de hoofdrol
wordt vertolkt door een jonge Gran'ma
Ben. Smith neemt het verhaal voor zijn
rekening en het full-color tekenwerk wordt
verzorgd door *Charles Vess*, de man die met
zijn sprookjesachtige stijl de illustraties
voor onder meer *Neil Gaiman's* *Stardust*
heeft verzorgd.

September is eveneens de maand waarin
Marvel Comics er weer een nieuwe, groot-
schalige crossover tegenaan gooit. Deze

uitgekeken op de anthology als formule
voor een comic en die klap is *Dark Horse*
Presents nooit meer te boven gekomen.
Volgens redacteur *Randy Stradley* wordt
Dark Horse Presents 157 het laatste num-
mer. Dit afscheidnummer is verkrijgbaar
in september en kost \$2.95.

Bij DC stoppen binnenkort ook twee series.
Niet omdat ze niet rendabel meer zijn,
maar omdat de makers vinden dat hun ver-

Spider-Man en Ultimate X-Men - de veertig jaar aan geschiedenis van de personages overboord gezet. Lag de ontstaansgeschiedenis van Spider-Man en de X-Men oorspronkelijk in de jaren zestig? Bij Ultimate Marvel ligt die in het heden, in het jaar 2000. Daar komt bij dat elk nieuw nummer voor iedereen toegankelijk en begrijpelijk moet zijn, hetgeen veel korte en waarschijnlijk ook veel simpele verhalen zal opleveren.

In september wordt de aftrap gegeven met Ultimate Spider-Man 1, geschreven door *Brian Michael Bendis* en getekend door *Mark Bagley*. Bendis is vooral bekend door zijn detectiveverhalen voor series als Sam

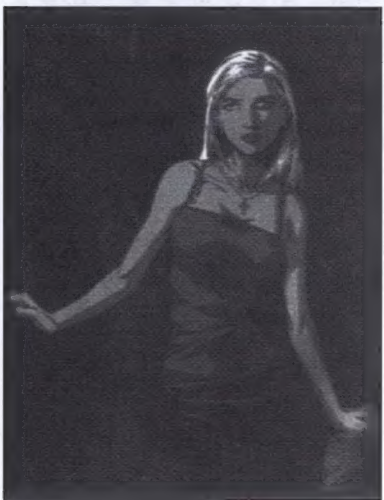
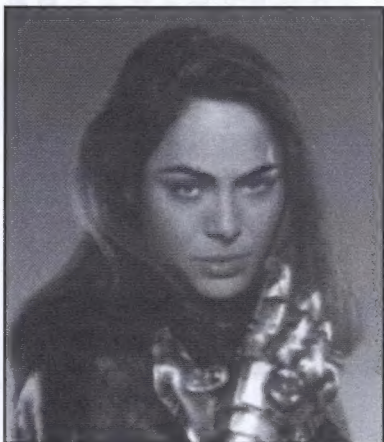
and Twitch en Powers (beide voor Image Comics) en Bagley is jarenlang de tekenaar van Amazing Spider-Man geweest, dus aan talent geen tekort. Toch is het concept achter deze reeks series bijna verwerpelijk te noemen (nieuwe lezers zijn echt niet zo dom dat ze niets van de verhalen begrijpen) en is de agressieve marketingcampagne ook niet bepaald het toonbeeld van integer optreden. Het is duidelijk dat Marvel optimaal gebruik wil maken van het succes van de X-Men-film, maar of het op deze manier moet?

Televisie

Comics, films en televisie hebben de afgelopen decennia altijd een soort band gehad. Dat was al zo toen Batman en Robin de hoofdrollen vervulden in de inmiddels klassieke televisieserie en na het succes van op comics gebaseerde films als Blade en X-Men is dat wellicht meer dan ooit het geval. Ook het aantal televisieseries dat tot een comic is bewerkt, is al niet meer op de vingers van één hand te tellen, met Xena, Hercules en Buffy the Vampire Slayer als recente voorbeelden.

Deze laatste drie comics worden uitgegeven door Dark Horse Comics, de uitgeverij bij uitstek voor series die zijn gebaseerd op films en televisieseries. Misschien is het die goede reputatie waardoor Dark Horse onlangs *Joss Whedon*, schrijver van de televisieserie Buffy the Vampire Slayer, zover heeft gekregen dat hij binnenkort een miniserie voor ze gaat schrijven. Deze achtdelige miniserie draagt als werktitel Fray en zal zich vijfhonderd jaar in de toekomst afspelen, waar de avonturen van een nieuwe

(bekend van zijn werk aan de nieuwe vaste tekenaar JLA. Bij DC wordt, van Hitch' samenwerkende *Mark Waid* verwacht extra feestelijk te maken die maand de special natuurlijk door *Waid* wordt op groot formaat. Ook de prijs is er dan ook lager. Ook was al een paar maanden geleden *J. Michael Straczynski* met de televisieserie Babylon 5, die bij Image zou opzamen.

rk voor The Authority)
 naar van de DC-comic
 wellicht terecht, veel
 erking met schrijver
 t en om zijn komst
 ken, verschijnt eerder
 JLA: Heaven's Ladder,
 d en Hitch. Deze spe-
 formaat uitgegeven en
 naar, namelijk \$9.95.
 maanden bekend dat
 i (de man achter de
 5) een nieuwe minise-
 etten. Met Gary Frank

September is eveneens de maand waarin
 Marvel Comics er weer een nieuwe, groo-
 schalige crossover tegenaan gooit. Deze
 keer heet de crossover Maximum Security
 en het begint allemaal met Maximum
 Security: Dangerous Planet, de special door
 Kurt Busiek (Astro City en Avengers) en
 Jerry Ordway (vroeger tekenaar van veel
 verhalen over Superman). In oktober loopt
 de crossover vervolgens door praktisch
 elke maandelijkse serie, waarna het ver-
 haal met nog een special wordt afgerond.

Einde

Een comic opstarten die zo'n succes
 wordt, dat het nog jaren onbezorgd
 kan doorgaan. Dat is natuurlijk de
 droom van veel schrijvers en teke-
 naars. Maar sinds 1992 is de markt
 voor comics alleen maar krapper
 en kleiner geworden en is het vaak
 een komen en gaan van nieuwe
 titels. Sommige comics worden sim-
 pelweg te weinig verkocht en moe-
 ten noodgedwongen stoppen, maar
 andere series worden stopgezet
 omdat de makers hun verhaal heb-
 ben verteld en juist niet willen dat
 hun concept nog verder wordt uit-
 gemolken.

Dark Horse Presents is een klassiek
 voorbeeld van een serie die niet lan-
 ger rendabel is en daarom wordt
 stopgezet. Zo'n dertien jaar gele-
 den ging deze serie van start met
 een simpel recept: elk nummer
 bevat drie of vier korte verhaaltjes
 van ongeveer acht pagina's; de
 zogenoemde 'anthology'-comic.
 Vooral in de eerste paar jaar mocht
 deze serie zich verheugen op goede
 verkoopcijfers en hebben makers
 als John Byrne (Next Men) en Frank
 Miller (Sin City) de interesse voor
 de serie flink aangewakkerd.
 Halverwege de jaren negentig
 waren de meeste lezers echter wel

haal het natuurlijke eind heeft bereikt. Het
 gaat wellicht niet geheel toevallig om twee
 series van schrijver *Garth Ennis*, namelijk
Preacher en *Hitman* (getekend door respec-
 tievelijk *Steve Dillon* en *John McCrear*). In
 het komische *Hitman* wordt al een aantal
 jaar de standaard superheldencomic op de
 hak genomen met bizarre verhalen rondom
 de huurmoordenaar Tommy Monaghan,
 maar Ennis heeft er nooit een geheim van
 gemaakt dat hij de serie niet langer dan vijf
 of zes jaar wilde voortzetten, temeer omdat
 dat onrealistisch zou zijn. In een comic over
 een groepje moordenaars vallen immers
 doden, soms zelfs de hoofdpersonages zelf.
Preacher is een iets ander geval. In deze
 serie wordt al vanaf het begin één groot,
 alomvattend verhaal verteld over Jesse
 Custer, een man die behoorlijk ruzie heeft
 met God. Niet spiritueel, maar echt, de per-
 soon God. Na *Preacher* 66 is die speurtocht
 voorbij en wordt het verhaal afgerond. Het
 laatste nummer van *Preacher* ligt eind
 augustus in de winkels, het laatste nummer
 van *Hitman* laat nog iets langer op zich
 wachten (maar de laatste verhaallijn is
 inmiddels begonnen).

- Boven, met de klok mee,**
- *Spider-Man* anno 2000.
 - *Hitch*: nieuwe tekenaar van JLA.
 - *Straczynski's* en *Franks*
Midnight Nation.3.
 - Weer een crossover:
Maximum Security.
 - *Whedon* schrijft *Buffy*-comic.
 - *Yancy Butler* als *Sara Pezzini* in
 de televisiefilm *Witchblade*.

